NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENT)

BUNGE LA TANZANIA

MAJADILIANO YA BUNGE

MKUTANO WA SITA

Kikao cha Sita – Tarehe 8 Februari, 2022

(Bunge Lilianza Saa Tatu Asubuhi)

D U A

Mwenyekiti (Mhe. Najma Murtaza Giga) Alisoma Dua

MWENYEKITI: Waheshimiwa Wabunge, tukae. Waheshimiwa tunaendelea na Mkutano wa Sita, Kikao cha Sita. Katibu!

NDG. MOSSY LUKUVI – KATIBU MEZANI:

HATI ZA KUWASILISHA MEZANI

Hati zifuatazo ziliwasilishwa Mezani na:-

WAZIRI WA NCHI, OFISI YA WAZIRI MKUU, SERA, BUNGE NA URATIBU:

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa niaba ya Mheshimiwa Waziri Mkuu na kwa mujibu wa kifungu cha 38(1) cha Sheria ya Tafsiri ya Sheria, Sura ya 1 na Kanuni ya 43(2) ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Toleo la Juni, 2020, naomba kuwasilisha:-

Taarifa ya Matoleo ya Gazeti la Serikali Pamoja na Nyongeza zake yaliyochapishwa tangu Mkutano wa Bunge uliopita kama ifuatavyo:-

1. Toleo Na. 45 la Tarehe 05 Novemba, 2021

2. Toleo Na. 46 la Tarehe 12 Novemba, 2021
3. Toleo Na. 47 la Tarehe 19 Novemba, 2021
4. Toleo Na. 48 la Tarehe 26 Novemba, 2021
5. Toleo Na. 49 la Tarehe 03 Desemba, 2012
6. Toleo Na. 50 la Tarehe 10 Desemba, 2021
7. Toleo Na. 51 la Tarehe 17 Desemba, 2021
8. Toleo Na. 52 la Tarehe 24 Desemba, 2021
9. Toleo Na. 53 la Tarehe 31 Desemba, 2021
10. Toleo Na. 01 la Tarehe 07 Januari, 2022
11. Toleo Na. 02 la Tarehe 14 Januari, 2022
12. Toleo Na. 03 la Tarehe 21 Januari, 2022
13. Toleo Na. 04 la Tarehe 28 Januari, 2022

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa heshima na taadhima tunayo matoleo 13 ambayo kwa heshima na taadhima naomba kuwasilisha. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Ahsante sana Mheshimiwa Waziri wa Nchi, Ofisi ya Waziri Mkuu. Tunaendelea na Mheshimiwa Waziri wa Fedha na Mipango, Mheshimiwa Naibu Waziri, karibu.

NAIBU WAZIRI WA FEDHA NA MIPANGO:

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa niaba ya Waziri wa Fedha na Mipango, naomba kuweka Mezani:-

Maelezo ya Waziri wa Fedha na Mipango kuhusu Muswada wa Sheria ya Marekebisho ya Sheria ya Kudhibiti Utakatishaji wa Fedha Haramu wa Mwaka 2022 *(The Anti-Money Laundering (Amendment) Bill, 2022).*

Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba kuwasilisha. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Ahsante sana Mheshimiwa Naibu Waziri. Mwenyekiti wa Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Bajeti, Mheshimiwa Shally Raymond, Karibu.

MHE. SHALLY J. RAYMOND K.n.y. MWENYEKITI WA KAMATI YA KUDUMU YA BUNGE YA BAJETI:

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa mujibu wa Kanuni ya 43, kifungu kidogo (1) ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Toleo la Januari, 2020, naomba kuwasilisha Mezani:-

Maoni ya Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Bajeti kuhusu Muswada wa Sheria ya Marekebisho ya Sheria ya Kudhibiti Utakatishaji wa Fedha Haramu wa Mwaka 2022 *(The Anti-Money Laundering Amendment) Bill, 2022).*

Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba kuwasilisha. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Ahsante sana Mheshimiwa. Katibu, tuendelee.

NDG. MOSSY LUKUVI – KATIBU MEZANI:

MASWALI NA MAJIBU

MWENYEKITI: Waheshimiwa, tunaanza na Ofisi ya Waziri Mkuu. Mheshimiwa Fakharia Shomar Khamis, Mbunge wa Viti Maalum, sasa aulize swali lake.

Na. 54

Wimbi la Ukosefu wa Ajira kwa Wahitimu wa Vyuo Kikuu

MHE. FAKHARIA SHOMAR KHAMIS aliuliza:-

Je, Serikali inachukua hatua gani ya kuwawezesha Wahitimu wa Vyuo Vikuu ambao hawana ajira kulipa mikopo yao?

MWENYEKITI: Majibu ya swali hilo Mheshimiwa Naibu Waziri.

NAIBU WAZIRI, OFISI YA WAZIRI MKUU, KAZI, AJIRA, VIJANA NA WENYE ULEMAVU alijibu:-

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa niaba ya Mheshimiwa Waziri Mkuu naomba kujibu Swali la Mheshimiwa Fakharia Shomar Khamis, Mbunge wa Viti Maalum, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Mwenyekiti, jukumu mojawapo la msingi la Serikali ni kuandaa mazingira wezeshi kuhakikisha Watanzania wanapata maarifa na ujuzi wa kuwawezesha kujiajiri na kuajirika ili kukuza uchumi wa Taifa na vipato vyao. Kutokana na msingi huo, Serikali kupitia Bunge lako Tukufu ilitunga Sheria ya Bodi ya Mikopo ya Wanafunzi wa Elimu ya Juu Na. 9 ya Mwaka 2004 ambayo inawezesha kutoa mikopo au ruzuku kwa wanafunzi wahitaji waliokidhi vigezo.

Kwa mujibu wa sheria hiyo, wazazi au wadhamini wanatakiwa kuhakikisha mikopo inarejeshwa ili iweze kunufaisha Watanzania wengine wanaohitaji.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa wanufaika wa mkopo ambao baada ya kumaliza vyuo wanachukua muda mrefu kupata ajira au kujiajiri, Serikali imeendelea kuchukua hatua mbalimbali kuwawezesha kuajiriwa au kujiajiri. Miongoni mwa hatua ambazo Serikali imezichukua ni pamoja na zifuatazo:-

(i) Kutoa mafunzo ya uzoefu wa kazini *(internship)* kwa wahitimu wa elimu ya juu nchini kupitia waajiri wa ndani na nje ya nchi ambapo jumla ya wahitimu 6,624 wamepatiwa mafunzo ya uzoefu wa kazini na wahitimu 11,475 wamepatiwa mafunzo ya kushindania fursa za ajira katika sekta mbalimbali za kiuchumi;

(ii) Kupitia Mfuko wa Maendeleo ya Vijana, jumla ya Shilingi bilioni 3.3 katika Serikali hii ya Awamu ya Sita, zimetolewa katika kipindi cha miaka ya nyuma mitano kwa ajili ya kuwapatia vijana mikopo nafuu wakiwemo wahitimu wa vyuo vikuu.

(iii) Kupitia mikopo inayotolewa na Halmashauri ya asilimia 10, jumla ya shilingi bilioni 145.8 zimetolewa kwa ajili ya mikopo ya vijana, wanawake na watu wenye ulemavu;

(iv) Kutoa mafunzo ya ujasiriamali, kupitia Baraza la Taifa la Uwezeshaji Wananchi Kiuchumi, hadi sasa programu hii imewafikia vijana 8,736 wa elimu ya juu nchini;

(v) Kuweka mazingira mazuri ya uwekezaji kwa sekta binafsi ambayo Mheshimiwa Rais wa Awamu ya Sita, Mheshimiwa Mama Samia Suluhu Hassan ametilia mkazo sana eneo hili kuhakikisha kwamba tunapokuwa na uwekezaji na *private sector* kwa sababu ndiyo inaandaa watu wengi zaidi, vijana waweze kupata fursa ya kuajirika, kuajiriwa na kujiajiri. Ahsante.

MWENYEKITI: Mheshimiwa Fakharia Shomar.

MHE. FAKHARIA SHOMAR KHAMIS: Mheshimiwa Mwenyekiti, ahsante. Nashukuru kwa jawabu zuri la Mheshimiwa Naibu Waziri, lakini nilikuwa na maswali mawili ya nyongeza.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa kuwa baadhi ya wahitimu ambao wanashindwa kupata kazi au kujiajiri wanaamua kuondoka nchini kwenda nchi za nje kufanya kazi na wakati huo mkopo wao huku hawajalipa; ingawa kuna wazazi au wadhamini wanaambiwa wao wausimamie mkopo huo, mzazi huyu ni masikini, hana uwezo wala hajui ataipata wapi hiyo pesa: Je, deni hili hitalipika vipi? *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, la pili, kwa kuwa baadhi ya wahitimu wako mitaani, hawana kazi, hawawezi kujiajiri na ambao elimu yao ni ya juu; na vile vile wahitimu hao wanapokuwa mitaani wanaweza kufanya mambo ambayo siyo mazuri kisheria, ingawa wao wanasema wanawapa elimu, kuna mkopo wa asilimia 10, wengine wajasiliamali.

Kwa nini wasingewakusanya wakawafundisha kazi za kujitegemea ambazo wazee wetu walikuwa wanafanya, kama upishi wa kitaalam, ufundi wa ujenzi, ufundi mchundo ila ni wa kitaalam kulingana na elimu yao waliyonayo na wakimaliza kuwapatia kitu kidogo ili waweze kujiajiri na kuajiri wenzao?

MWENYEKITI: Mheshimiwa Naibu Waziri, majibu ya maswali hayo.

NAIBU WAZIRI, OFISI YA WAZIRI MKUU, KAZI, AJIRA, VIJANA NA WENYE ULEMAVU: Mheshimiwa Mwenyekiti, ahsante. Naomba kujibu mawili ya nyongeza ya Mheshimiwa Fakharia Shomari Khamis kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwanza kwenye eneo la kwanza la wahitimu ambao wanamaliza na kwenda nje ya nchi kufanya kazi na huku wakiacha deni katika bodi yetu ya mkopo, kumekuwa na utaratibu mzuri wa Serikali kwa sasa wa kuendelea kuratibu watu ambao wako nje ya nchi *(diaspora)* wakiwa wanafanya kazi huko na kuweza kutengeneza *arrangement* za kuweza kuwafanya wao yale madeni yao yaweze kulipwa. Taarifa hizi tumekuwa tunazipata kutoka upande wa wadhamini wao ambao wanabaki hapa nchini. Kwa hiyo, suala hili tunaendelea kulifanyia kazi.

Mheshimiwa Mwemyekiti, tunamshukuru sana Mheshimiwa kwa kuliona na kuendelea kuwa mfuatiliaji ili fedha hizi zisipotee ambazo tunatarajia ziwasaidie vijana walio wengi zaidi.

Mheshimiwa Mwenyekiti, swali la pili, ameuliza pia kuhusu wahitimu walio mtaani, kama kuna mpango wowote wa Serikali wa kuwasaidia. Tayari vijana wapo ambao wamechukuliwa na vyuo mbalimbali. Tunavyo Vyuo vya *VETA* ambavyo vinatoa mafunzo hata sasa. Mheshimiwa Rais Mama Samia Suluhu Hassan alitoa shilingi bilioni tisa kwa kuwasaidia vijana zaidi ya 14,432 katika Vyuo 72 vya *VETA* hapa nchini na tayari wanaeleleka kuhitimu katika awamu ya kwanza katika miezi sita.

Mheshimiwa Mwenyekiti, hata kwa sasa ukiangalia katika upande wa Wakala wa Ajira *(TaESA)* kumekuwa na utaratibu huo wa kuwasaidia vijana kupata ajira na pia kupata mafunzo ya namna ya kuomba kazi.

Mheshimiwa Mwenyekiti, zaidi ya hapo, pia tumeingia katika mpango mwingine mpya. Sasa hivi tunafanya *study* ya kuangalia nchi nyingine ambazo zina changamoto kubwa ya masuala ya ajira na tunafanya *study* China, Marekani, Uswiss, Ubeligiji, Ufaransa, Rwanda, Burundi na Kenya ili tuweze kuangalia wenzetu kwenye eneo la ajira wamefanya kwa kiwango gani. Hivi karibuni nitatoa taarifa ya kuhusiana na changamoto za ajira jinsi nchi nyingine ambavyo wameendelea kuzikabili. Ahsante.

MWENYEKITI: Mheshimiwa Halima Mdee, nimekuona.

MHE. HALIMA J. MDEE: Mheshimiwa Mwenyekiti, nashukuru. Kwa majibu ya Serikali, siku zote yamekuwa yakiamini kwamba tatizo la ajira la vijana litatatuliwa kwa kutegemea Serikali Kuu ama *public sector*. Sasa ni wazi kwamba Serikali inatoa ajira kwa 2% tu ya mahitaji yote ya ajira. Huo ndiyo ukweli. Mheshimiwa Naibu Waziri ameeleza kwamba changamoto ni *private sector* ya nchi hii iko duni.

Mheshimiwa Mwenyekiti, hili limekuwa likielezwa kwenye taarifa zote za Mipango ya Miaka Mitano ya Serikali; 2011, 2015, 2015/2020 kwamba Sekta binafsi ya nchi hii inafanya vibaya. Sasa niiulize Serikali:-

Je, mna mikakati gani na mmekwama wapi mpaka miaka 10 ya Mipango ya Maendeleo ya nchi hii? Mnaonekana mmefeli kabisa kusaidia sekta binafsi ichanue. Kwa sababu ikichanua ndiyo vijana wetu watapata ajira kwenye maeneo mengine. Mmekwama wapi? *(Makofi)*

MWENYEKITI: Umefahamika Mheshimiwa Halima. Mheshimiwa Naibu Waziri, majibu.

NAIBU WAZIRI, OFISI YA WAZIRI MKUU, KAZI, AJIRA, VIJANA NA WENYE ULEMAVU: Mheshimiwa Mwenyekiti, ahsante. Naomba kujibu la nyongeza la Mheshimiwa Halima Mdee ambaye anauliza tumekwama wapi?

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwanza nimhakikishie kwamba Serikali haijakwama popote. Mkakati wa kwanza ambao tumeufanya kama Serikali ni kufanya mapitio yote ya sera katika sekta binafsi ili kuweza kuziboresha zaidi na kuendana uhitaji wa kisasa. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, pili, tumechukua hatua pia katika kubadilisha sheria mbalimbali zinazohusiana na masuala ya uwekezaji ikiwemo Sheria ya Kuratibu ajira za wageni ambapo sasa tumebadilisha na kuruhusu watu ambao wanahitaji kuja kuwekeza nchini, kupunguza yale masharti yaliyokuwepo hapo awali; na unaweza ukaona kuanzia hivi sasa hata kufikia yale mapato yanayopatikana kwa kuomba vibali vya kazi, imefikia zaidi ya bilioni 145. Kwa hiyo, hiyo ni hatua kubwa ambayo Serikali Awamu ya Sita inafanya.

Mheshimiwa Mwenyekiti, katika eneo lingine, ipo pia mikakati ya kuandaa maeneo maalum ambayo ni maelekezo katika maeneo ya kuongeza fursa za ajira kwa vijana. Ni agizo la Mheshimiwa Rais kwamba katika kila Wizara ya Kisekta kwenye mwaka wa bajeti itakapotengewa fedha, ile bajeti katika matumizi yake ilete *implication* ya ajira ngapi zitapatikana kutokana na fedha hizo ambazo zimetolewa katika mwaka wa fedha**.**

Mheshimiwa Mwenyekiti, jambo lingine la nne ni hilo la kimkakati ambao tumeendelea kufanya utafiti katika nchi nyingine. Suala la ajira ni mtambuka na liko ulimwenguni kote. Nitolee mfano China, wana *population* ya bilioni 1.3, lakini katika *population* hiyo ya 1.3, tatizo la ajira walikuwa wameli-*address* kwa asilimia 64 tu. Katika asilimia 40 katika kila mwaka unaoingia kunakuwa kuna *immigrants* wanaoenda kutafuta ajira kutoka nchi ya China, *population* zaidi ya watu milioni 150.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo, kuna hatua mbalimbali ambazo wamezichukua na tunafurahishwa kwamba ukisoma hizi ripoti na taarifa, hata ile ya *International Labor Organization,* inaonyesha kwamba Tanzania tumepiga

hatua na tumeenda katika mikakati mizuri ya kutatua tatizo la ajira. Ahsante.

MWENYEKITI: Ahsante sana Mheshimiwa Naibu Waziri. Tunaendelea na Ofisi ya Rais, TAMISEMI, Mheshimiwa Shabani Omari Shekilindi, Mbunge wa Lushoto sasa aulize swali lake.

Na. 55

Uhaba wa Walimu na Watumishi wa Afya – Lushoto

MHE. SHABANI O. SHEKILINDI aliuliza:-

Je ni lini Serikali itapeleka Watumishi wa kada ya Ualimu na Afya katika Wilaya ya Lushoto?

MWENYEKITI: Mheshimiwa Naibu Waziri, majibu ya swali hilo.

NAIBU WAZIRI, OFISI YA RAIS, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA (MHE. DKT. FESTO J. DUGANGE) alijibu:-

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa niaba ya Waziri wa Nchi, Ofisi ya Rais, TAMISEMI, naomba kujibu swali la Mheshimiwa Shabani Omari Shekilindi, Mbunge wa Lushoto, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Mwenyekiti, Serikali inatambua mahitaji ya walimu na watumishi wa kada ya afya nchini kote ikiwemo Wilaya ya Lushoto. Wilaya ya Lushoto ina upungufu wa walimu kwa asilimia 44.4 na watumishi wa kada ya afya kwa asilimia 66.

Mheshimiwa Mwenyekiti, katika mwaka wa fedha 2020/2021 Serikali iliajiri watumishi 9,675 katika kada za afya na uwalimu ambapo Wilaya ya Lushoto ilipelekewa walimu 86 na watumishi wa kada ya afya 10.

Mheshimiwa Mwenyekiti, zoezi la ajira ni endelevu na Halmashauri ya Lushoto itapewa kipaumbele. Ahsante.

MWENYEKITI: Mheshimiwa Shekilindi, swali la nyongeza.

MHE. SHABANI O. SHEKILINDI: Mheshimiwa Mwenyekiti, nashukuru kwa kunipa nafasi niweze kuuliza maswali mawili ya nyongeza. Kwanza namshukuru Waziri kwa majibu yake mazuri.

Mheshimiwa Mwenyekiti, Halmashauri ya Wilaya ya Lushoto ina Shule za Msingi 163 na Shule za Sekondari 53. Jumla ni shule 216 na watumishi ambao wapo pale kwenye shule ya msingi na sekondari mwaka 2006 ambao ni asilimia kama 40. Kuna upungufu watumishi 1,958:-

Je, Serikali ina mpango gani wa haraka kupeleka walimu 1,958 kada ya uwalimu katika Wilaya ya Lushoto ili kuendeleza taaluma ya Wana-Lushoto. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, swali la pili. Halmashauri ya Lushoto ina Hospitali ya Wilaya moja na vituo vya afya na zahanati 68, lakini watumishi walioko pale ni 335. Kwa hiyo, kuna upungufu wa watumishi 763. Hiyo ni idadi kubwa sana. Kwa hiyo, ni asilimia kama 35:-

Je, Serikali ina mpango gani wa dharura kupeleka watumishi wa kada ya afya 763 katika Halmashauri ya Lushoto ili kunusuru kuokoa maisha ya wananchi wa Lushoto hasa akina mama wajawazito, watoto na wazee? Ahsante. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Mheshimiwa Naibu Waziri, majibu ya maswali hayo.

NAIBU WAZIRI, OFISI YA RAIS, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA (MHE. DKT. FESTO J. DUGANGE): Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba kujibu maswali mawili ya nyongeza ya Mheshimiwa Shabani Omari Shekilindi, Mbunge wa Lushoto, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Mwenyekiti, changamoto ya watumishi wa Sekta ya Afya na Sekta ya Elimu iko nchini kote na Serikali

imechukua hatua. Kwanza hatua ya kufanya tathmini ya upungufu wa watumishi katika sekta zote, lakini pili katika mwaka wa fedha uliopita zaidi ya watumishi 9,000 waliajiriwa, lakini pia kupelekwa katika halmashauri hizo.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kazi kubwa ambayo imefanyika, tumefanya tathmini kwa kuweka mpangilio na kutambua mikoa na halmashauri zenye upungufu mkubwa zaidi ikilinganishwa na mikoa na halmashauri nyingine.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kuna halmashauri ambazo ndani ya mkoa husika zina upungufu mkubwa ikilinganishwa na halmashauri ndani ya mkoa huo huo. Tumetoa maelekezo Makatibu Tawala wa Mikoa kufanya *internal redistribution* ya watumishi ndani ya mkoa ili halmashauri yenye upungufu mkubwa ndani ya mkoa ipate watumishi kwanza ndani ya mkoa. Pili, tunakwenda kwenye ngazi ya mkoa kwa maana katika nchi nzima kuhakikisha ile mikoa yenye upungufu mkubwa zaidi inapata kipaumbele kwenye ajira zinazofuata.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo nimhakikishie Mheshimiwa Shekilindi kwamba kwenye ajira zinazofuata halmashauri yake itatoa kipaumbele cha hali ya juu kwa sababu ya upungufu huo ili kuhakikisha Walimu na watumishi wa sekta ya afya wanapata huduma bora. Ahsante sana.

MWENYEKITI: Mheshimiwa Shangai nimekuona.

MHE. EMMANUEL L. SHANGAI: Mheshimiwa Mwenyekiti, nashukuru kwa kunipa nafasi. Halmashauri ya Wilaya ya Ngorongoro ni moja ya halmashauri ambazo watumishi wanahama sana na kwa mwaka jana tu watumishi zaidi ya 93 wamehama. Pia watumishi waliohamia ni 14 tu. Kwenye ajira iliyofanyika mwezi Juni, 2021, watumishi 11 ambao waliajiriwa wakiwa na ajira nyingine baadaye Serikali iliwarudisha, lakini hakuna watumishi wengine walioletwa kwenye Halmashauri ya Wilaya ya Ngorongoro.

Mheshimiwa Mwenyekiti, watumishi wengine ambao wanataka kuhamia Halmashauri ya Wilaya ya Ngorongoro

hawapewi nafasi ya kuhamia kutoka kwenye halmashauri zao. Je, watumishi watapelekwa lini kwenye Halmashauri ya Wilaya ya Ngorongoro ili waweze kuhudumia wananchi? *(Makofi)*

MWENYEKITI: Mheshimiwa Naibu Waziri, majibu ya maswali hilo la nyongeza.

NAIBU WAZIRI, OFISI YA RAIS, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA (MHE. DKT. FESTO J. DUGANGE): Mheshimiwa Mwenyekiti, nakushukuru sana. Naomba kujibu swali la nyongeza la Mheshimiwa Mbunge wa Ngorongoro, kama ifuatavyo: -

Mheshimiwa Mwenyekiti, watumishi wanaopangiwa kwenye Mamlaka za Serikali za Mitaa wanapangiwa kulingana na taratibu na miongozo na kanuni za utumishi wa umma, lakini wanawajibika kufanya kazi katika maeneo yale isipokuwa wakiwa na sababu za msingi sana za kuomba uhamisho na sababu hizo mara nyingi ni zile za kiafya na baadhi ya sababu ambazo zinakubalika.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo Ofisi ya Rais, TAMISEMI imeweka mkakati wa kuhakikisha kwamba watumishi wengi ambao wanapangiwa hasa maeneo ya vijijini hawahamishwi na hivi sasa uhamisho kutoka ngazi ya Halmashauri vijijini kwenda kwenye Manispaa na Majiji umesitishwa ili kuhakikisha kwamba watumishi wengi walioko katika maeneo hayo wanaendelea kubaki pale ili kutoa huduma kwa wananchi. Hii itatuwezesha kuondokana na wimbi la watumishi kuhama kutoka halmashauri za vijijini kwenda mijini kama ilivyo Ngorongoro. Kwa hiyo, nimhakikishie kwamba suala hilo lilishafanyiwa kazi na Serikali.

Mheshimiwa Mwenyekiti, pili, mkakati ni kwamba Halmashauri ya Ngorongoro ni moja ya halmashauri zenye upungufu wa watumishi na itapewa kipaumbele mara ajira zitakapopatikana ili kuweza kupunguza pengo la upungufu wa watumishi katika halmashauri hiyo. Ahsante.

MWENYEKITI: Tunaendelea na Mheshimiwa Iddi Kassim Iddi, Mbunge wa Msalala, sasa ulize swali lake.

Na. 56

Hitaji la Vifaatiba na Dawa Msalala

MHE. IDDI K. IDDI aliuliza: -

Je, ni lini Serikali itatoa vifaa tiba na dawa za kutosha kwenye vituo vya afya na zahanati zote katika Halmashauri ya Wilaya ya Msalala?

MWENYEKITI: Majibu ya swali hilo, Mheshimiwa Naibu Waziri.

NAIBU WAZIRI, OFISI YA RAIS, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA (MHE. DKT. FESTO J. DUGANGE) alijibu: -

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa niaba ya Waziri wa Nchi, Ofisi ya Rais, TAMISEMI, naomba kujibu swali la Mheshimiwa Iddi Kassim Iddi, Mbunge wa Jimbo la Msalala, kama ifuatavyo: -

Mheshimiwa Mwenyekiti, katika kuboresha upatikanaji wa dawa na vifaatiba, katika Mwaka wa Fedha 2021/2022, Serikali ilitenga shilingi bilioni 11.3 kwa ajili ya ununuzi wa vifaa na vifaatiba ambapo Halmashauri ya Msalala imetengewa shilingi milioni 376 kati ya fedha hizo.

Mheshimiwa Mwenyekiti, Halmashauri ya Wilaya ya Msalala katika kipindi cha Mwaka wa Fedha 2021/2022, imetenga bajeti ya dawa na vifaatiba kiasi cha shilingi bilioni 1.05 ambapo hadi kufikia Desemba, 2021 kiasi cha shilingi milioni 403.2, sawa na asilimia 38.1 kimetolewa.

Aidha, Kituo cha Afya Isaka na Mwalugulu vimetengewa vifaa vya jumla ya shilingi milioni 600 na Zahanati za Matinje, Mwakima na Kabondo zimetengewa jumla ya shilingi milioni 150 kwa ajili ya vifaa na vifaatiba.

Mheshimiwa Mwenyekiti, pamoja na Serikali Kuu, halmashauri zimeelekezwa kuimarisha na kudhibiti makusanyo ya fedha za uchangiaji wa huduma za afya ili kuhakikisha vifaatiba na dawa vinapatikana ipasavyo. Ahsante.

MWENYEKITI: Mheshimiwa Kassim Iddi, swali la nyongeza.

MHE. IDDI K. IDDI: Mheshimiwa Mwenyekiti, ahsante sana. Kumekuwa na changamoto ya watu wenye bima wanapokwenda kwenye kituo cha afya ama zahanati kukosa dawa. Sasa Serikali ina mpango gani kuhakikisha kwamba inaziunganisha bima zao za afya na maduka ya *private* ama maduka yaliyomo ndani ya hospitali za Serikali?

Mheshimiwa Mwenyekiti, swali la pili; tumekuwa na changamoto pia ya upatikanaji wa dawa kwa wakati na Halmashauri ya Msalala tulitenga milioni 30 kununua dawa na tulipoomba dawa kutoka *MSD* waliweza ku-*supply* dawa kiasi cha shilingi milioni 17 tu na wakakosa dawa na fedha zipo. Kwa maelezo ya Wizara ni kwamba, wanapokosa dawa kuna yule mshitiri ambaye amechaguliwa kwa ajili ya ku-*supply* dawa. Washitiri hawa wana-*supply* mkoa mzima na mikoa mingi; sasa Serikali ina mpango gani kuhakikisha kwamba inaanzisha washitiri hawa, hawa watu wanao-*supply* dawa kwenye kila wilaya ili kuondoa gharama kwanza za usafirishaji wa dawa, lakini pia kupatikana kwa dawa kwa wakati? Ahsante.

MWENYEKITI: Mheshimiwa Naibu Waziri, majibu.

NAIBU WAZIRI, OFISI YA RAIS, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA (MHE. DKT. FESTO J. DUGANGE): Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba kujibu maswali mawili ya nyongeza ya Mheshimiwa Iddi Kassim Iddi, Mbunge wa Jimbo la Msalala, kama ifuatavyo: -

Mheshimiwa Mwenyekiti, changamoto ya baadhi ya wateja wa bima kukosa dawa kwenye baadhi ya vituo vyetu

ni kweli imekuwepo, lakini kwa taarifa ambazo tumeendelea kuzifanyia kazi, kasi ya ukosefu wa dawa kwenye vituo vyetu imeendelea kupungua. Hata hivyo, maelekezo ya Serikali yaliyotolewa ni kwamba, lazima vituo vyetu vyote na hospitali zetu zote na zahanati ziwe na dawa za kutosha kwa angalau asilimia 95 ya dawa zote muhimu. Hivyo, wateja hao wa bima wataendelea kuboreshewa upatikanaji wa dawa katika vituo vyetu ili kuepusha na changamoto ya kukosa dawa.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kuhusu wazo la kuwaunganisha na maduka ya binafsi; Serikali yenyewe tumeweka mkakati kwamba hatuna sababu ya kuweka kigezo cha kuongeza maduka binafsi wakati vituo vyetu vina uwezo na vinalazimika kuweza kuwa na dawa za kutosha. Kwa hiyo njia sahihi sisi ni kuimarisha upatikanaji wa dawa kwenye vituo vyetu badala ya kupeleka kwa maduka binafsi kwa sababu kwa kuimarisha dawa hizo katika vituo, hata wale ambao hawana bima pia watanufaika na utaratibu huo.

Mheshimiwa Mwenyekiti, eneo la pili kuhusiana na changamoto za upatikanaji wa dawa za wakati na hasa kupitia Bohari Kuu ya Dawa *(MSD);* ni kweli kumekuwa na changamoto hiyo na Mheshimiwa Waziri Mkuu ametoa maelekezo wiki iliyopita kwamba *MSD* lazima wajipange kuhakikisha dawa zote zinapatikana kwa wakati na kuhakikisha kwamba vituo vyetu vinapata dawa kupitia *MSD.* Kwa hiyo suala hilo tunalifanyia kazi.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kuhusu mshitiri, ni kweli tulikuwa na mshitiri mmoja katika mkoa, lakini tulishatoa maelekezo kwenye mikoa yote kuongeza idadi ya washitiri, kuwa na angalau washitiri wawili, lakini hatua ya kwenda washitiri ngazi ya halmashauri bado tunaona haitakuwa na tija sana. tukishakuwa na washitiri ngazi ya mkoa ambao wana-*supply* vizuri, uzoefu unatuonesha tutakwenda vizuri.

Mheshimiwa Mwenyekiti, nakushukuru.

MWENYEKITI: Mheshimiwa Deo Mwanyika, nimekuona.

MHE. DEODATUS P. MWANYIKA: Mheshimiwa Mwenyekiti, ahsante sana kwa kuniona. Jimbo la Njombe Mjini tuna vituo viwili vya afya ambavyo vimejengwa kwa nguvu za wananchi na mapato ya ndani. Vituo hivi vimetembelewa na Mawaziri karibu wote wa TAMISEMI. Nipende kuuliza; ni lini sasa vituo hivi ambavyo viko tayari kwa asilimia 100 vitapata vifaa na watumishi ili viweze kuanza kutoa huduma kwa wananchi? Ahsante.

MWENYEKITI: Ahsante kwa swali fupi la Kibunge. Mheshimiwa Naibu Waziri, majibu.

NAIBU WAZIRI, OFISI YA RAIS, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA (MHE. DKT. FESTO J. DUGANGE): Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba kujibu swali la nyongeza la Mheshimiwa Deo Mwanyika, Mbunge wa Jimbo la Njombe Mjini, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwanza nimpongeze sana Mheshimiwa Mwanyika kwa kuwasemea kwa ufasaha sana wananchi wa Jimbo la Njombe Mjini na kwa kweli hoja hii ameizungumza hapa zaidi ya mara mbili na sisi kama Serikali tumhakikishie tulishachukua hoja hii kwa ajili ya kupeleka vifaatiba kwenye vituo vile viwili vya afya, lakini pia kufanya mpango wa kupata watumishi pale na fedha tayari ziko *MSD.*

Mheshimiwa Mwenyekiti, tunachosubiri ni manunuzi ya vifaatiba hivyo ili viweze kupelekwa kwenye Jimbo la Njombe Mjini. Kwa hiyo nimhakikishie Mheshimiwa Mbunge kwamba suala hili linafanyiwa kazi. Ahsante.

MWENYEKITI: Swali la mwisho kwa TAMISEMI ni la Mheshimiwa Conchesta Leonce Rwamlaza, Mbunge wa Viti Maalum.

Na. 57

Ajira za Walimu Kuzingatia Kigezo cha Muda wa Kuhitimu

MHE. CONCHESTA L. RWAMLAZA aliuliza: -

Je, Serikali haioni kuwa kuajiri Walimu bila kujali muda wa kuhitimu, baadaye baadhi yao watashindwa kuajiriwa kutokana na umri wao kuwa mkubwa?

MWENYEKITI: Mheshimiwa Naibu Waziri, majibu ya swali hilo.

NAIBU WAZIRI, OFISI YA RAIS, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA (MHE. DKT. FESTO J. DUGANGE) alijibu: -

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa niaba ya Waziri wa Nchi, Ofisi ya Rais, TAMISEMI, naomba kujibu swali la Mheshimiwa Conchesta Leonce Rwamlaza, Mbunge wa Viti Maalum, kama ifuatavyo: -

Mheshimiwa Mwenyekiti, Serikali katika mwaka wa fedha 2020/2021 iliajiri Walimu wa shule za msingi na sekondari wapatao 6,949.

Mheshimiwa Mwenyekiti, ili kuhakikisha haki inatendeka katika ajira hizo, Serikali ilitumia mfumo wa kielektroniki (*Online Teachers' Employment Application System – OTEAS)* kwa ajili ya kupokea, kuchakata na kuwapangia vituo kwa mujibu wa vigezo vilivyowekwa.

Mheshimiwa Mwenyekiti, moja ya vipaumbele vya ajira hizo ni cha wahitimu waliohitimu miaka ya nyuma zaidi. Katika ajira hizo takribani asilimia 75.6 ni wahitimu kati ya mwaka 2014 hadi 2017 na wachache, takribani asilimia 24.4, ni wahitimu waliohitimu kati ya mwaka 2018 hadi 2019 ambao wengi walikuwa na mahitaji maalum.

Mheshimiwa Mwenyekiti, Serikali itaendelea kuajiri Walimu kwa kuzingatia mwaka wa kuhitimu ambapo waliohitimu muda mrefu watapewa kipaumbele. Ahsante.

MWENYEKITI: Mheshimiwa Conchesta, swali la nyongeza.

MHE. CONCHESTA L. RWAMLAZA: Mheshimiwa Mwenyekiti, ahsante sana. napenda kuuliza maswali mawili ya nyongeza. Swali la kwanza; kwa kuwa sasa Serikali inasema inatumia mfumo wa *online* katika kupokea maombi ya Walimu; na kwa kuwa malalamiko ni mengi ambayo yalikuwa yanahusu Walimu kutoajiriwa kutokana na mwaka waliohitimu. Sasa napenda kuiuliza Serikali; haioni sasa kuna haja pale nafasi zinapopatikana za kuajiri waweke ukomo kwa wale wanaoomba kwamba mwaka huu tutapokea maombi ya wahitimu wa vyuo vya Walimu wa mwaka fulani hadi mwaka fulani?

Mheshimiwa Mwenyekiti, swali langu la pili; Walimu kutoajiriwa muda mrefu kunawafanya wakae mitaani, lakini pia miaka inapita wengine wanaweza kutoajiriwa kwa sababu ya umri walionao. Je, Serikali ina mpango gani sasa wa kuwapatia *refresher courses* kwa sababu wale Walimu waliokaa muda mrefu wanapokuwa hawakuajiriwa wanasahau baadhi ya mafunzo yao na hata zile *methodologies* za kufundisha. Je, Serikali haioni kwamba wanastahili kupewa *refresher courses* na wako tayari kuzitoa? *(Makofi)*

MWENYEKITI: Mheshimiwa Naibu Waziri, majibu ya maswali hayo ya nyongeza.

NAIBU WAZIRI, OFISI YA RAIS, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA (MHE. DKT. FESTO J. DUGANGE): Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba kujibu maswali mawili ya nyongeza ya Mheshimiwa Conchesta Leonce Rwamlaza, Mbunge wa Viti Maalum, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Mwenyekiti, Mfumo huu wa *Online Teachers' Employment System* ni mfumo ambao kwanza umeleta uwazi, lakini pia umeleta haki kwa wale Walimu wenye sifa kuajiriwa bila kuwa na upendeleo wowote.

Mheshimiwa Mwenyekiti, pili, kuwa na ukomo wa ajira, tumesema vigezo vyetu vilikuwa vitatu; kigezo cha kwanza kilikuwa ni wale waliohitimu muda mrefu zaidi. Ndiyo maana

zaidi ya asilimia 75 ni wale waliohitimu mwaka 2014 hadi 2017. Hiyo *consideration* iliwekwa ili wale wenye umri mkubwa wapate nafasi ya kuajiriwa kabla ya umri wao wa miaka 45 kufikiwa na kukosa fursa ya kuajiriwa Serikalini.

Mheshimiwa Mwenyekiti, pili, wale walioajiriwa mwaka 2018 hadi 2019, wahitimu wa miaka hiyo walikuwa wana mahitaji maalum na walio wengi walikuwa wenye ulemavu. Kwa hiyo bado itakuwa siyo sahihi sana kuweka kigezo cha kwamba tuajiri miaka miwili au mitatu; kwanza hatujui ni Walimu wangapi watajitokeza katika miaka hiyo kulingana na mahitaji yetu na ni wangapi watachujwa na kuwa na sifa husika. Tunaweza tukasema kati ya 2018 na 2019 lakini wakatokea wachache wenye sifa na tukakuta tumeweza kuathiri zoezi hilo. Kwa hiyo tutaendelea kuhakikisha kwamba tunawapa fursa wote kuajiriwa, lakini tunatumia vigezo vyetu kuona nani kwa sasa apate ajira na nani anaweza akapata ajira awamu inayofuata.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kuhusiana na Walimu kukaa muda mrefu zaidi bila ajira, ni kwa sababu tumekuwa na baraka nzuri kwamba Walimu wengi wanazalishwa kwenye vyuo vyetu kila mwaka ikilinganishwa na kasi ya ajira ambayo ipo Serikalini lakini pia kwenye taasisi binafsi.

Mheshimiwa Mwenyekiti, jambo la msingi ni kwamba mara baada ya kuajiriwa katika shule zetu kuna taratibu za *refresher courses* na *on-job training* na *mentorship* ambazo watazipata. Kwa hiyo *automatically* ukishaingia kwenye shughuli zao za kazi watapata mafunzo kazini na kuwawezesha kuwa *competent* zaidi. Ahsante.

MWENYEKITI: Mheshimiwa Getere, nimekuona.

MHE. BONIPHACE M. GETERE: Mheshimiwa Mwenyekiti, nakushukuru kwa kunipa nafasi ya kuuliza swali dogo la nyongeza. Serikali ya Chama Cha Mapinduzi inafanya kazi nzuri sana ya kujenga majengo ya sekondari kwenye shule nyingi sana hapa nchini. Katika Jimbo langu la Bunda kuna shule nane, zina upungufu wa Walimu wa sayansi 56, na

tunaposema walimu wa sayansi maana yake tuna masomo ya baiolojia, fizikia, kemia na hisabati.

Mheshimiwa Mwenyekiti, swali langu, je, ni lini Walimu 56 wa sayansi watapelekwa katika Shule za Sekondari za Hunyari, Chamuriho, Mihingo, Mekomariro, Salama, Esparento, Makongoro, Nyamang'uta; ni lini hawa Walimu 56 watakwenda huko? Tunapouliza maswali haya maana yake ni kwamba watoto wako darasani, lakini Walimu wa sayansi hawapo. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Mheshimiwa Naibu Waziri, majibu ya swali hilo la nyongeza.

NAIBU WAZIRI, OFISI YA RAIS, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA (MHE. DKT. FESTO J. DUGANGE): Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba kujibu swali la nyongeza la Mheshimiwa Getere, Mbunge wa Bunda, kama ifuatavyo: -

Mheshimiwa Mwenyekiti, upungufu wa Walimu wa sayansi bado ni changamoto ambayo Serikali tunaitambua na tumeweka mkakati wa kuhakikisha katika ajira zetu tunaweka kwanza kipaumbele cha Walimu wa masomo ya sayansi. Katika zile ajira ambazo zimepita asilimia kubwa ya walimu walioajiriwa ni Walimu wa masomo ya sayansi. Hata hivyo, tumeweka mkakati pia kwenye ajira zinazofuata, walimu ambao wataajiriwa kwa kiasi kikubwa ni Walimu wa sayansi ili kuwezesha kupunguza pengo la upungufu wa Walimu wa sayansi katika shule zetu.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo nimhakikishie Mheshimiwa Getere kwamba wakati wa ajira hizo Halmashauri yake ya Bunda na shule hizi alizozitaja zitapewa kipaumbele kupata Walimu hawa wa sayansi ili kupunguza pengo la Walimu 56 ambao hawapo katika halmashauri hiyo. Ahsante.

MWENYEKITI: Ahsante sana Mheshimiwa Naibu Waziri. Tunaendelea na Ofisi ya Makamu wa Rais, Muungano na

Mazingira, Mheshimiwa Rashid Abdalla Rashid, Mbunge wa Kiwani sasa aulize swali lake.

Na. 58

Ujenzi wa Tuta la Kuzuia Maji ya Bahari – Kiwani

MHE. MARIAM AZZAN MWINYI K.n.y. MHE. RASHID ABDALLA RASHID aliuliza: -

Je, ni lini Serikali itajenga tuta la kuzuia maji ya Bahari yanayoharibu mashamba ya Wananchi wa Vijiji vya Nanguli, Jundamiti, Mwambe na Kiwani katika Jimbo la Kiwani?

MWENYEKITI: Majibu ya swali hilo Mheshimiwa Waziri.

WAZIRI WA NCHI, OFISI YA MAKAMU WA RAIS (MUUNGANO NA MAZINGIRA) alijibu: -

Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba kujibu swali la Mheshimiwa Rashid Abdalla Rashid, Mbunge wa Kiwani, kama ifuatavyo: -

Mheshimiwa Mwenyekiti, mabadiliko ya tabianchi kote duniani kwa sasa yapo dhahiri na athari zake zinaendelea kuonekana hapa nchini. Mojawapo ya athari hizo ni kuongezeka kwa kina cha bahari katika maeneo mbalimbali ya fukwe likiwemo Jimbo la Kiwani.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kutokana na changamoto hiyo, Serikali imeanza kufanya upembuzi wa awali kwenye fukwe zilizoathiriwa nchini kutokana na kujaa maji ya bahari ili hatimaye kujenga kingo za kuzuia maji ya bahari kuingia kwenye makazi na mashamba ya wananchi.

Mheshimiwa Mwenyekiti, napongeza juhudi za wananchi na Mfuko wa *TASAF* katika Jimbo la Kiwani kwa kuanza kushughulikia changamoto hizi na nimhakikishie Mheshimiwa Mbunge kwamba Jimbo la Kiwani ni miongoni

mwa maeneo yatakayofanyiwa upembuzi yakinifu ili kubaini hatua zinazopaswa kuchukuliwa baadaye. Ahsante.

MHE. MARIAM AZZAN MWINYI: Mheshimiwa Mwenyekiti, ahsante sana. Napenda kuishukuru Serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ikishirikiana na Ofisi ya Makamu wa Pili Zanzibar kwa kuweza kuwatekengenezea tuta la kuondoa tatizo katika Jimbo la Kiwani. Sina swali la nyongeza. Ahsante.

MWENYEKITI: Ahsante sana. Tunaendelea na Wizara ya Nishati. Swali la Mheshimiwa Francis Leonard Mtega litaulizwa kwa niaba yake na Mheshimiwa Cosato Chumi.

Na. 59

Huduma ya Umeme wa *REA* Kwenye Maeneo Yote Mbarali

MHE. COSATO D. CHUMI K.n.y. MHE. FRANCIS L. MTEGA aliuliza:-

Je, ni lini Serikali itakamilisha kuvipatia umeme wa REA Vitongoji na Vijiji vilivyobaki katika Jimbo la Mbarali?

MWENYEKITI: Majibu ya swali hilo Mheshimiwa Waziri.

NAIBU WAZIRI WA NISHATI alijibu:-

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa niaba ya Mheshimiwa Waziri wa Nishati, naomba kujibu swali la Mheshimiwa Francis Leonard Mtega, Mbunge wa Mbarali, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Mwenyekiti, Wilaya ya Mbarali ina jumla ya vijiji 102. Ni vijiji 20 tu ambavyo bado havijapatiwa umeme. Vijiji hivyo 20 vinapatiwa umeme kupitia Mradi wa *REA* mzunguko wa Pili awamu ya Tatu.

Mheshimiwa Mwenyekiti, Mradi huu unaendelea kutekelezwa na Mkandarasi ambaye ni *M/S Electrical Transmission and Distribution Construction and Maintenance*

Co. LTD. Mkandarasi amekamilisha kazi ya usanifu wa kina, upimaji, uandaaji wa michoro na anaendelea na manunuzi ya vifaa pamoja na kusimika nguzo katika maeneo ya mradi. Gharama ya mradi ni Shilingi bilioni saba na utekelezaji unatarajiwa kukamilika mwezi Desemba, 2022.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa upande wa vitongoji, Serikali imeshaanza utekelezaji wa miradi ya ujazilizi unaolenga kufikisha umeme katika vitongoji vyote Tanzania Bara awamu kwa awamu kulingana na upatikanaji wa fedha ikiwa ni pamoja na Vitongoji vya Jimbo la Mbarali.

Mheshimiwa Mwenyekiti, katika hatua nyingine, Serikali imefanya uhakiki na kuainisha uwepo wa vitongoji takribani 37,610 visivyokuwa na umeme Tanzania Bara na inakadiriwa takribani shilingi trilioni saba zitahitajika ili kukamilisha mahitaji ya umeme katika vitongoji hivyo vyote.

MWENYEKITI: Mheshimiwa Cosato Chumi, swali la nyongeza.

MHE. COSATO D. CHUMI: Mheshimiwa Mwenyekiti, pamoja na majibu mazuri ya Serikali, ninayo maswali mawili ya nyongeza.

Swali la kwanza; kwa kuwa katika Wilaya ya Mbarali kuna uzalishaji mkubwa wa mpunga na viwanda vingi vya kuchakata mazao ya mpunga, lakini umeme ni hafifu kwa maana ni *low voltage.*

Je, Serikali iko tayari kufunga *transformer* kubwa ili kusudi kuwasaidia wananchi wa Mbarali ambao wana bidii katika kuzalisha? *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, swali la pili; kutokana na kwamba Serikali hivi karibuni ilitangaza bei mpya na bei hii ni kwa ajili ya maeneo ya mijini na maeneo ya vijijini bado bei itabaki ile ile ya shilingi 27,000/= kwa umeme unaosambazwa na Wakala wa Umeme Vijijini; hata hivyo, sheria inayotumika kuamua kwamba hili ni eneo la mji, kwa maana ya Sheria ya

Urban Planning Act. No. 8 ya Mwaka 2007, inasema kwamba eneo litahesabika kuwa ni mji ikiwa lina maduka kuanzia 20 na kuendelea.

Mheshimiwa Mwenyekiti, maeneo kama Mafinga Mjini, ambapo maeneo kama Vijiji Ndolezi, Makalala, katika Sheria hii ya Serikali za Mitaa inahesabika kwamba hilo ni eneo la mji, lakini maisha halisi ya wananchi ni ya kijijini. Kwa mfano, hapa Dodoma kuna Kata 41; Kata za mjini ni 15 tu, *the rest* maisha yao ni ya kijijini kabisa: Je, Serikali ina mpango gani kuangalia maisha halisi ya wananchi ambao pamoja na kuwa inasemekana wapo mjini kutokana sheria hii, lakini maisha yao ni ya kijijini ili nao waweze kulipa shilingi 27,000? *(Makofi)*

MWENYEKITI: Mheshimiwa Waziri, majibu.

NAIBU WAZIRI WA NISHATI: Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba kujibu maswali mawili ya nyongeza ya Mheshimiwa Cosato Chumi, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwenye swali la kwanza, ni kweli tunalo tatizo la *voltage* katika maeneo mengi hapa nchini na tayari Serikali imechukua jitihada za makusudi kabisa za kufanya kitu kinachoitwa *voltage improvement* kwa kuongeza vituo vya kupooza umeme na kufunga mitambo inayoitwa *Auto Voltage Regulator*s kwenye maeneo mbalimbali ili kuweza kufikisha umeme mwingi zaidi kwa wanaohitaji. Kwa hiyo, eneo la Mbarali ni mojawapo ambalo lipo katika mpango huo na hiyo kazi itafanyika. Namwomba Mheshimiwa Mbunge aendelee kuvumilia kidogo na huduma nzuri itafika.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwenye swali la pili, kama alivyosema yeye mwenyewe, sheria inaeleza kama alivyosema; na sheria tulitunga sisi wenyewe hapa Bungeni; lakini uhalisia ni vyema ukaangaliwa na sisi kama tulivyosema siku zilizopita, jambo hili tumelichukua na tumewakabidhi wenzetu wa *TANESCO* waangalie upya uhalisia unavyosema ili pamoja na sheria kuwepo, tuone namna ambavyo sheria

hii itawatumikia wananchi ambapo ndiyo hasa tuliitengeza ili iwalinde wao na kuwahakikishia huduma nzuri. Nashukuru. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Nimemwona Mheshimiwa George Mwenisongole.

MHE. GEORGE R. MWENISONGOLE: Mheshimiwa Mwenyekiti, ahsante kwa kunipa hii nafasi ya kuuliza swali la nyongeza. Kwanza nianze kwa kuishukuru Serikali kwa kuweka bayana bei ya umeme vijijini ni shilingi 27,000. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, swali langu ni hili; hapa katikati kuomeongezwa bei ya umeme mijini kutoka shilingi 177,000 mpaka shilingi 320,000.

Je, Serikali haini kama hiyo bei kwa watu wanaoishi mijiji nao bado ni kubwa sana? Kwa nini isirudi bei ya awali ya shilingi 177,000 ili wananchi wa mijini nao kwa wingi wapate nafasi ya kuunganishiwa umeme? *(Makofi)*

MWENYEKITI: Mheshimiwa Naibu Waziri, majibu ya swali hilo moja.

NAIBU WAZIRI WA NISHATI: Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba kujibu swali la nyongeza la Mheshimiwa Mwanisongole kama ifutavyo:-

Mheshimiwa Mwenyekiti, majibu niliyoyatoa kwenye swali la nyongeza la Mheshimiwa Cosato Chumi, kimsingi ndiyo yanayokwenda mpaka kwenye swali la Mheshimiwa Mwenisongole. Tunakwenda kuangalia kwa ujumla maeneo ni yapi na gharama ipi iweze kutumika katika maeneo hayo ili kuwahakikishia wananchi wote huduma hiyo kwa gharama nafuu ambayo wataiweza. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Mheshimiwa Dorothy, tumekuona.

MHE. DOROTHY G. KILAVE: Mheshimiwa Mwenyekiti, ahsante. Kwa niaba ya wananchi wa Wilaya ya Temeke, hasa

Jimbo la Temeke, naomba kuuliza: Je, ni lini sasa umeme utakamilika kwenye Jimbo letu la Temeke? Kwani hata kabla ya mgawo tulikuwa hatupati umeme; na sasa pia hatupati umeme kwa masaa mengi zaidi.

Mheshimiwa Mwenyekiti, wananchi wa Temeke wanataka kujua; je, ni lini sasa kutakuwa na ukamilifu wa umeme kwenye Jimbo letu la Temeke? Ahsante. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Mheshimiwa Naibu Waziri.

NAIBU WAZIRI WA NISHATI: Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba kujibu swali la Mheshimiwa Dorothy Kilave, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Mwenyekiti, ni kweli kwamba kumekuwa kuna *outage* kadhaa ndani ya Jimbo la Temeke. Sababu ya kukatika kwa umeme mojawapo ilikuwa inasababishwa na ujenzi wa barabara ya *BRT* ambapo tumekuwa tuna *schedule* ya kukata umeme katika siku ya Jumanne na Alhamisi kwa ajili ya kupisha uhamishaji wa nguzo kwa ajili ya utengenezaji wa barabara hii. Pia zoezi hilo limekuwa likiendana pamoja na kuhamisha ile miundombinu ya umeme kuipitisha chini ya ile barabara na kuweza kuweka mazingira mazuri ambayo yatakuwa salama.

Mheshimiwa Mwenyekiti, hilo linakwenda sambamba na uboreshaji wa miundombinu ya umeme katika Jimbo la Temeke na mkoa mzima wa Dar es Salaam kwa kujenga vituo vya kupoozea umeme na kuviongeza nguvu. Kwa hiyo, nimhakikishie Mheshimiwa Mbunge kwamba katika muda mfupi ujao kama nilivyojibu juzi, kwamba tutakuwa tumeweka vizuri mazingira ya umeme kwenye Mkoa wetu wa Dar es Salaam na katika maeneo mengine kwa kurekebisha miundombinu mbalimbali. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Tunaendelea na Wizara hiyo hiyo, Mheshimiwa Grace Victor Tendega, Mbunge wa Viti Maalum, sasa aulizwe swali lake.

Na. 60

Hitaji la Umeme wa Rea Vijiji vya Kitayawa, Kipera, Lupalama, Itagutwa, Ikungwe na Lyamgungwe - Iringa

MHE. GRACE V. TENDEGA aliuliza:-

Je, ni lini Serikali itapeleka Umeme wa REA kama ilivyoahidi katika Vijiji vya Kitayawa, Kipera, Lupalama, Itagutwa, Ikungwe na Lyamgungwe?

MWENYEKITI: Majibu ya swali hilo, Mheshimiwa Waziri.

NAIBU WAZIRI WA NISHATI alijibu:-

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa niaba ya Waziri wa Nishati, naomba kujibu swali la Mheshimiwa Grace Victor Tendega, Mbunge wa Viti Maalum, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Mwenyekiti, Vijiji vya Kipera, Itagutwa, Ikungwe, Lupalama na Lyamgungwe vimepata umeme kupitia mradi wa *REA* Awamu ya Tatu Mzunguko wa Kwanza. Kazi iliyobaki ni kufikisha umeme katika vitongoji vya vijiji hivyo vilivyobaki bila umeme katika miradi ya ujazilizi *(densification)* kadri ya upatikanaji wa fedha.

Mheshimiwa Mwenyekiti, Serikali kupitia *TANESCO* imeshapeleka umeme katika Kitongoji cha Kitayawa ambacho kipo katika Kijiji cha Tagamenda Kata ya Luhota, Wilaya ya Iringa. Aidha, *TANESCO* pamoja na *REA* wanaendelea kuunganisha umeme kwa wateja wa Kitongoji cha Kitayawa na vitongoji vingine vya Jimbo la Iringa Mjini na Iringa kwa ujumla kadri ya upatikanaji wa fedha. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Mheshimiwa Grace, swali la nyongeza.

MHE. GRACE V. TENDEGA: Mheshimiwa Mwenyekiti, ahsante kwa kunipa nafasi niulize maswali mawili ya nyongeza. Kasi ya kusambaza umeme kuwafikia wananchi imekuwa ikisuasua kinyume na ahadi tuliyokuwa tukiambiwa

kwamba tutawafikia wananchi wote kwa wakati mmoja; na yote hii inasemekana ni ukosefu wa fedha: Je, ni lini Serikali itawapelekea umeme wananchi wa Jimbo la Kalenga Mkoani Iringa hasa vitongoji vya Irangi, Unyangwila, Wambi, Ilongimembe na Igawa pamoja na Kata za Magulirwa na Kihanga? *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, swali langu la pili, nini mpango wa Serikali kuhakikisha kwamba wakazi wote wanapata umeme? Tumeona kwamba wakileta umeme katika Kijiji wanatoa kwa nyumba tatu au nne halafu wanaruka, wanakwenda sehemu nyingine, wanaruka. Sasa ni mkakati upi wa Serikali wa kuhakikisha kwamba nyumba zote ambazo zinahitaji umeme zinapata? *(Makofi)*

MWENYEKITI: Ahsante sana kwa maswali mafupi Mheshimiwa Mbunge. Mheshimiwa Waziri, majibu.

NAIBU WAZIRI WA NISHATI: Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba kujibu maswali mawili ya nyongeza ya Mheshimiwa Tendega kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwanza napenda kusema kwa niaba ya Serikali kwamba miradi yetu ya *REA* na upelekaji wa umeme vijijini haisuisui; na hizo *rumors* kwamba hakuna fedha, siyo za kweli. Katika awamu ya tatu mzunguko wa kwanza, miradi 28; jumla ya *Lot* 28 zilitekelezwa na asilimia kubwa zimekamilika.

Mheshimiwa Mwenyekiti, katika kipindi hiki ambacho tupo, jumla ya *Lot* 39 tayari mikataba yake imesainiwa na takribani shilingi trilioni 1,250 zipo tayari kwenye mikataba na Wakandarasi wanaendelea na kazi katika maeneo mbalimbali. Kwa hiyo, suala la uhaba wa fedha halipo. Fedha ipo na umeme utafikishwa katika maeneo yote kwa kadri ya muda ulivyopangwa. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, katika eneo la pili, ni kweli kwamba siyo kila anayehitaji umeme ameupata kwa sasa, lakini kama ambavyo tumekuwa tukisema hapa, Serikali ya

Awamu ya Sita itajitahidi sana kuhakikisha kwamba fedha inapatikana; na mbinu nyingine za ubunifu zimekuwa zikitumika kuishauri Serikali. Tulisema juzi kwamba tunatarajia kufika 2025 kwa kadri tulivyojipanga, Serikali itakuwa imefikisha umeme katika vitongoji vyote kwa kutumia takriba shilingi trilioni 7,500 kama tulivyosema kwamba tutakwenda kutafuta sehemu ya kupata hizo fedha kwa ajili ya kupeleka umeme huo.

Mheshimiwa Mwenyekiti, mwisho nimalizie kwa kumshukuru Mheshimiwa Kiswaga kwa sababu maeneo yote ambayo yamesemwa amekuwa akiyafuatilia pamoja na Mheshimiwa Mbunge aliyeuliza swali hilo kwa niaba ya wananchi wa Kalenga. *N*ashukuru. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Nimemwona Mheshimiwa Neema Lugangira na Mheshimiwa Yahaya Massare.

MHE. NEEMA K. LUGANGIRA: Mheshimiwa Mwenyekiti, nashukuru sana. Japokuwa Serikali imekuwa ikiweka jitihada kubwa kwa kuhakikisha kwamba vijiji vya Mkoa wa Kagera vinapata umeme kupitia *REA,* lakini ukweli ni kwamba hata kabla ya mgao huu Mkoa wetu wa Kagera umekuwa ukikaa gizani siku mbili, tatu mpaka nne kila wiki na hii inatokana na kwamba bado Mkoa wa Kagera haujaungwanishwa kwenye Gridi ya Taifa.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kipindi cha mwaka 2021 hapa Bungeni niliuliza suala hili na Serikali waliahidi kwamba mwaka 2022 Mkoa wa Kagera utaunganishwa kwenye Gridi ya Taifa. Kwa hiyo, napenda kupata kauli ya Serikali: Je, ni lini Mkoa wa Kagera utaunganishwa kwenye Gridi ya Taifa ili tuondokane na adha ya kuwa gizani? Ahsante. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Mheshimiwa Waziri, majibu ya swali hilo.

NAIBU WAZIRI WA NISHATI: Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba kujibu swali la nyongeza swali la Mheshimiwa Neema kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Mwenyekiti, Mkoa wa Kagera unazo Wilaya saba na Wilaya mbili tu za Biharamuro na Ngara ndiyo zinapata umeme wa gridi. Wilaya tano zilizobaki zinapata umeme kutoka Gridi ya Taifa la Uganda.

Mheshimiwa Mwenyekiti, jitihada kubwa sana ambazo zinafanywa na Serikali ni kuhakikisha kwamba Mkoa wa Kagera unaunganishwa na Gridi ya Taifa kwa kutoa umeme katika eneo linaitwa Benako kwa kuchota kwenye *line* inayotoka katika mradi wetu wa Rusumo kwenda Nyakanazi. Tayari eneo la kupitisha kilometa 179 za *line* kubwa ya *Kilovolt* 220 zimeshatengenezwa, *survey* imeshafanyika na umeme ule utaletwa katika kituo chetu cha kupooza umeme cha Kyaka na Mkoa wa Kagera katika muda mfupi wa miaka miwili utakuwa umeunganishwa katika Gridi ya Taifa. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Mheshimiwa Massare nilikuona na Mheshimiwa Hawa.

MHE. YAHAYA O. MASSARE: Mheshimiwa Mwenyekiti, ahsante kwa nafasi. Naomba nimwulize Mheshimiwa Naibu Waziri kwamba Serikali ina dhamira njema sana ya kupeleka umeme vijijini na kwa kuwa Mkandarasi wa Wilaya ya Manyoni ambapo kuna majimbo mawili; Manyoni Mashariki na Manyoni Magharibi ambapo mimi nipo, Mkandarasi wake alichelewa kuanza kazi na toka ameripoti hatuoni kitu kinachoendelea: Je, Serikali iko tayari kumhimiza aanze kazi haraka?

MWENYEKITI: Ahsante sana. Mheshimiwa Naibu Waziri, majibu mafupi kwa swali hilo.

NAIBU WAZIRI WA NISHATI: Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba kujibu swali la nyongeza la Mheshimiwa Massare kama ifuatavo:-

MWENYEKITI: Mheshimiwa Mwenyekiti, Serikali inawahimiza sana Wakandarasi wote kukamilisha kazi zao kwa wakati kwa mujibu wa mkataba na tunaamini hakuna

atakayechelewa na atakayechelewa hatua madhubuti zitachukuliwa kwa mujibu wa mkataba.

MWENYEKITI: Mheshimiwa Hawa, swali fupi la nyongeza.

MHE. HAWA S. MWAIFUNGA: Mheshimiwa Mwenyekiti, nakushukuru kwa kuniona. Majimbo mengi yaliyopo mjini, mengine yana kata ambazo zipo vijijini na kuonesha kwamba kata hizo zipo kwenye maeneo ya mjini na umeme wake unatakiwa uwe wa *TANESCO*. Serikali ina mpango gani wa kuhakikisha kata zilizoko kwenye majimbo ya mjini lakini ni kata za vijijini zinapata umeme angalau wa *REA* ili wananchi hawa waweze nao kunufaika na huduma ya umeme? *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba majibu ya uhakika. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Mheshimiwa Naibu Waziri, majibu.

NAIBU WAZIRI WA NISHATI: Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba kujibu swali la nyongeza la Mheshimiwa Hawa, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Mwenyekiti, Serikali ya Awamu ya Sita inayongozwa na Mheshimiwa Rais Samia Suluhu Hassan ni Serikali sikivu sana. Ninao mpango wa upelekaji wa umeme katika maeneo ya mijini yenye sura ya miji, na mradi huo unaitwa *peri-urban*. Tayari sasa hivi tangazo limeshatangazwa kwa mikoa minane ya Tanzania Bara kuwapata Wakandarasi watakaopeleka umeme katika maeneo hayo ya *peri-urban.*

Mheshimiwa Mwenyekiti, nami mwenyewe Jimbo langu la Bukoba Mjini lina maeneo ambayo yanaonekana ni ya mjini lakini yapo vijijini. Kwa hiyo, mradi upo na kabla ya mwaka 2022 kwisha kazi hiyo itakuwa imeanza kufanyika ili kufikisha umeme katika maeneo hayo.

MWENYEKITI: Ahsante sana Mheshimiwa Naibu Waziri. Tunaondoka Wizara ya Nishati, tunakwenda Wizara ya Mambo ya Ndani ya Nchi, Mheshimiwa Daniel Baran Sillo, Mbunge Babati Vijiji, aulize swali lake.

Na. 61

Serikali Kusaidia Wananchi Ujenzi wa Kituo cha Polisi cha Galapo

MHE. DANIEL B. SILLO aliuliza:-

Je, ni lini Serikali itasaidia ujenzi wa Kituo cha Polisi Galapo Tarafa ya Babati ambacho kinajengwa kwa nguvu za Wananchi?

MWENYEKITI: Mheshimiwa Waziri wa Mambo ya Ndani, majibu ya swali hilo.

WAZIRI WA MAMBO YA NDANI YA NCHI alijibu:-

Mheshimiwa Mwenyekiti, nami kwa kuwa ni mara yangu ya kwanza kusimama mara baada ya kuchaguliwa kuwa Waziri wa Mambo ya Ndani ya Nchi, naomba nichukue fursa hii kumshukuru sana Mheshimiwa Rais kwa imani yake na nimwahidi kuwa sitamwangusha. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, baada ya shukrani hizo, naomba sasa kujibu swali la Mheshimiwa Daniel Baran Sillo, Mbunge wa Babati Vijijini, kama ifuatavyo:-

Mhesimiwa Mwenyekiti, Serikali inatambua na kuthamini michango na jitihada zinazofanywa na wananchi, Wabunge na Viongozi wengine katika kuchangia masuala ya ulinzi na usalama katika maeneo yao. Kituo cha Polisi cha Galapo kimejengwa kwa nguvu za wananchi na kwa sasa kimeshapauliwa na kazi iliyobaki ni kuweka milango, madirisha, kupiga plasta, kuweka sakafu pamoja na kupaka rangi.

Mheshimiwa Mwenyekiti, Serikali inawapongeza sana wananchi wa Galapo pamoja na Mheshimiwa Mbunge kwa jitihada zao zilizowezesha ujenzi huo. Kwa njia ya kuunga mkono jitihada hizo, Serikali kupitia Jeshi la Polisi itatumia fedha kutoka kwenye Mfuko wa Tuzo na Tozo katika mwaka wa fedha 2022/2023 ili kukamilisha ujenzi huo.

MWENYEKITI: Mheshimiwa Sillo, maswali ya nyongeza.

MHE. DANIEL B. SILLO: Mheshimiwa Mwenyekiti, ahsante. Naishukuru sana Serikali kwa majibu mazuri yanayotia moyo hasa pale ambapo wananchi wamejitolea kufanya kazi kubwa na Serikali inapounga mkono. Pamoja na majibu hayo, nina maswali mawili ya nyongeza.

Mheshimiwa Mwenyekiti, la kwanza; kwa kuwa kituo hiki kinahudumia siyo tu Kata ya Galapo, lakini Tarafa nzima ya Babati ikiwemo Kata ya Kashmamire, pamoja na vijiji vya Jirani vya Wilaya za Kondoa na Kiteto: Je, Serikali haioni sasa kuna umuhimu wa kituo hiki kupatiwa gari? Hilo la kwanza.

Mheshimiwa Mwenyekiti, la pili: Je, Waziri yupo tayari sasa kuelekeza kwamba kituo hiki kifanye kazi masaa 24 kuliko ilivyo sasa hivi ambapo kinafungwa saa 12.00 jioni? Ahsante. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Mheshimiwa Waziri, majibu.

WAZIRI WA MAMBO YA NDANI YA NCHI: Mheshimiwa Mwenyekiti, napenda kujibu maswali ya nyongeza mawili ya Mheshimiwa Daniel Sillo, Mbunge wa Babati Vijijini, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Mwenyekiti, Serikali inaona umuhimu wa kituo hiki kuwa na gari hivyo nimhakikishie Mheshimiwa Mbunge kwamba pale ambapo tutaweza kupata gari za kutosha, tutazingatia maombi yake ya kupeleka gari katika kituo hiki.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kuhusiana na swali lake la pili, kwamba hatuoni sasa kuna umuhimu wa kituo hicho kufanya kazi masaa 24; hili nimelichukua. Tutaangalia hali halisi ya kituo kilivyo kama kinaruhusu kuweza kutoa huduma kwa masaa 24, basi tutafanya hivyo. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Mheshimiwa Kuchauka na Mheshimiwa Kunti, nimewaona.

MHE. ZUBERI M. KUCHAUKA: Mheshimiwa Mwenyekiti, ahsante kwa kunipa nafasi nami niulize swali dogo la nyongeza. Wilaya ya Liwale ni miongoni mwa wilaya kongwe lakini haina Kituo cha Polisi mpaka leo sambamba na nyumba za watumishi. Nami kutoka kwenye Mfuko wa Jimbo kutokana na shida hiyo, nimetoa shilingi milioni 10 kusaidia ujenzi wa Kituo cha Polisi. Nini kauli ya Serikali kuwasaidia wananchi wale wapate Kituo cha Polisi? *(Makofi)*

MWENYEKITI: Mheshimiwa Waziri, majibu ya swali hilo la nyongeza.

WAZIRI WA MAMBO YA NDANI YA NCHI: Mheshimiwa Mwenyekiti, napenda kujibu swali la nyongeza la Mheshimiwa Kuchauka, Mbunge wa Liwale, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Mwenyekiti, nampongeza Mheshimiwa Mbunge kwa kutoa shilingi milioni 10 kwa kupitia kwenye Mfuko wa Jimbo kwa ajili ya kusaidia ujenzi wa kituo. Nimhakikishie kwamba Serikali tutaelekeza Jeshi la Polisi kupitia utaratibu wa Mfuko wa Tuzo na Tozo kama ambavyo nimejibu katika swali msingi la Mheshimiwa Daniel Sillo ili uangalie uwezekano wa kutumia fedha hizo kuunga mkono jitihada za Mheshimiwa Mbunge katika kuhakikisha kwamba ujenzi wa kituo hiki unaendelea. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Mheshimiwa Kunti.

MHE. KUNTI Y. MAJALA: Mheshimiwa Mwenyekiti, nakushukuru. Tatizo la uwepo wa vituo vya polisi kwenye wilaya mbalimbali limekuwa ni changamoto. Tarafa ya kwa

Mtoro na Farqwa, Wilayani Chemba tuna kituo kimoja ambacho kipo kwa Mtoro. Kituo kile kimejengwa kwa nguvu za wananchi, ni kwa miaka zaidi ya 10 sasa baadhi ya majengo yamebomoka kutokana na Serikali kutokuunga juhudi za wananchi nguvu zao wanazojitolea. Pia kituo hicho hakina gari kwa ajili ya kuwasaidia polisi kwenda kuhakikisha wanawahudumia wananchi. Je, ni lini Serikali itawapatia fedha kituo cha polisi kwa Mtoro, kwa ajili ya kukarabati na kukamilisha majengo yaliyopo kwa sasa na kuwapatia gari kwa ajili ya utekelezaji wa majukumu yao? *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, nakushukuru. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Mheshimiwa Waziri majibu.

WAZIRI WA MAMBO YA NDANI YA NCHI: Mheshimiwa Mwenyekiti, napenda kujibu. Lilitakiwa liwe swali moja kwa hiyo nitachagua moja katika haya mawili kwa mwongozo wako.

MWENYEKITI: Ndio.

WAZIRI WA MAMBO YA NDANI YA NCHI: Mheshimiwa Mwenyekiti, kuhusiana na aidha ni suala la gari ama jengo. Napenda kujibu swali la Mheshimiwa Kunti, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Mwenyekiti, majibu ya swali hili yanafanana na majibu ya maswali mawili ambayo nimeshayajibu. Kwa hiyo, naomba nirudie majibu yale yale ya maswali mawili ambayo nimeyajibu. Kuhusiana na kwanza pongezi kwa wananchi ambao wameshiriki katika kuunga mkono jitihada za Serikali, kuhakikisha vituo vyetu vya polisi vinajengwa ama vilivyokuwa katika hali mbaya vinakuwa katika hali nzuri, pamoja na kuhakikisha kwamba tunaweza kuwasaidia, askari wetu kuweza kuwa na usafiri kwa ajili ya kuwahudumia wananchi. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo, niseme kwamba kwa kuwa kituo hiki kinahitaji ukarabati, kwanza nitafanya jitihada, aidha, mimi au Mheshimiwa Naibu Waziri wa Wizara

ya Mambo ya Ndani ya Nchi kwenda kukitembelea, tuone kituo hiki kiko katika hali gani. Tutakapokuwa tumefika hapo na kuona mazingira tutafikiria, sasa ni njia gani ambayo ni muafaka zaidi ya kuweza kukifanyia aidha ukarabati kituo hiki. Pamoja na suala la usafiri kama ambavyo nimejibu katika maswali mengine ya msingi kwa sasa hivi, gari hatuna lakini tutakapokuwa tumepata gari, basi vilevile tutazingatia na kituo hiki. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Ahsante sana Mheshimiwa Waziri wa Mambo ya Ndani ya Nchi. Tunaendelea na Wizara ya Uwekezaji, Viwanda na Biashara. Mheshimiwa Zaytun Seif Swai, Mbunge wa Viti Maalum, sasa aulize swali lake.

Na. 62

Hitaji la Viwanda vya Kusindika Maziwa – Arusha

MHE. ZAYTUN S. SWAI aliuliza:-

Je, Serikali ina mpango gani wa kujenga Viwanda vya Kusindika Maziwa katika Mkoa wa Arusha?

MWENYEKITI: Majibu ya swali hilo Mheshimiwa Naibu Waziri wa Uwekezaji, Viwanda na Biashara.

NAIBU WAZIRI WA UWEKEZAJI, VIWANDA NA BIASHARA alijibu:-

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa niaba ya Waziri wa Uwekezaji, Viwanda na Biashara, naomba kujibu swali la Mheshimiwa Zaytun Seif Swai, Mbunge, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Mwenyekiti, Mkoa wa Arusha ni moja ya mikoa yenye uzalishaji mkubwa wa maziwa ambapo unazalisha takriban lita 30,550,500 kwa mwaka. Mkoa wa Arusha una jumla ya viwanda 18 viwanda ambavyo ni vikubwa na vidogo vya kusindika maziwa vilivyosajiliwa na Bodi ya Maziwa Tanzania.

Mheshimiwa Mwenyekiti, uwezo uliosimikwa wa kusindika maziwa kwa viwanda tajwa ni kiasi cha takriban lita 43,789,200 kwa mwaka. Lakini hata hivyo, usindikaji halisi ni lita 6,315,400 kwa mwaka. Maziwa mengi hayaingii kwenye soko rasmi na kushindwa kupelekwa viwandani kwa ajili ya kuchakatwa, kutokana na ukusanyaji mdogo wa maziwa yanayozalishwa na wafugaji katika maeneo hayo. Jambo linaloathiriwa na ukosefu wa mifumo mizuri ya ukusanyaji wa maziwa *(collection centres*).

Mheshimiwa Mwenyekiti, mkakati wa Serikali ni kushirikiana na sekta binafsi kuendelea kuhamasisha ujenzi wa miundombinu ya kukusanyia maziwa ili viwanda vyote vipate maziwa ya kutosha katika mkoa wa Arusha na mikoa mingine nchini, yenye uzalishaji mkubwa wa maziwa. Hii itasaidia kuongeza tija kwenye mnyororo wa thamani wa maziwa nchini. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, nakushukuru sana.

MWENYEKITI: Mheshimiwa Zaytun Swai.

MHE. ZAYTUN S. SWAI: Mheshimiwa Mwenyekiti, nakushukuru. Kama Mheshimiwa Waziri alivyosema kwenye jibu lake la msingi Mkoa wa Arusha ni miongoni mwa mikoa, ambayo inaongoza kwa uzalishaji wa maziwa hapa nchini. Sio hayo tu maziwa yanayozalishwa katika Mkoa wa Arusha ni maziwa yenye viwango na ubora wa hali ya juu. Inasikitisha sana kuona bado Serikali hatujaweza kuwasaidia wafugaji na wazalishaji wa maziwa katika Mkoa wa Arusha.

Mheshimiwa Mwenyekiti, katika lita alizotaja Mheshimiwa Waziri hapa, lita milioni 30 ni lita milioni sita tu, ambazo zinakwenda kuchakatwa kwenye viwanda vyetu ni sawa na asilimia 20 tu. Asilimia 80 ya maziwa yanayozalishwa katika Mkoa wa Arusha yote yanapotea kwa sababu hayapiti kwenye viwanda kwa ajili ya kuchakatwa. Hii hapa inasababishwa na ukosefu wa maeneo ya ukusanyaji wa maziwa haya kwa ajili ya kupeleka katika viwanda vyetu. Swali langu kwa Serikali; je, Serikali haioni umuhimu wa kuweka

mipango madhubuti kwa ajili ya kuongeza hizi *collection points* hususani kwenye ngazi za chini ambazo uzalishaji ndio mkubwa? *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, swali langu la pili; katika Mkoa wa Arusha kuna Taasisi za Utafiti kama *CAMARTEC* na *TEMDO*. Je, Serikali ina mkakati gani wa kuongezea uwezo hizi taasisi kwa ajili ya kuendeleza sekta ya viwanda vidogo vidogo? Ahsante. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Mheshimiwa Waziri majibu ya maswali hayo.

NAIBU WAZIRI WA UWEKEZAJI, VIWANDA NA BIASHARA: Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba kujibu maswali ya nyongeza ya Mheshimiwa Zaytun Seif Swai, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Mwenyekiti, Serikali ina mpango madhubuti na ndio maana kila mwaka tunahakikisha tunaongeza bajeti kupitia Wizara husika, Wizara ya Mifugo na Uvuvi, lakini pia na Wizara nyingine ili kuhakikisha tunaboresha sehemu za kukusanyia maziwa kwa maana ya *collection centres*.

Mheshimiwa Mwenyekiti, swali la pili, ni kweli Taasisi za *CAMARTEC* na *TEMDO* ni Taasisi ambazo zinasaidia sana, teknolojia ambazo zinakwenda kuwasaidia vijijini kwa maana ya wafugaji na wakulima. Kila mwaka tunaendelea kuwaongezea bajeti ili waendelee, kuzalisha mashine au teknolojia rahisi na stahiki kwa ajili ya kusaidia wakulima wa vijijini ikiwemo wafugaji.

Mheshimiwa Mwenyekiti, nakushukuru.

MWENYEKITI: Tunaendelea na Wizara ya Fedha na Mipango. Mheshimiwa Benardeta Kasabago Mushashu, Mbunge wa Viti Maalum, aulize swali lake.

Na. 63

Benki ya Wakulima wa Kagera – KFCB

MHE. BENARDETA K. MUSHASHU aliuliza:-

Je, ni lini wananchi waliokuwa wameweka fedha zao katika Benki ya Wakulima wa Kagera ya *KFCB* iliyofungwa na Benki Kuu Mwaka 2018 watarejeshewa fedha zao?

MWENYEKITI: Majibu ya swali hilo Mheshimiwa Waziri.

NAIBU WAZIRI WA FEDHA NA MIPANGO alijibu:-

Mheshimiwa Mwenyekiti, ahsante. Kwa niaba ya Waziri wa Fedha na Mipango, naomba kujibu swali la Mheshimiwa Benardeta Kasabago Mushashu, kama ifuatavyo: -

Mheshimiwa Mwenyekiti, mnamo tarehe 4 Januari, 2018, Benki Kuu ya Tanzania iliifutia leseni ya kufanya biashara, Benki ya Wakulima wa Mkoa wa Kagera *(Kagera Farmers' Cooperative Bank Limited)* kwa mujibu wa Sheria ya Mabenki na Taasisi za Fedha ya mwaka, 2006.

Mheshimiwa Mwenyekiti, baada ya kuifutia leseni benki hiyo, Benki Kuu ya Tanzania iliiteua Bodi ya Bima ya Amana *(Deposit Insurance Board – DIB)* kuwa mfilisi wa Benki hiyo kwa mujibu wa sheria. Ambapo kuanzia mwezi Machi, 2018 ilianza zoezi la kulipa fidia ya Bima ya Amana ya kiasi cha hadi shilingi 1,500,000 *(Pay-out of insured deposits),* kwa wateja waliostahili kulipwa Bima ya Amana. Zoezi hilo bado linaendelea kwa wateja ambao hawajajitokeza kuchukua fidia hiyo.

Mheshimiwa Mwenyekiti, sanjari na zoezi hilo la kulipa fidia kwa wateja ambao hawajajitokeza, Bodi ya Bima ya Amana inaendelea na zoezi la ufilisi wa Benki hiyo kwa kukusanya mali na madeni ya Benki hiyo ili kupata fedha za kuwalipa wateja waliokuwa na amana zao katika benki hiyo,

isiyozidi shilingi 1,500,000/=, ambapo kwa mujibu wa sheria na taratibu za ufilisi kiasi kitakacholipwa kitategemea, fedha zilizopatikana kutokana na kuuza mali za benki hiyo. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, hadi kufikia mwishoni mwa mwezi Disemba, 2021 jumla ya Sh.737,137,082.44 zimeshalipwa kwa wateja 1,389 waliokuwa na amana kwenye Benki ya Wakulima wa Mkoa wa Kagera - *KFCB* kati ya wateja 7,096 wanaostahiki kulipwa fidia hiyo. Malipo hayo ni sawa na asilimia 90.25 ya kiasi cha Sh.816,801,700.15 zilizotengwa kwa ajili ya kulipa fidia. Ahsante.

MWENYEKITI: Mheshimiwa Benardeta Mushashu.

MHE. BENARDETA K. MUSHASHU: Mheshimiwa Mwenyekiti, pamoja na majibu ya Naibu Waziri ninayo maswali mawili ya nyongeza. Ufungaji wa Benki ya Wakulima ya Kagera iliyopo pale Manispaa ya Bukoba, iliwaumiza watu wengi ambao hawakuwa na hatia wakiwepo vikundi vya akinamama, *SACCOS* za akinamama, wakulima, wajasiriamali na hata wale wastaafu waliokuwa wameweka akiba zao. Serikali iliwalipa Sh.1,500,000/= pekee hata kama mtu alikuwa na akiba ya shilingi milioni 40. Sasa hivi anatuambia kwamba Serikali imekuwa ikikusanya madeni, pamoja na kuuza mali za Benki hiyo tangu mwaka 2018. Je, ni lini sasa Serikali itakamilisha hilo zoezi la kuwalipa hiyo Sh.1,500,000/= pamoja na akiba zote walizokuwa wameweka kwenye hiyo benki? *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, swali la pili; kwa nini Serikali isione umuhimu sasa badala ya kuzifunga, ikaziunganisha hizi Benki ndogo ndogo, kama ilivyofanya ikaunganisha Benki ya Wanawake, Benki ya Posta, Benki ya Twiga, *TIB* wakatengeneza *Tanzania Commercial Bank* kwa hiyo, mtaji ukawa umeongezeka kuliko kungoja sasa hizi Benki wakazifilisi na wakawaumiza wananchi ambao wanakuwa wameweka akiba zao kwenye hizo Benki? *(Makofi)*

MWENYEKITI: Mheshimiwa Naibu Waziri majibu.

NAIBU WAZIRI WA UWEKEZAJI, VIWANDA NA BIASHARA: Mheshimiwa Mwenyekiti, ahsante. Napenda kujibu swali la Mheshimiwa Kasabago Mushashu, Mbunge wa Viti Maalum, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Mwenyekiti, kabla ya kujibu awali ya yote napenda nimpongeze sana Mheshimiwa Mushashu, kwa juhudi yake ya kuwatetea wananchi hao ambao walipata hasara hiyo katika benki iliyohusika, pamoja na Mbunge wa Jimbo la Bukoba Mjini ndugu yangu Byabato, kwa kuwa wanafuatilia kwa karibu suala hili lililojitokeza katika Benki hiyo.

Mheshimiwa Mwenyekiti, zoezi la ulipaji wa fidia ya amana linaendelea mpaka hivi sasa tunavyozungumza. Wale wote ambao hawajajitokeza kwenda kuchukua amana hiyo, basi tunamwomba Mheshimiwa Mbunge, awashajihishe watu hao waende kupata fidia hiyo isiyozidi Sh.1,500,000/=. Wale ambao amana yao ni zaidi ya Sh.1,500,000/= waendelee kuwa na subira, mpaka zoezi la ufilisi wa benki hiyo utakapokamilika na watalipwa kwa mujibu wa taratibu za ufilisi.

Mheshimiwa Mwenyekiti, swali lake la pili. Serikali tayari imeshaanza zoezi kwa upande wake kuziunganisha Benki, ambazo zilipata changamoto mbalimbali zikiwemo mitaji. Tayari Serikali yetu imeshaziunganisha Benki ya Posta, Benki ya Wanawake, Benki ya TWIGA na Benki ya *TIB* na kuunda Benki inayojulikana kwa jina la Benki ya Biashara Tanzania *(TCB)*. Ahsante sana.

MWENYEKITI: Ahsante sana Mheshimiwa Naibu Waziri. Tunaendelea na Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi. Mheshimiwa Athuman Almas Maige, Mbunge wa Tabora Kaskazini, aulize swali lake.

Na. 64

Ujenzi wa barabara ya Tabora – Muhulidede kwa kiwango cha lami

MHE. ATHUMAN A. MAIGE aliuliza:-

Je, ni lini Serikali itaanza ujenzi wa barabara ya Tabora – Mambali – Ishihimulwa – Shitage – Muhulidede kwa kiwango cha lami?

MWENYEKITI: Majibu ya swali hilo, Mheshimiwa Naibu Waziri.

NAIBU WAZIRI WA UJENZI NA UCHUKUZI (MHE. ENG. GODFREY K. MSONGWE) alijibu:-

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa niaba ya Waziri wa Ujenzi na Uchukuzi, naomba kujibu swali la Mheshimiwa Athuman Almas Maige, Mbunge wa Tabora Kaskazini, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Mwenyekiti, Barabara ya Tabora – Mambali – Bukumbi – Ishihimulwa – Shitage – Muhulidede yenye urefu wa kilomita 109.4 ni sehemu ya barabara inayounganisha mikoa ya Tabora na Shinyanga. Sehemu ya barabara kutoka Tabora hadi Bukumbi yenye urefu wa kilometa 84 ni barabara ya mkoa. Kutoka Bukumbi hadi Muhulidede yenye urefu wa kilometa 25.4 ni barabara ya wilaya iliyokasimiwa kwa Wakala wa Barabara *(TANROADS)* kuanzia mwaka wa fedha 2018/2019.

Mheshimiwa Mwenyekiti, sehemu ya barabara hii kutoka Tabora hadi Mambali yenye urefu wa kilomita 56, imefanyiwa usanifu wa kina kwa ajili ya ujenzi kwa kiwango cha lami. Kazi ya usanifu ilikamilika mwezi Aprili, 2020. Baada ya kukamilika kwa usanifu na gharama za ujenzi kujulikana, Serikali inaendelea kutafuta fedha kwa ajili ya kuanza kazi za ujenzi kwa kiwango cha lami.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa sehemu ya barabara iliyobaki ya kutoka Mambali – Bukumbi hadi Muhulidede yenye urefu wa kilomita 53.4, Serikali inaendelea kutafuta fedha kwa ajili ya kuifanyia upembuzi yakinifu na usanifu wa kina kwa ajili ya ujenzi wa kiwango cha lami.

Mheshimiwa Mwenyekiti, ili kuhakikisha kuwa barabara hii ya Tabora - Mambali – Bukumbi hadi Muhulidede inapitika vizuri majira yote, katika mwaka wa fedha 2021/2022, jumla ya Shilingi milioni 443.989/= zimetengwa kwa ajili ya kuifanyia matengenezo mbalimbali. Ahsante.

MWENYEKITI: Mheshimiwa Almas, swali la nyongeza.

MHE. ATHUMAN A. MAIGE: Mheshimiwa Mwenyekiti, nakushukuru sana. Pamoja na majibu mazuri kweli ya Serikali, lakini je, barabara hii ambayo imengojewa kwa muda mrefu sana na Serikali inaendelea kutafuta fedha. Je, wananchi wa Jimbo langu wasubiri mpaka lini ili barabara hii ianze kujengwa?

Mheshimiwa Mwenyekiti, pia kipande kile cha Mambari – Bukumbi, Shitaga na Ishihimulwa, je, ni lini Serikali itaweka katika bajeti fedha za kufanyia usanifu wa ujenzi wa barabara hii? Ahsante sana.

MWENYEKITI: Ahsante sana Mheshimiwa Almas kwa maswali mafupi ya Kibunge. Mheshimiwa Naibu Waziri majibu.

NAIBU WAZIRI WA UJENZI NA UCHUKUZI (MHE. ENG. GODFREY K. MSONGWE): Mheshimiwa Mwenyekiti, napenda kujibu maswali mawili ya nyongeza ya Mheshimiwa Athuman Almas Maige, Mbunge wa Tabora Kaskazini kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Mwenyekiti, Mheshimiwa Mbunge aone jitihada za Serikali, ni mwaka jana tu 2020, tumekamilisha upembuzi yakinifu na usanifu wa kina kwa maana, ya maandalizi ya kuanza kujenga kwa kiwango cha lami kilomita hizo 56. Hata hivyo, barabara iliyobaki tumekiri kwamba bado haijafanyiwa upembuzi na Serikali inatafuta fedha.

Kwa hiyo, Mheshimiwa avute subira, Serikali ina mpango na ndio maana tayari tumeshaanza hatua na fedha itakapopatikana tutaanza ujenzi kwa kiwango cha lami. Kipande kilichobaki hadi Muhulidede kitafanyiwa upembuzi

yakinifu na usanifu wa kina ikiwa ni maandalizi ya ujenzi kwa kiwango cha lami. Ahsante.

MWENYEKITI: Ahsante Mheshimiwa Naibu Waziri na wewe kwa majibu mafupi. Naona mko wengi kama mtauliza kama alivyouliza muuliza swali nitawapeni zaidi. Nianze na Mheshimiwa Jafari halafu Mheshimiwa Agnes Hokororo na atafuata, Mheshimiwa Boni.

MHE. ABDALLAH J. CHAUREMBO: Mheshimiwa Mwenyekiti, nakushukuru kwa kunipa nafasi. Nataka kujua wananchi wa Kokoto, Mzinga mpaka Kongowe ambao walithaminiwa zaidi ya miaka minne sasa, je, ni lini sasa Serikali itawalipa fidia zao ili ujenzi wa barabara hiyo uanze? *(Makofi)*

MWENYEKITI: Ahsante sana kwa swali fupi hilo. Mheshimiwa Naibu Waziri majibu kwa ufupi na wewe.

NAIBU WAZIRI WA UJENZI NA UCHUKUZI (MHE. ENG. GODFREY K. MSONGWE): Mheshimiwa Mwenyekiti, ahsante. Naomba kujibu swali la nyongeza la Mheshimiwa Chaurembo, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Mwenyekiti, barabara ya Kokoto, Zinga, Kongowe ni kweli inasubiri fidia zifanyike ili barabara ianze ujenzi. Naomba nimhakikishie taratibu zinaendelea na Serikali, ili tukishapata tathmini na kupata fidia kamili tutaanza kuwalipa na utaratibu wa ujenzi wa barabara hii utaanza. Kwa sababu, hatuwezi kuanza ujenzi kabla ya fidia. Ahsante.

MWENYEKITI: Ahsante. Mheshimiwa Agnes swali fupi na wewe la nyongeza.

MHE. AGNES E. HOKORORO: Mheshimiwa Mwenyekiti, ahsante kwa kunipa nafasi niulize swali la nyongeza. Je, ni lini Serikali itaanza kujenga kwa kiwango cha lami kuunganisha barabara ya Mnivata – Tandahimba – Newala – Masasi kwa kuwa tulishaona kwenye vyombo vya habari upatikanaji wa fedha umekamilika? *(Makofi)*

MWENYEKITI: Ahsante sana Mheshimiwa Agnes kwa swali hilo fupi. Mheshimiwa Naibu Waziri majibu mafupi.

NAIBU WAZIRI WA UJENZI (MHE. ENG. GODFREY K. MSONGWE): Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba kujibu swali la Mheshimiwa Agnes kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba nimhakikishie Mheshimiwa Agnes kwamba barabara ya Mnivata – Tandahimba- Newala hadi Masasi yenye urefu wa kilomita 210; kilomita 50 Mtwara hadi Mnivata imekamilika na tayari barabara hii ipo kwenye taratibu za manunuzi ambapo itafadhiliwa na Benki ya *African Development* kwa ajili ya ujenzi wa barabara yote. Ahsante. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Ahsante sana. Mheshimiwa Bonnah nimekuona na Mheshimiwa Esther.

MHE. BONNAH L. MAKOLI: Mheshimiwa Mwenyekiti, ahsante. Naomba kumwuliza Mheshimiwa Waziri: Je, ni lini Serikali itamalizia barabara ya Bonyokwa – Kimara ambayo tangu mwaka 2021 ilikuwa kwenye bajeti ambayo ni kilomita 3.5? Ni lini itawekwa lami?*(Makofi)*

MWENYEKITI: Ahsante Mheshimiwa Bonnah kwa swali fupi. Mheshimiwa Naibu Waziri, majibu mafupi nawe.

NAIBU WAZIRI WA UJENZI (MHE. ENG. GODFREY K. MSONGWE): Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba kujibu swali la nyongeza la Mheshimiwa Bonnah Kaluwa, Mbunge wa Segerea kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Mwenyekiti, barabara aliyoisema ya Bonyokwa ipo kwenye mpango wa *TANROADS* wa kuijenga kwa kiwango cha lami. Kwa hiyo, Serikali bado inaendelea kutafuta fedha kuanza ujenzi kwa kiwango cha lami.

Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba nimhakikishie Mheshimiwa Mbunge pamoja na wananchi wa Segerea kwamba hii barabara ni muhimu sana ambayo inaunganisha Segerea

na Kimara; na tutaijenga kwa kiwango cha lami mara fedha itakapopatikana. Ahsante. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Ahsante sana. Nimekuona Mheshimiwa Esther halafu Profesa.

MHE. ESTHER N. MATIKO: Mheshimiwa Mwenyekiti, ahsante sana. Napenda kuuliza swali langu la nyongeza kwamba, barabara ya Tarime - Mugumu - Serengeti ni barabara muhimu sana kwa uchumi wa Mkoa wa Mara na Tanzania ukizingatia watalii wanaotokea Kenya kuingia Mkoa wa Mara:-

Je, ni lini barabara hii itajengwa kwa kiwango cha lami ukizingatia wananchi ambao walikuwa wanaishi kandokando ya barabara hii kwa upande wa Tarime wamebomolewa nyumba zao na waliokuwa wanafanya biashara kuondolewa ili kupisha ujenzi wa barabara hii? Je, ni lini ujenzi utaanza? *(Makofi)*

MWENYEKITI: Ahsante Mheshimiwa Ether. Majibu Mheshimiwa Naibu Waziri.

NAIBU WAZIRI WA UJENZI (MHE. ENG. GODFREY K. MSONGWE): Mheshimiwa Mwenyekiti, napenda kujibu swali la nyongeza la Mheshimiwa Esther Matiko, Mbunge wa Viti Maalum kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Mwenyekiti, barabara ya Tarime hadi Mugumu - Serengeti tayari imeshakamilisha usanifu wa kina na Serikali iko kwenye kutafuta fedha kuijenga; lakini ilionekana ni busara kujenga kwanza daraja ambalo lilikuwa linasumbua sana ambalo tumelikamilisha. Baada ya hapo fedha ikishapatikana tutaanza ujenzi kwa kiwango cha lami.

MWENYEKITI: Ahsante. Nimemwona Profesa halafu Mheshimiwa Kingu.

MHE. PROF. PATRICK A. NDAKIDEMI: Mheshimiwa Mwenyekiti, ahsante sana. Ni lini Serikali itakamilisha ujenzi

wa barabara yenye urefu wa kilomita nane kati ya kilomita 42 inayoanzia Kibosho Shaini – Kwa Rafael hadi *International School*?

NAIBU WAZIRI WA UJENZI (MHE. ENG. GODFREY K. MSONGWE): Mheshimiwa Mwenyekiti, napenda kujibu swali la Mheshimiwa Partrick Ndakidemi, Mbunge wa Moshi Vijijini kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Mwenyekiti, Mheshimiwa Mbunge ametaka kujua ni lini Serikali itakamilisha kipande cha kilomita Nane cha barabara yake ya kutoka Kibosho Shaini - Kwa Rafael hadi *International School*. Barabara hii ina urefu wa kilomita Nane. Serikali ilishaanza na ninaomba nimhakikishie Mheshimiwa Mbunge kwamba Serikali inatafuta fedha na ikipatikana, kipande hiki cha kilomita nane zilizobaki itakijenga kwa kiwango cha lami. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, ahsante. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Ahsante. Mheshimiwa Kingu nimekuona halafu Mheshimiwa Tarimo.

MHE. ELIBARIKI I. KINGU: Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa kuwa, barabara inayotoka Singida kwenda Sepuka kupita Ndago mpaka Kizaga yenye urefu wa kilomita 95 iliahidiwa kwenye Ilani ya Chama cha Mapunduzi toka mwaka 2015 na Rais Hayati Dkt John Joseph Pombe Magufuli alipokuja kwenye kampeni kwenye Jimbo langu aliahidi kujengwa kwa barabara hiyo kwa kiwango cha lami:-

Je, ni lini Serikali ya Chama cha Mapinduzi itakwenda kutekeleza ahadi hii ikiwa ni moja ya kumbukumbu ya kuenzi ahadi za Hayati Dkt. John Joseph Pombe Magufuli? *(Makofi)*

MWENYEKITI: Mheshimiwa Naibu Waziri, majibu ya swali hilo fupi.

NAIBU WAZIRI WA UJENZI (MHE. ENG. GODFREY K. MSONGWE): Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba kujibu swali

la nyongeza la Mheshimiwa Kingu, Mbunge wa Singida kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Mwenyekiti, barabara aliyoitaja ya kutoka Sepuka hadi Ndago, kama alivyosema ni ahadi ya Kiongozi wa Kitaifa; na moja ya vipaumbele vya Serikali ni kuhakikisha kwamba tunatimiza ahadi zote za Mheshimiwa Rais. Nimhakikishie Mheshimiwa Mbunge kwamba barabara hii itajengwa. Namwaomba Mheshimiwa Mbunge mara baada ya hapa kwa sababu pengine ni kipindi cha bajeti, basi tunaweza tukaonana ili tuone namna ambavyo tunaweza tukaingiza kwenye bajeti zinazoendelea kupangwa. Ahsante. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Swali la mwisho Mheshimiwa Tarimo.

MHE. PRISCUS J. TARIMO: Mheshimiwa Mwenyekiti, ahsante.

Mheshimiwa Mwenyekiti, ni lini Serikali itakamilisha upanuzi wa barabara ya Moshi – Arusha kipande kinachoanzia Tengeru - Moshi mpaka Holili?

MWENYEKITI: Ahsante sana. Mheshimiwa Naibu Waziri, majibu mafupi ya swali hilo.

NAIBU WAZIRI WA UJENZI (MHE. ENG. GODFREY K. MSONGWE): Mheshimiwa Mwenyekiti, napenda kujibu swali la nyongeza la Mheshimiwa Tarimo, Mbunge wa Moshi kama ifuatavyo:-

Mhesimiwa Mwenyekiti, huu ni mwendelezo wa barabara ambayo ipo kwenye mpango. Tayari tumeshaanza huko Arusha na tunategemea kwa sababu ni barabara muhimu kutoka Arusha kwenda Holili naomba nimhakikishie Mheshimiwa Mbunge kwamba ipo kwenye mpango na tunaendelea. Ninaamini katika bajeti inayokuja barabara hii itapata mwendelezo wa kuijenga hatua kwa hatua kadri fedha inavyopatikana. Ahsante. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Ahsante sana Mheshimiwa Waziri. Ninafikiri Waheshimiwa Wabunge mmeona faida ya kuuliza maswali kwa ufupi na kujibiwa kwa ufupi. Kwa hiyo, naomba mwendelee na mtindo huo huo ili mpate kuuliza maswali mengi na kujibiwa na huko majimboni watu waone kwamba kazi inafanyika. Kwa hiyo, naomba muendelee na *spirit* hiyo hiyo.

Waheshimiwa Wabunge, tunaendelea na Wizara hiyo, Mheshimiwa Salim Mussa Omar, Mbunge wa Gando, sasa aulize swali lake.

Na. 65

Bei za Tiketi za Ndege za Air Tanzania
Dar Es Salaam – Dodoma

MHE. SALIM MUSSA OMAR aliuliza:-

Je, ni nini kinachosababisha mabadiliko makubwa ya bei za tiketi za ndege za *Air* Tanzania kwa safari za Dar es Salaam na Dodoma ambapo mara nyingi hufika hadi shilingi laki sita?

MWENYEKITI: Mheshimiwa Naibu Waziri, majibu ya swali hilo

NAIBU WAZIRI WA UJENZI (MHE. ENG. GODFREY K. MSONGWE) alijibu:-

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa niaba ya Waziri wa Ujenzi na Uchukuzi napenda kujibu swali la Mheshimiwa Salim Mussa Omar, Mbunge wa Gando, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Mwenyekiti, mfumo wa uuzaji wa tiketi katika biashara ya usafiri wa anga ni mojawapo ya mikakati ya ushindani ili kuvutia wateja. Mashirika ya Ndege hushindana kwa kutumia mkakati huu ambapo tiketi hupangwa katika ngazi mbalimbali kufuatana na vigezo

mbalimbali kama vile bei ya tiketi, ujazo wa ndege, muda wa kukata tiketi, masharti ya tiketi na daraja la usafiri.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa kutumia kigezo cha ujazo wa ndege na muda ambao abiria anakata tiketi, mteja anayekata tiketi mapema na kukuta ndege haijajaa hupata bei ya chini ukilinganisha na mteja anayekata tiketi muda mfupi kabla ya safari yake na kukuta ndege imejaa, ambapo mara nyingi huwa siku chache au muda mfupi kabla ya safari, hupata bei za juu. Mfumo huu unatumika Kimataifa na mashirika yote ya ndege.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa *ATCL* bei hizi zimepangwa katika ngazi mbalimbali. Kwa mfano, katika safari ya Dodoma kwenda na kurudi, *ATCL* ina jumla ya ngazi 13 katika daraja la kawaida *(economy class)* ambapo bei zake zinaanzia shilingi 331,400/= hadi shilingi 678,400/=. Bei ya juu ya wastani wa shilingi 600,000/= ni viti 10 kati ya jumla ya viti 76 vya ndege nzima sawa na takribani asilimia 13 ya ujazo wa ndege. Hivyo, abiria wakiwahi kukata tiketi wana nafasi kubwa ya kupata bei za chini.

Mheshimiwa Mwenyekiti, vilevile, kuna daraja la biashara *(business class)* ambalo kuna viti sita tu na ni kwa abiria yeyote ambaye yupo tayari kulipa katika daraja hilo. Daraja hilo linatoa huduma maalum, kwa mfano, mteja anapewa kilo saba zaidi za mzigo ukilinganisha na daraja la kawaida, mteja hupatiwa mhudumu wa kumsikiliza kwa haraka muda wowote akiwa ndani ya ndege, mteja kutokuwa na gharama za kubadilisha safari akifanya mabadiliko hayo kwa mara ya kwanza na pia mteja hupewa kipaumbele wakati wote wa safari kuanzia wakati wa ukaguzi *(check in)*. Kutokana na sababu hizi, gharama za daraja hili ni kubwa kuliko daraja la kawaida. Daraja hili la biashara lina ngazi nne zenye bei kati ya shilingi 721,600/= hadi shilingi 953,000/=.

Mheshimiwa Mwenyekiti, pamoja na maelezo hayo, namwelekeza Mkurugenzi Mtendaji wa *ATCL* kufanya utafiti wa nauli zinazotozwa na mashirika ya ndege washindani kwa

safari za ndani ili kuziwianisha na kisha kupanga nauli zinazoweza kuvutia Watanzania wengi kutumia ndege za *ATCL*. Ahsante. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Ahsante. Mheshimiwa Salim Mussa Omar, swali la nyongeza.

MHE. SALIM MUSSA OMAR: Mheshimiwa Mwenyekiti, ahsante sana. Miezi mitatu iliyopita Mheshimiwa Waziri wa Uchukuzi alipokea ndege pale Zanzibar; moja ilikuwa na jina la Tanzanite na nyingine ilikuwa na jina la Zanzibar; na aliahidi kwamba wataongeza miruko hadi Pemba:-

Je, ni lini Wizara hii itasukuma Shirika hili ili kuweza kufika Pemba? Ahsante sana. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Ahsante sana Mheshimiwa. Majibu Mheshimiwa Naibu Waziri.

NAIBU WAZIRI WA UJENZI (MHE. ENG. GODFREY K. MSONGWE): Mheshimiwa Mwenyekiti, napenda kujibu swali la Mheshimiwa Salim Mussa Omar, Mbunge wa Gando kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Mwenyekitk, kama Waziri alivyoahidi, ahadi hiyo ipo kwenye utekelezaji. Kwa hiyo, taratibu zote zitakapokamilika, ndege zitaanza kufanya safari kwenda Pemba.Ahsante.

MWENYEKITI: Ahsante sana Mheshimiwa Naibu Waziri. Tunamalizia Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia, Mheshimiwa Neema Gerald Mwendabila, Mbunge wa Viti Maalum, aulize swali lake.

Na. 66

Ujenzi wa Vyuo Vikuu- Songwe

MHE. NEEMA G. MWANDABILA aliuliza:-

Je, ni lini Serikali itajenga Vyuo Vikuu katika Mkoa wa Songwe?

MWENYEKITI: Ahsante. Mheshimiwa Naibu Waziri wa Elimu, Sayansi na Teknolojia, majibu ya swali hilo.

NAIBU WAZIRI WA ELIMU, SAYANSI NA TEKNOLOJIA alijibu:-

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa niaba ya Mheshimiwa Waziri wa Elimu, Sayansi na Teknolojia, napenda kujibu swali la Mheshimiwa Neema Gerald Mwandabila, Mbunge wa Viti Maalum, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Mwenyekiti, Serikali huanzisha Vyuo Vikuu na kutoa vibali kwa watu na taasisi binafsi kuanzisha Vyuo Vikuu kwa lengo la kuwawezesha Watanzania wengi zaidi kupata fursa ya kusoma Elimu ya Juu. Vyuo Vikuu vilivyopo hupokea wanafunzi kutoka Mikoa yote ya Tanzania Bara, Visiwani pamoja na wanafunzi kutoka nje ya nchi. Huo ndiyo utamaduni wa Vyuo Vikuu duniani kote.

Mheshimiwa Mwenyekiti, katika Mkoa wa Songwe kuna Kituo cha Chuo Kikuu Huria cha Tanzania *(OUT)* kilichopo katika Makao Makuu ya Mkoa wa Songwe. Pia, kuna Kampasi ya Myunga ambayo ni Tawi la Taasisi ya Teknolojia Dar es Salaam *(DIT)* iliyopo katika Wilaya ya Momba. Hivyo, wananchi wanashauriwa kuendelea kuvitumia Vyuo hivyo na vingine.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa sasa Serikali inaendelea na mpango wa kuboresha Vyuo Vikuu na Taasisi za Elimu ya Juu zilizopo kwa kukarabati na kujenga miundombinu mipya pamoja na kuongeza vifaa vya kisasa vya kufundishia na kujifunzia kwa lengo la kuongeza nafasi za udahili na ubora wa Elimu ili kukidhi mahitaji Kitaifa, Kikanda na Kimataifa. Nakushukuru. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Mheshimiwa Neema Gerald, swali la nyongeza.

MHE. NEEMA G. MWANDABILA: Mheshimiwa Mwenyekiti, nashukuru kwa kunipa nafasi ya kuuliza maswali ya nyongeza. Nitakuwa na maswali mawili.

Mheshimiwa Mwenyekiti, tunapoelekea, elimu ya Vyuo na Vyuo Vikuu inakuwa ni hitaji la msingi kwa wananchi na tunafahamu kabisa Mikoa ya pembezoni imekuwa inapata changamoto hiyo ya kupata huduma ya Vyuo na Vyuo Vikuu. Tunachofahamu Watanzania wengi ni masikini, hawawezi kwenda maeneo hayo wote na kupata hiyo, lakini tuna watumishi wetu wengi ambao wanahitaji kuendeleza ujuzi wao:-

Mheshimiwa Mwenyekiti, swali langu ni kwamba, ni kwa namna gani Serikali isione umuhimu wa kuwa na mgawanyo sawa *(equal distribution*) wa vyuo kwa maeneo yote? Kwa Mikoa yetu kumekuwa na changamoto ya kwanza vyuo vyote vinaenda katika Makao Makuu ya Kanda, lakini kwa kuzingatia mahitaji ya wananchi, Serikali inao uwezo wa kugawanya kwamba chuo hiki kijengwe sehemu fulani. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, kitu kingine ambacho nakiona, ni lini Serikali itaweza kuendeleza Chuo cha Miyunga *(DIT)* kiweze kutoa Shahada katika eneo lile? Ahsante.

MWENYEKITI: Umeeleweka Mheshimiwa Neema, ahsante. Majibu ya maswali hayo ya Nyongeza Mheshimiwa Naibu Waziri.

NAIBU WAZIRI WA ELIMU, SAYANSI NA TEKNOLOJIA: Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba kujibu maswali ya nyongeza ya Mheshimiwa Neema Mwandabila kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Mwenyekiti, kama nilivyojibu katika jibu la msingi ni kwamba Vyuo vyetu Vikuu vinaanzishwa au kupelekwa kwenye maeneo kulingana na uhitaji. Nimkahikishie Mheshimiwa Mbunge na Bunge lako Tukufu kwamba ipo miongozo ambayo imewekwa na Serikali na

inatekelezwa na wenzetu wa *TCU* kwa niaba ya Wizara ya Elimu pindi wahitaji au taasisi zinapohitaji kufungua vyuo kwenye maeneo mbalimbali kuonesha maeneo yapi yenye uhitaji wa namna hiyo.

Mheshimiwa Mwenyekiti, sambamba na hili, kabla ya maeneo haya havijafunguliwa vyuo hivi, mara nyingi sana tunafanya *assessment* ambayo inaitwa *need assessment* ya kuhakikisha kwamba kweli tukipeleka chuo kwenye maeneo hayo, uhitaji huo utapatikana.

Mheshimiwa Mwenyekiti, katika eneo la pili, amezungumzia tawi letu la Miyunga kutoa Shahada. Chuo hiki cha Miyunga au *Campus* hii ya Miyunga ya *DIT* ilianzishwa mwaka 2017 ikiwa na malengo mahsusi. Malengo yake makuu ilikuwa ni kuhakikisha kwamba tunapata mafundi stadi na mafundi sanifu katika eneo la Uhandisi pamoja na eneo la uchimbaji wa madini. Masomo yanayotolewa hapa ni yale ya ufundi pamoja na ufundi stadi.

Mheshimiwa Mwenyekiti, Mheshimiwa Mbunge anazungumzia kutoa Shahada, lakini tunafahamu kwamba Taifa letu bado lina uhitaji mkubwa sana wa kada hizi za kati za ufundi pamoja ufundi sanifu. Nimhakikishie tu Mheshimiwa Mbunge kwamba dhamira ya Serikali ni kuondoa changamoto ya mafundi sanifu pamoja na mafundi stadi wa kawaida. Kwa hiyo, kwa sasa kwa mwelekeo wetu na dhamira yetu ya Chuo kile ni kuhakikisha kwamba inakwenda kutoa kada hizo na kada ya Shahada bado tutategemea vyuo vingine vilivyopo katika maeneo hayo.

Mheshimiwa Mwenyekiti, nakushukuru sana.

MWENYEKITI: Mheshimiwa Kimei nimekuona. Swali fupi la nyongeza na baadaye Mheshimiwa Chaya.

MHE. DKT. CHARLES S. KIMEI: Mheshimiwa Mwenyekiti, ubarikiwe sana kwa kuniona. Swali langu linahusu Vyuo vya ufundi stadi vilivyopo kwenye Kata zetu kwenye Jimbo la Vunjo Kata ya Mwika, Kata ya Marangu, Kata ya Mamba na

Kata ya Makuyuni Pamoja na Kiruavunjo ambavyo vimekufa. Naomba niulize, Serikali ina mpango gani wa kufufua vyuo hivi na kuvipa stadi mpya ambazo zitawawezesha wananchi wa Jimbo lile? *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, kuna mkakati gani kutuonesha kanzidata ya Vyuo vya Ufundi Stadi ambavyo vipo nchini ili tuweze kuwahamasisha wananchi wetu wakasome huko? *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, ahsante sana. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Ahsante Mheshimiwa Dkt. Kimei. Mheshimiwa Naibu Waziri, majibu.

NAIBU WAZIRI WA ELIMU, SAYANSI NA TEKNOLOJIA: Mheshimiwa Mwenyekiti, sera ya Serikali ni kuhakikisha kwamba tunakuwa na vyuo vya ufundi stadi katika kila Wilaya nchini. Vile vile Serikali inajikita kuhakikisha kwamba tunakuwa na vyuo vya ufundi stadi vya Mikoa na Kanda mbalimbali.

Mheshimiwa Mwenyekiti, nimhakikishie Mheshimiwa Mbunge na Bunge lako Tukufu, sasa hivi tumeanzisha vituo, zile *center of excellence.* Kwa mfano, kwa pale *DIT* Dar es Salaam tutakuwa na *center of excellence* katika masuala ya TEHAMA, Arusha eneo la *Arusha Technical* tuna *center of excellence* katika masuala ya nishati jadidifu, Mwanza tunaanza *center of excellence* katika masuala ya ngozi.

Mheshimiwa Mwenyekiti, nimhakikishie Mheshimiwa Mbunge na Bunge lako Tukufu kwamba Wilaya zote zitakwenda kupata vyuo hivi kwa sababu tumeona umuhimu na uhitaji wa vyuo hivi nchini. Vilevile tunajikita katika maeneo ya Mikoa sambamba na hivi vyuo ulivyovitaja, kwamba tayari sasa tupo katika tathmini ya kuhakikisha vyuo vyote vile ambavyo vilikuwa vimekufa zamani, tunaenda kuvifufua sambamba na kuanzisha vyuo vipya katika Wilaya zote nchini.

Mheshimiwa Mwenyekiti, ahsante. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Mheshimiwa Dkt. Chaya, nilikutaja.

MHE. DKT. PIUS S. CHAYA: Mheshimiwa Mwenyekiti, nashukuru kwa nafasi hii. Kwa kuwa vijana wanaoenda chou kikuu ni wachache, hasa wale wanaomaliza kidato cha nne, ukilinganisha na wale wanaobaki. Je, ni nini mpango wa Serikali sasa wa kujenga chuo cha *VETA* cha ufundi katika Wilaya ya Manyoni? Ahsante sana.

MWENYEKITI: Ahsante sana kwa swali fupi la nyongeza. Mheshimiwa Naibu Waziri, majibu ya swali hilo fupi.

NAIBU WAZIRI WA ELIMU, SAYANSI NA TEKNOLOJIA: Mheshimiwa Mwenyekiti, ahsante. Naomba kujibu swali dogo la nyongeza la Mheshimiwa Dkt. Chaya, Mbunge wa Manyoni, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Mwenyekiti, kama nilivyoeleza katika majibu ya swali la msingi na maswali mawili ya nyongeza, pamoja na yale maswali ya Dkt. Kimei; dhamira na nia ya Serikali na Sera yetu inazungumza kwamba, kila wilaya angalau tuwe na chuo kimoja. Tumeanza tayari mkakati huu na tumeanza kutekeleza katika wilaya 29 nchini. Namwomba Mheshimiwa Dkt. Chaya awe na Subira katika kipindi hiki ambacho Serikali inaendelea kutafuta fedha, tutaifikia Manyoni, tumeanza na pale Ikungi na tukitoka Ikungi tutakwenda Manyoni kwa Mheshimiwa Dkt. Chaya.

Mheshimiwa Mwenyekiti, Mheshimiwa Chanya aondoe shaka, Serikali hii ya Awamu ya Sita iko hapa kwa ajili ya kutekeleza mahitaji yao. Tukitoka hapo tutaenda kwa Mheshimiwa Katambi kule Shinyanga kuhakikisha na Shinyanga nayo inapata chuo hiki. Ahsante. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Ahsante sana Mheshimiwa Naibu Waziri kwa kumalizia swali hilo la mwisho kwa siku ya leo. Sasa ni wakati wa matangazo:-

Kwanza kuna wageni walioko Bungeni mchana huu ambao ni wageni wa Waheshimiwa Wabunge:-

Kuna wageni 20 wa Mheshimiwa Anna Lupembe, Mbunge, ambao ni Wanamaombi kutoka Makanisa ya *CCT* Mkoa wa Dodoma wakiongozwa na Mchungaji wa *Chapel,* Elikana Gonda. Hawapo? Hawakuingia?

Wengine ni mgeni wa Mheshimiwa Suma Ikenda Fyandomo, ambaye ni mdogo wake toka Jijini Dodoma, Ndugu Seni Emmanuel Zengo. Yuko yule kule, karibu sana ndugu yetu wa Mheshimiwa Suma. *(Makofi)*

Wageni 17 ni wa Mheshimiwa Jacqueline Kainja, Mbunge, ambao ni walimu kutoka Mkoani Tabora, wakiongozwa na Ndugu Sadat Mwamsema. Siwaoni?

Wageni wengine ni wageni wawili wa Mheshimiwa Ali Mohammed, ambao ni wadogo zake kutoka Mkoa wa Arusha wakiongozwa na Ndugu Judith Mollel. Nafikiri wengine hawakupata nafasi ya kuingia, hapana, yuko yule pale mmoja, karibu sana ndugu yetu. *(Makofi)*

Mwingine ni mgeni wa Dkt. Stephen Kiruswa, ambaye ni mpiga kura wake kutoka Longido Mkoa wa Arusha, Ndugu Ester Lukad Laizer. Yule pale tumemwona, karibu sana. *(Makofi)*

Wengine ni wageni watano wa Mheshimiwa Daniel Sillo, ambao ni wapiga kura wake kutoka Babati, Mkoa wa Manyara, wakiongozwa na Mzee Michael Sakara. Karibuni sana katika Bunge letu. *(Makofi)*

Wageni wengine ni wageni waliotembelea Bunge kwa ajili ya mafunzo ambao ni wanafunzi 130 na Walimu pamoja na Walezi 16 wa Shule ya Sekondari ya *Visitation* kutoka Siha, Mkoani Kilimanjaro. Karibuni sana wanafunzi wetu, karibuni sana, kwa kweli mmependeza sana na nguo zenu hizo, karibuni katika Bunge letu. *(Makofi)*

Tangazo la mwisho linatoka kwa Katibu wa Bunge; Katibu wa Bunge anawatangazia Wabunge wote kuwa ofisi inafanya mapitio ya kanzi-data *(Data Base)* ya Waheshimiwa

Wabunge. Ili kufanikisha zoezi hili ofisi imegawa fomu ya wasifu mfupi wa Mbunge, yenye kurasa moja tu. Tunaomba kila Mbunge ajaze kwa usahihi fomu hiyo bila kukosa na kumkabidhi mhudumu yeyote wa ukumbini. Nafikiri tumeelewa.

Katibu, tuendelee.

NDG. MOSSY LUKUVI – KATIBU MEZANI:

MISWADA YA SHERIA YA SERIKALI

Muswada wa Sheria ya Marekebisho ya Sheria ya Kudhibiti Utakatishaji wa Fedha Haramu wa Mwaka 2022 *(The Anti – Money Laundering (Amendment) Bill, 2022)*

(Kusomwa Mara ya Pili)

MWENYEKITI: Ahsante, Katibu.

Sasa namwita Waziri wa Fedha na Mipango ili aweze kutoa maelezo kuhusu Muswada na pia atoe hoja kwamba, Muswada huo sasa usomwe kwa mara ya pili. Karibu Mheshimiwa Naibu Waziri.

Haya, naambiwa anatakiwa asome yeye Mheshimiwa *AG,* ikiwa Mheshimiwa Waziri mwenyewe hayupo. Kwa hiyo, naomba Mheshimiwa *AG* uje utusomee.

Mheshimiwa Waziri naona ameingia, karibu Mheshimiwa Waziri. *(Makofi)*

Una dakika 30, Mheshimiwa Waziri wa Fedha.

WAZIRI WA FEDHA NA MIPANGO: Mheshimiwa Mwenyekiti, nakushukuru kwa kunipa nafasi hii. Uniwie radhi, nimechelewa dakika mbili, tatu, nilikuwa na Rais wa Benki ya Maendeleo ya Afrika kwa ajili ya mazungumzo ya awali kabla ya kikao chake cha kesho na Mheshimiwa Rais kwa ajili ya utekelezaji wa miradi mikubwa ya maendeleo. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba kutoa hoja kwamba, Muswada wa Marekebisho ya Sheria ya Kudhibiti Utakasishaji wa Fedha Haramu wa Mwaka 2022 *(The Anti-Money Laundering Amendment Act, 2022)* pamoja na Marekebisho yake, sasa usomwe kwa mara ya pili.

Mheshimiwa Mwenyekiti, awali ya yote napenda kutoa shukrani zangu za dhati kwa Kamati ya Bunge chini ya Mwenyekiti wake Mheshimiwa Daniel Sillo Baran, Mbunge wa Babati Vijijini, kwa kuujadili kwa kina na kutoa ushauri kwa ajili ya kuboresha Muswada huu.

Mheshimiwa Mwenyekiti, napenda kukuhakikishia wewe pamoja na Bunge lako Tukufu kwamba, Muswada huu umezingatia kwa kiasi kikubwa ushauri na mapendekezo mazuri ya kamati na wadau mbalimbali kwa ujumla ambao kwa nyakati tofauti walitoa ushauri wao. Aidha, nitoe shukrani za dhati kwa Mwanasheria Mkuu wa Serikali, Waandishi wa Sheria, wataalam wa Wizara ya Fedha na Mipango na Kitengo cha Udhibiti na Utakasishaji wa Fedha Haramu kwa kuandaa Muswada huu pamoja na marekebisho yake.

Mheshimiwa Mwenyekiti, sambamba na marekebisho katika Sheria ya Kudhibiti Utakasishaji wa Fedha Haramu, Sura Namba 423, Muswada huu pia unapendekeza marekebisho ya Sheria ya Benki Kuu ya Tanzania, Sura Namba 197; Sheria ya Masoko ya Mitaji na Dhamana, Sura Namba 79; Sheria ya Bima, Sura Namba 394; Sheria ya Ushirikiano katika Masuala ya Jinai, Sura Namba 254; Sheria ya Kuzuwia Ugaidi, Sura Namba 19; na Sheria ya Mapato ya Uhalifu, Sura Namba 256.

Mheshimiwa Mwenyekiti, lengo la Muswada huu ni kuondoa changamoto na upungufu uliobainishwa katika ripoti ya tathmini ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ya Mifumo ya Nchi ya Udhibiti wa Utakasishaji wa Fedha Haramu, Ufadhili wa Ugaidi na Ufadhili wa Silaha za Maangamizi. Tathmini hiyo iliyofanywa na Umoja wa Nchi za Mashariki na Kusini mwa Afrika kwa kupambana na utakasishaji wa fedha haramu mwaka 2021 ambapo Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ni mwanachama.

Mheshimiwa Mwenyekiti, matokeo ya tathmini yalibainisha upungufu katika sheria hii unaotokana na mabadiliko ya viwango vya tathmini ya kubainisha upungufu wa sheria, pamoja na mabadiliko ya viwango vya udhibiti wa utakatishaji wa fedha haramu, ufadhili wa ugaidi, ufadhili wa silaha za maangamizi, pamoja na matumizi ya teknolojia mpya katika uhalifu. Matokeo hayo yamesababisha Serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kuwekwa chini ya uangalizi hadi pale itakapokuwa imerekebisha upungufu huu tunaoupendekeza.

Mheshimiwa Mwenyekiti, endapo marekebisho ya sheria hii hayatafanyika ili kuondoa upungufu huo, Serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania itawekwa katika orodha ya nchi zenye mifumo ya fedha hatarishi na hivyo, kuleta athari hasi katika uchumi wetu kisiasa, kijamii, pamoja na kiuchumi; ikiwemo athari za ushirikiano na uhusiano wa kibiashara na uwekezaji na jumuiya za kimataifa, pamoja na kupunguza fursa za misaada na mikopo kutoka kwa washirika wa maendeleo.

Mheshimiwa Mwenyekiti, vilevile hali hiyo itadhoofisha ushirikiano wa kikanda na kimataifa. Aidha, tayari Umoja wa Ulaya umeijulisha Serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kuhusu madhara yatakayojitokeza iwapo hatutatekeleza mapendekezo ya ripoti ya tathmini ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ndani ya muda uliowekwa.

Mheshimiwa Mwenyekiti, baadhi ya changamoto zilizobainishwa na Ripoti ya Tathmini ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ni pamoja na hizi zifuatazo:-

(a) Kutopatikana kwa taarifa za miamala shuku na taarifa nyingine kutoka kwenye maeneo ambayo ni hatarishi na hayana usimamizi;

(b) Kutokuwa na masharti ya udhibiti wa uhifadhi wa silaha za maangamizi;

(c) Kutokuwepo kwa masharti ya utambuzi wa viashiria hatarishi vya utakasishaji fedha haramu, ufadhili wa ugaidi na ufadhili wa silaha za maangamizi;

(d) Kukosekana kwa takwimu kutoka kwa baadhi ya taasisi;

(e) Kushindwa kutekelezwa vikwazo vya kimataifa dhidi ya ufadhili wa ugaidi na ufadhili wa silaha za maangamizi;

(f) Upungufu katika uwazi wa umiliki katika makampuni;

(g) Uwepo wa kasoro katika upatikanaji wa taarifa za matamko ya fedha taslim zinazovushwa mipakani;

(h) Upungufu katika udhibiti wa miamala ya fedha taslim; na

(i) Uelewa mdogo wa masuala ya utakasishaji wa fedha haramu, ufadhili wa ugaidi na ufadhili wa silaha za maangamizi.

Mheshimiwa Mwenyekiti, marekebisho ya sheria yanayopendekezwa yanakusudia kuimarisha mifumo ya udhibiti wa utakasishaji wa fedha haramu, ufadhili wa ugaidi na ufadhili wa silaha za maangamizi kwa kuondoa changamoto zinazobainishwa na ripoti ya tathmini. Mambo yanayokusudiwa kutajwa ni kama ifuatavyo:-

(a) Kuboresha tafsiri ya baadhi ya maneno na kuongeza maneno na istilahi mpya muhimu zinazopendekezwa kutumika katika sheria;

(b) Kuweka masharti ya kufanya tathmini ya viashiria hatarishi katika ngazi ya kitaifa, kisekta, kwa watoa taarifa;

(c) Kuboresha ushirikiano, uratibu wa usimamizi na utunzaji wa takwimu;

(d) Kuweka masharti ya udhibiti wa ufadhili wa silaha za maangamizi;

(e) Kuboresha masharti ya utambuzi wa taarifa za wateja, watoa taarifa, ikiwa ni pamoja na taarifa za mtu mwenye wadhifa *(the politically exposed person)* na taarifa za wamiliki, wanufaika wa makampuni au taasisi nyinginezo *(ultimate beneficiary owners);*

(f) Kuweka masharti ya ushirikiano baina ya benki;

(g) Kuboresha masharti ya usafirishaji wa fedha taslim kuvuka mipaka;

(h) Kuongeza majukumu ya *FIU* na Kamati ya Kitaifa ya Wataalam ya Kudhibiti Utakasishaji wa Fedha Haramu;

(i) Kuweka masharti ya kuruhusu matumizi ya taarifa za utambuzi wa mteja zinazoandaliwa na mtoa taarifa mwingine;

(j) Kuweka masharti ya kuwataka watoa taarifa kuwa na sera na taratibu za ndani za udhibiti;

(k) Kuweka masharti ya matumizi ya hatua za udhibiti wa ndani baina ya kampuni mama pamoja na kampuni tanzu au matawi; na

(l) Kuweka wajibu kwa wadhamini katika dhamana *(trustees),* kampuni na taasisi nyingine kufanya utambuzi na uhakiki wa wawakilishi *(the nominees and nominee directors),* wamiliki, wanufaika, wanaowakilishwa, waanzilishi pamoja na wanufaika wa dhamana.

Mheshimiwa Mwenyekiti, maudhui ya Muswada ni kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Mwenyekiti, sehemu ya kwanza yenye ibara ya kwanza inahusu masharti ya utangulizi yanayojumuisha jina la sheria.

Mheshimiwa Mwenyekiti, sehemu ya pili inapendekeza kufanya marekebisho, kama ifuatavyo:-

Ibara ya 2 inapendekeza kufanya marekebisho katika jina refu la sheria, ili kujumuisha dhana ya ufadhili wa ugaidi na ufadhili wa silaha za maangamizi ambayo inapendekezwa kutumiwa katika sheria hii.

Mheshimiwa Mwenyekiti, ibara ya 3 inapendekeza kurekebisha Kifungu cha 2(2), ili kujumuisha dhana ya ufadhili wa ugaidi na ufadhili wa silaha za maangamizi ambayo inapendekezwa kurekebishwa katika sheria.

Mheshimiwa Mwenyekiti, ibara ya 4 pamoja na marekebisho yake inapendekeza kurekebisha Kifungu cha 3 kwa kufuta na kuandika upya tafsiri ya mmiliki, mnufaika, taasisi ya fedha, utakasishaji wa fedha haramu, mtu mwenye wadhifa katika taasisi ya umma, kosa tangulizi, ufadhili wa ugaidi. Aidha, ibara hii inapendekeza kuweka tafsiri ya maneno mapya yanayohusiana na masuala ya utakasishaji wa fedha haramu, ufadhili wa ugaidi na ufadhili wa silaha za maangamizi ambayo yanapendekezwa kutumiwa katika sheria.

Mheshimiwa Mwenyekiti, ibara ya 5 inapendekeza kurekebisha kifungu cha 4 kwa kuongeza kwenye sheria suala la udhibiti wa ufadhili wa silaha za maangamizi.

Mheshimiwa Mwenyekiti, ibara ya 6 pamoja na marekebisho yake inapendekeza kurekebisha kifungu cha 6 kwa kukifuta na kuandika upya, ili kuainisha majukumu ya kitengo cha kudhibiti utakasishaji wa fedha haramu, ikiwemo kuweka sharti la kuandaa na kutunza takwimu na kubadilishana taarifa na taasisi mbalimbali za wasimamizi wa sekta ya fedha.

Mheshimiwa Mwenyekiti, ibara ya 7 pamoja na marekebisho yake inapendekeza kurekebisha kifungu cha 8 kwa kukifuta na kukiandika upya kifungu cha (1) kuongeza suala la usimamizi katika udhibiti wa silaha za maangamizi

kwa Kamati ya Kitaifa ya Wataalam ya Kudhibiti Utakasishaji wa Fedha Haramu.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kifungu cha (2), kuongeza idadi ya wajumbe wa Kamati ya Kitaifa kwa kuwajumuisha wawakilishi kutoka Ofisi ya Taifa ya Mashitaka, Ofisi ya Mkurugenzi wa Mashitaka Zanzibar, Mamlaka ya Kupambana na Rushwa na Uhujumu Uchumi Zanzibar, Mamlaka ya Kudhibiti na Kupambana na Dawa za Kulevya na Mamlaka ya Kudhibiti na Kupambana na Dawa za Kulevya Zanzibar.

Mheshimiwa Mwenyekiti, ibara ya 8 inapendekeza kurekebisha kifungu cha 9 kwa kukifuta na kukiandika upya ili kuipa kamati ya kitaifa wajibu wa kuratibu zoezi la tathmini ya viashiria hatarishi kitaifa na kuhakikisha kuwa tathmini hiyo inafanyiwa mapitio ili kuendana na wakati.

Mheshimiwa Mwenyekiti, ibara ya 9 inapendekeza kurekebisha kifungu cha 12, ili kubainisha tofauti kati ya kosa tangulizi na kosa la kutakatisha fedha haramu. Lengo la marekebisho haya ni kuondoa ulazima wa mtu kutiwa hatiani kwanza kwa kosa tangulizi na badala yake mtu huyo atiwe hatiani kwa kosa la kutakasisha fedha haramu.

Mheshimiwa Mwenyekiti, hili neno nililolitaja hili la kutakasisha fedha kwa Wanyaturu wote waliomo humu, Mheshimiwa Mussa Sima pamoja na wenzake akina Mheshimiwa Mtaturu, linaandikwa hivyohivyo ni kutakasisha fedha. Najua watakuwa wanapata shida kulitaja Wanyaturu wote waliomo humu.

Mheshimiwa Mwenyekiti, ibara ya 10 pamoja na marekebisho yake inapendekeza kurekebisha kifungu cha 14, ili kuwawajibisha viongozi wa kampuni wenye wadhifa wowote kwa makosa yanayofanywa na kampuni.

Mheshimiwa Mwenyekiti, ibara ya 11 inapendekeza kufuta na kuandika upya kichwa cha Sehemu ya Nne ya sheria, ili kujumuisha suala la udhibiti wa ufadhili wa ugaidi na ufadhili wa silaha za maangamizi.

Mheshimiwa Mwenyekiti, ibara ya 12 pamoja na marekebisho yake inapendekeza kurekebisha kifungu cha 15 kwa kufuta na kuandika upya ili kuweka masharti ya kufanya tathmini ya viashiria hatarishi vya utakasishaji wa fedha haramu, ufadhili wa ugaidi na ufadhili wa silaha za maangamizi na kutaka watoa taarifa kuweka hatua za kudhibiti viashiria hivyo.

Mheshimiwa Mwenyekiti, ibara ya 13 pamoja na marekebisho yake inapendekeza kuongeza kifungu kipya cha 15A ili kuweka masharti ya utambuzi na uhakiki wa taarifa za wateja, watoa taarifa na kuendelea kuboresha taarifa za mteja mara kwa mara.

Mheshimiwa Mwenyekiti, ibara ya 14 pamoja na marekebisho yake inapendekeza kufuta kifungu cha 16 na kukiandika upya ili kuweka masharti ya kila mtoa taarifa kuanzisha na kutunza kumbukumbu zinazohusu utakasishaji wa fedha haramu, ufadhili wa ugaidi na ufadhili wa silaha za maangamizi, kama vile mtoa taarifa kuhusiana na miamala ya kitaifa na kimataifa na taarifa za utambulisho wa mteja.

Mheshimiwa Mwenyekiti, ibara ya 15 pamoja na marekebisho yake inapendekeza kuboresha kifungu cha 17, ili kuingiza suala la ufadhili wa ugaidi na ufadhili wa silaha za maangamizi kuwa miongoni mwa masuala ambayo kama mtoa taarifa atayatilia shaka na kuyatolea taarifa kama miamala shuku kwa *FIU.*

Mheshimiwa Mwenyekiti, Ibara ya 16 inapendekeza kufuta kifungu cha 18 na 19 na kuviandika upya ili kuweka wajibu kwa mtoa taarifa kuwa na sera na taratibu za ndani za udhibiti wa utakatishaji wa fedha haramu ufadhili wa ugaidi na ufadhili wa silaha za maangamizi na taratibu za uhakiki wa watumishi wanaoajiriwa na mtoa taarifa na kuwa na taratibu za ukaguzi wa mifumo ya udhibiti.

Mheshimiwa Mwenyekiti, Ibara ya 17 inapendekeza kurekebisha kifungu cha 21 ili kuongeza suala la ufadhili wa silaha za maangamizi katika masuala ambayo mtoa taarifa

anaweza kubadilishana taarifa na utambuzi na wateja bila kuathiriwa na masharti ya usiri wa taarifa. Ibara ya 18 inapendekeza kurekebisha kifungu cha 22 ili kuondoa sharti la kutaja aina ya watoa taarifa na kutumia neno fupi la watoa taarifa kwa madhumuni ya kuwalinda dhidi ya kushtakiwa kwa kutotekeleza masharti ya sheria hii kwa nia njema.

Mheshimiwa Mwenyekiti, Ibara ya 19 pamoja na marekebisho yake inapendekeza kurekebisha kifungu cha 23 kwa kufuta na kuviandika upya vifungu vidogo cha kwanza na cha pili ili kuboresha na kuweka wigo mpana wa masharti ya usafirishaji wa fedha taslimu au hati za fedha kuvuka mipaka kuweza kutumika kwa usafirishaji kwa njia yoyote ile kama vifurushi kwa njia ya posta.

Mheshimiwa Mwenyekiti, Ibara ya 20 inapendekeza kurekebisha kifungu cha 23a ili kuwezesha *FIU* na wasimamizi wengine kwa pamoja kuwa na jukumu la kusimamia utekelezaji wa sheria, kufanya ukaguzi kwa watoa taarifa na kuwachukulia hatua za kiutawala watoa taarifa kwa kukiuka masharti ya sheria na utaratibu wake.

Mheshimiwa Mwenyekiti, Kifungu cha 21 kinapendekeza kuongeza kifungu cha 28(b) kwa kufuta na kuandika upya kifungu kidogo cha pili ili kuwajumuisha viongozi wowote wanaojulikana kwa jina lolote kwenye kampuni au taasisi kwa makosa yatakayofanywa na kampuni au taasisi kwa kuwapa fursa viongozi hao kuthibitisha kuwa hawashiriki au hawahusiki au hawakuwa na taarifa na kosa linalotendeka.

Mheshimiwa Mwenyekiti, Ibara ya 22 inapendekeza kuongeza kifungu kipya cha 28 (d) kwa kuweka masharti ya kuzitaka taasisi zote za udhibiti kuanzisha na kutunza takwimu za uchunguzi, mashtaka, ukamataji, utaifishaji au utoaji wa mapato ya uhalifu na zana au vifaa vinavyotumika katika uhalifu, taarifa ya msaada kutolewa kwa njia nyingine katika kuwakamata wahalifu, taarifa za miamala shuku, miamala ya fedha taslimu au miamala ya fedha ya kielektroniki na taarifa fiche kwa taasisi za utekelezaji wa sheria.

Mheshimiwa Mwenyekiti, Ibara ya 23 inapendekeza kuongeza aya mpya ya (b) katika kifungu cha 29 (2) ili kuwezesha Waziri kutengeneza kanuni na kuweka taratibu za kutoa tamko/matamko ya fedha taslimu au hati za fedha zinazokusudiwa kusafirishwa kuvuka mipaka.

Mheshimiwa Mwenyekiti, Sehemu ya Tatu inapendekeza marekebisho ya sheria nyingine yatokanayo na marekebisho ya Sheria Kudhibiti Utakatishaji wa Fedha Haramu Sura Na. 423 ambapo sehemu ndogo ya (a), (b) na (c) zenye Ibara ya 24 na 29 zinapendekeza marekebisho katika sheria ya Benki Kuu ya Tanzania Sura Na. 197, Sheria ya Masoko ya Mitaji na Dhamana Sura Na. 79 na Sheria ya Bima Sura ya 394 kwa madhumuni ya kuziwezesha taasisi za usimamizi katika sheria hizo, kupata taarifa za utakatishaji wa fedha haramu, ufadhili wa ugaidi na ufadhili wa silaha za maangamizi kutoka kwa wanaosimamia.

Mheshimiwa Mwenyekiti, sehemu ndogo ya (d) inapendekeza kurekebisha sheria ya ushirikiano katika masuala ya jinai Sura Na. 254 ambapo Ibara ya 30 mpaka 31 pamoja na marekebisho yake inapendekeza operesheni zinazofanyika kwa njia ya kificho. Marekebisho yanayopendekezwa yanalenga kuwezesha ushirikiano baina ya nchi nyingine katika operesheni za kificho.

Mheshimiwa Mwenyekiti, sehemu ndogo ya (e) inapendekeza marekebisho katika Sheria ya Kuzuia Ugaidi Sura Na. 19 kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Mwenyekiti, Ibara ya 33 inapendekeza kurekebisha kifungu cha 3 na kuongeza tafsiri ya neno *"ufadhili wa silaha za maangamizi"* katika tafsiri ya maneno. Ibara ya 34 inapendekeza kufuta kichwa cha habari cha sehemu ya pili na kukiandika upya kwa kujumuisha maneno *"ufadhili wa silaha za maangamizi"* na ibara hii pia inapendekeza kuingiza kichwa cha habari kidogo cha kifungu cha nne kitakachosomeka, *"zuio la vitendo vya ugaidi."*

Mheshimiwa Mwenyekiti, Ibara ya 35 pamoja na marekebisho yake inapendekeza kufuta kifungu cha 4 na kukiandika upya ili kubainisha kwamba mtu yeyote ndani au nje ya Tanzania anayefanya vitendo vya ugaidi, anatenda kosa. Kifungu kidogo cha (2) inafafanua, vitendo vya ugaidi kuwa ni pamoja na kutisha, kusababisha uwoga kwa Umma au sehemu ya Umma, kutiisha au kulazimisha Serikali au taasisi ya Kimataifa kufanya au kutokufanya kitendo chochote, kuvuruga utulivu au amani ya nchi au taasisi ya Kimataifa kidini, kisiasa, kikatiba, kiuchumi au kijamii. Ibara hii vilevile inaainisha vitendo kadhaa vya kigaidi katika kifungu cha 4 (3).

Mheshimiwa Mwenyekiti, Ibara ya 36 inapendekeza kurekebisha kifungu cha 7.1b ili kutambua kwamba ni kosa la jinai kutoa, kutafuta, kushawishi au kumuunga mkono gaidi ambaye ni mtu binafsi. Kifungu hicho sasa kilihusisha kutafuta ushawishi au kuunga mkono taasisi za kigaidi pekee.

Mheshimiwa Mwenyekiti, Ibara ya 37 pamoja na marekebisho yake inapendekeza kurekebisha sehemu ya pili kwa kuingiza baada ya kifungu cha 11A kichwa kidogo cha habari kinachosomeka, *"(b) zuio la ufadhili wa silaha za maangamizi"*, na kuongeza kifungu kipya cha 11B kinachotambua kuwa ni kosa la jinai kwa mtu kufadhili silaha za maangamizi kwa kukusanya fedha kwa nia ya kuzitumia katika ufadhili wa silaha za maangamizi kama ilivyofafanuliwa na Baraza la Usalama la Umoja wa Mataifa.

Mheshimiwa Mwenyekiti, Ibara ya 38 inapendekeza kufuta aya ya (d) katika kifungu cha 12(5) ambayo haitahitajika baada ya kuongeza kifungu cha 11A. Ibara ya 39 pamoja na marekebisho yake inapendekeza kuongeza kifungu kipya cha 12A ili kumpa uwezo Waziri mwenye dhamana ya Mambo ya Ndani ya nchi kumtambua na kumtangaza mtu yeyote au kampuni au taasisi yoyote kuwa ni mshukiwa wa ugaidi wa ndani ya nchi kwa kuzingatia sifa na vigezo vilivyowekwa na azimio Na. 1373 la Baraza la Usalama wa Umoja wa Mataifa dhidi ya ugaidi. Kifungu hiki kinampa mamlaka Waziri mwenye dhamana kuweka kanuni

zitakazoweka utaratibu na namna ya kuwatambua na kuwatangaza magaidi wa ndani ya nchi.

Mheshimiwa Mwenyekiti, Ibara ya 40 inapendekeza kuvifuta vifungu vya 13 na 14 na kuviandika upya ili kuweka masharti ya namna ya kuzuia ufadhili wa ugaidi na kukataza, kusaidia au kutunza mali au kutoa mali na huduma nyingine kwa ajili ya ufadhili wa ugaidi.

Mheshimiwa Mwenyekiti, Ibara ya 41 inaongeza kifungu cha 14A ili kuzuia kufadhili safari zinazohusiana na vitendo vya kigaidi.

Mheshimiwa Mwenyekiti, Ibara ya 42 inapendekeza kurekebisha kifungu cha 15 kwa kujumuisha ufadhili wa silaha za maangamizi katika katazo la kutumia mali au fedha kuvifadhili.

Mheshimiwa Mwenyekiti, Ibara ya 43, 44, 45 na 46 zinapendekeza kumjumuisha gaidi ambaye ni mtu binafsi katika vitendo vinavyokatazwa kwenye vifungu vya 17, 18, 20 na 26. Vifungu hivyo kwa sasa vinahusisha taasisi za kigaidi pekee. Ibara ya 47 inapendekeza kuongeza kifungu kipya cha 27A ili kuweka adhabu za kifedha kwa kukiuka masharti ya sheria. Adhabu zinazopendekezwa kwa mtu binafsi ni shilingi zisizozidi milioni tano au mara tatu ya kiwango cha fedha kilichohusika katika kosa. Aidha, adhabu ya kampuni au taasisi ni shilingi zisizopungua milioni 500 au mara tatu ya kiwango kilichohusika katika kosa. Kifungu hiki pia kinahusisha watendaji wote wakuu katika kosa lililotendwa na kampuni au taasisi.

Mheshimiwa Mwenyekiti, Ibara ya 48 inapendekeza kurekebisha kifungu cha 48(2) kwa kumpa mamlaka Waziri mwenye dhamana ya kutunga kanuni katika maeneo yaliyoainishwa katika aya ya (a) hadi (g).

Mheshimiwa Mwenyekiti, Ibara ya 49 inapendekeza marekebisho katika Sheria ya Mapato ya Uhalifu Sura Na. 256 ambapo Ibara ya 47 inapendekeza kuboresha tafsiri ya neno,

"kosa kubwa" ili lijumuishe kosa lolote linalozalisha pato haramu.

Mheshimiwa Mwenyekiti, mwisho, baada ya maelezo haya, naomba sasa Bunge lako Tukufu lijadili Muswada huu na hatimaye kuridhia kuwa sheria.

Mheshimiwa Mwenyekiti, baada ya kuyasema hayo, naomba kutoa hoja.

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENTS)

THE UNITED REPUBLIC OF TANZANIA

No. 2 ***31th January, 2022***

SPECIAL BILL SUPPLEMENT

To the Gazette of the United Republic of Tanzania No.2. Vol. 102 dated 31th January, 2022
Printed by the Government Printer, Dodoma by Order of Government

THE ANTI-MONEY LAUNDERING (AMENDMENT) ACT, 2022

ARRANGEMENT OF SECTIONS

Section *Title*

PART I
PRELIMINARY PROVISIONS

1. Short title.

PART II
GENERAL AMENDMENTS

2. Amendment of long title.
3. Amendment of section 2.
4. Amendment of section 3.
5. Amendment of section 4.
6. Amendment of section 6.
7. Amendment of section 8.
8. Repeal and replacement of section 9.
9. Amendment of section 12.
10. Amendment of section 14.
11. Amendment of Heading to Part IV.
12. Repeal and replacement of section 15.
13. Addition of section 15A.
14. Repeal and replacement of section 16.
15. Amendment of section 17.
16. Repeal and replacement of sections 18 and 19.
17. Amendment of section 21.

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENTS)

18. Amendment of section 22.
19. Amendment of section 23.
20. Amendment of section 23A.
21. Amendment of section 28B.
22. Addition of section 28D.
23. Amendment of section 29.

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENTS)

PART III

CONSEQUENTIAL AMENDMENTS

(a) Amendment of the Bank of Tanzania Act,
(Cap. 197)

24. Construction.
25. Amendment of section 47.

(b) Amendment of the Capital Markets and Securities Act,
(Cap. 79)

26. Construction.
27. Amendment of section 11.

(c) Amendment of the Insurance Act,
(Cap. 394)

28. Construction.
29. Amendment of section 143.

(d) Amendment of the Mutual Assistance in Criminal Matters Act,
(Cap. 254)

30. Construction.
31. Amendment of section 4.

(e) Amendment of the Prevention of Terrorism Act,
(Cap. 19)

32. Construction.
33. Amendment of section 3.
34. Deletion and substitution of Heading to Part II.
35. Amendment of section 4.
36. Amendment of section 7.
37. Addition of Sub-Part (b) and section 11B in Part II.
38. Amendment of section 12.
39. Addition of section 12A.

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENTS)

40. Repeal and replacement of sections 13 and 14.
41. Addition of section 14A.
42. Amendment of section 15.
43. Amendment of section 17.
44. Amendment of section 18.
45. Amendment of section 20.
46. Amendment of section 26.
47. Addition of section 27A.
48. Amendment of section 48.

(f) Amendment of the Proceeds of Crime Act,
(Cap. 256)

49. Construction.
50. Amendment of section 3.

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENTS)

NOTICE

This Bill to be submitted to the National Assembly is published for general information to the general public together with a statement of its objects and reasons.

Dodoma,
31th January, 2022

HUSSEIN A. KATTANGA,
Secretary to the Cabinet

A Bill
for

An Act to amend the Anti-Money Laundering Act and to make consequential amendments to other related laws.

ENACTED by Parliament of the United Republic of Tanzania.

PART I
PRELIMINARY PROVISIONS

Short title

Cap.423

1. This Act may be cited as the Anti- Money Laundering (Amendment) Act, 2022 and shall be read as one with the Anti-Money Laundering Act, hereinafter referred to as the "principal Act".

PART II
GENERAL AMENDMENTS

Amendment of long title

2. The principal Act is amended by deleting the long title and substituting for it the following:

"An Act to make better provisions for the prevention and prohibition of money laundering, terrorist financing and proliferation financing, to provide for the disclosure of information on

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENTS)

money laundering, terrorist financing and the proliferation financing, to establish a Financial Intelligence Unit and the National Multi-Disciplinary Committee on Anti-Money Laundering, Counter Terrorist Financing and Counter Proliferation Financing and to provide for matters related thereto."

Amendment of section 2

3. The principal Act is amended in section 2(2) by adding the words "Counter Terrorist Financing and Counter Proliferation Financing" immediately after the words "money laundering".

Amendment of section 3

4. The principal Act is amended in section 3-

(a) by deleting the definitions of the terms "beneficial owner", "financial institution", "money laundering", "politically exposed person", "predicate offence" and "terrorist financing" and substituting for them the following:

""beneficial owner" means any natural person who ultimately owns or controls the customer, the natural person on whose behalf a transaction or activity is being conducted, a person who exercises ultimate effective control over a legal person or legal arrangement or beneficiary of an insurance policy or other investment linked insurance policy and includes-

(a) in the case of a customer being a legal person-

(i) the natural person who ultimately owns or controls the legal person through direct or indirect ownership of a majority shares or voting rights or ownership interest

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENTS)

in that legal person and such ownership, ownership interest or control also includes possession of bearer shares, the ability to appoint or remove the majority of board members, the chief executive officer or senior management;

(ii) a shareholding of five percent or more in the legal person or an ownership interest of five percent or more in the legal person held by a natural person shall be an indication of direct ownership or a sufficient percentage of the shares or voting rights or ownership interest in that legal person, or a shareholding of five percent or more or an ownership interest of five percent or more in the legal person held by a legal person, which is under the control of a natural person, or by multiple legal persons, which are under the control of the same natural person, shall be an indication of indirect ownership;

(iii) if, after having exhausted all possible means and provided there are no grounds for suspicion of money laundering, terrorist financing and proliferation financing, no natural person under subparagraph (i) is identified, or if there is any doubt that the natural person identified is the beneficial owner, the natural person who holds the position of senior managing official;

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENTS)

(b) in the case of a customer being a trust-

(i) the settlor, trustee or the protector;

(ii) the beneficiaries, or where the natural person benefiting from the trust has yet to be determined, the class of natural persons in whose main interest the trust is set up or operates; or

(iii) any other natural person exercising ultimate control over the trust by means of direct or indirect ownership or by other means;

(c) in the case of a customer being any other legal arrangement, the natural person holding equivalent or similar positions to those referred to in subparagraph (b);

"financial institution" means any person who conducts as a business one or more of the following activities or operations:

(a) acceptance of deposits and other repayable funds from the public including private banking and other repayable funds from the public, issuing and managing means of payment, trading in foreign exchange or transferable securities or decentralised virtual currencies exchangers, wallet providers, payments processors or senders, and other virtual currency business models;

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENTS)

(b) lending, including consumer credit, mortgage credit, factoring with or without recourse, finance of commercial transactions including forfeiting;
(c) financial leasing;
(d) mortgage and house financing;
(e) money or value transfer services without extending to persons that solely provide messaging or other support systems for transmitting the funds;
(f) issuing and managing means of payment including credit cards, debit cards, money orders, cheques, traveler's cheques, money, bankers' drafts and electronic money;
(g) financial guarantees and commitments;
(h) dealing in gold bullion;
(i) trading in:
    (i) money market instruments including cheques, bills, certificates of deposit and derivatives;
    (ii) foreign exchange;
    (iii) exchange, interest rate and index instruments;
    (iv) transferable

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENTS)

securities; and

(v) commodity futures trading;

(j) securities dealership, brokerage and securities market intermediation;

(k) individual and collective portfolio management;

(l) trusteeship and management of collective investment schemes;

(m) safekeeping and administration of cash or liquid securities on behalf of other persons;

(n) investing, administering or managing funds or money on behalf of other persons;

(o) pension fund management;

(p) insurance, insurance agency and brokerage; and

(q) money and currency changing;

"money laundering" means offences referred to under section 12;

"politically exposed person" means a natural person-

(a) within or outside the United Republic who is or has been entrusted with a prominent public function;

(b) who is or has been entrusted with a prominent function in an international organisation including a member of senior management such as a member of

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENTS)

the board of directors, the chief executive officer, director, head of department, their deputies and equivalent functions,

and includes family members and close associates of such a natural person;

Cap. 256

"predicate offence" means a serious offence as defined in the Proceeds of Crime Act;

"terrorist financing" means-

(a) the provision of finance or economic resources or making available financial or related services to-

(i) a terrorist, terrorist group, terrorist entity, terrorist course or a terrorist act;

(ii) an individual, a group or entity that is concerned with a terrorist, terrorist group, terrorist entity, terrorist course or a terrorist act;

(b) conducting a financial transaction or facilitating a financial transaction directly or indirectly, in order to deal with property that is owned or controlled by a terrorist, terrorist group or terrorist entity;

(c) conducting financial transaction or facilitating a financial transaction directly or indirectly, in order to deal with property on behalf of a terrorist, terrorist group or terrorist entity;

(d) financing or facilitating travel of any individual or a group of

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENTS)

individuals to a country other than their country of residence or nationality in order to participate in a terrorist course, terrorist training or terrorist act, or in order to directly or indirectly conduct, perpetrate, plan or prepare terrorist acts;

(e) organising or directing others to commit any of the acts in paragraphs (a), (b), (c) or (d) or participating in any of those acts as an accomplice; or

(f) an attempt to commit any of the acts in paragraphs (a), (b), (c), (d) or (e);";

(b) in the definition of the term "law enforcement agency" by deleting the words "investigative agency dealing with anti-money laundering and combating the financing of terrorism" appearing at the end of that definition and substituting for them the words "body dealing with criminal investigations";

(c) in the definition of the term "Minister" by deleting the words "monetary affairs" and substituting for them the word "finance";

(d) in the definition of the term "regulator" by-

(i) deleting paragraph (e) and substituting for it the following:

"(e) "Registrar of Societies";

(ii) adding immediately after paragraph (m) the following:

"(n) Tanganyika Law Society;

(o) Architects and Quantity Surveyors Registration Board;

(p) National Board of Accountants and Auditors;" and

(iii) renaming paragraphs (n) and (o) as paragraphs (r) and (s) respectively;

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENTS)

(e) in the definition of the term "reporting person" by-

(i) inserting the words "auditor, tax adviser" between the words "agent" and "dealer" appearing in paragraph (c);

(ii) deleting paragraphs (d) and (e) and substituting for them the following:

"(d) trust and company service provider;

(e) credit reference bureau;

(f) motor vehicle dealer;

(g) clearing and forwarding agent;";

(iii) deleting the word "attorneys" appearing at the beginning of paragraph (f) and substituting for it the word "advocates";

(iv) deleting the words "micro financing institutions" appearing in paragraph (g) and substituting for them the words "microfinance service providers except for community microfinance groups classified as Tier 4 in the Microfinance Act";

Cap. 407

(v) renaming paragraphs (f), (g), (h) and (i) as paragraphs (h), (i), (j) and (k) respectively;

(f) by adding in their appropriate alphabetical order the following new definitions:

""bearer negotiable instrument" means a monetary instrument in bearer form such as-

(a) traveler's cheques;

(b) negotiable instruments including cheques, promissory notes and money orders that are either in bearer form, endorsed without restriction, made out to a fictitious payee or otherwise in such form that title to that instrument passes upon delivery;

(c) incomplete instruments such as cheques, promissory notes and

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENTS)

money orders signed, but with the payee's name omitted;

"bearer shares" means negotiable instruments that accord ownership in a legal person to the person who possesses the bearer share certificate;

"business relationship" means an arrangement between a reporting person and a customer that is characterised by the following:

(a) it is a business, professional or commercial arrangement;

(b) the arrangement involves the reporting person setting up a customer account and the exchange of goods, products or services and is facilitated by transactions that are conducted involving that account; or

(c) transactions are conducted frequently, habitually or on a regular basis;

"close associate" means-

(a) a natural person who is known to have joint beneficial ownership of body corporate, or any other close business relations with the politically exposed person;

(b) a natural person who has sole beneficial ownership of a body corporate which is known to have been set up for the *de facto* benefit of the politically exposed person; or

(c) a natural person who is reasonably found or believed to be closely connected with a politically exposed person for any other reason, either socially or

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENTS)

professionally;

"competent authority" means any public entity with designated responsibilities for combatting money laundering, terrorist financing or proliferation financing including a regulator, customs authority, a law enforcement agency, licensing agency or authority, FIU and the National Committee;

"customer" means any natural person, legal person or legal arrangement that receives goods, products or services from a reporting person for exchange for money or any other consideration;

"customer due diligence" includes establishing the identity of the customer, a beneficial owner or a person purporting to act on behalf of the customer, whereby-

(a) in the case of a customer, doing any or all of the following, depending on the perceived money laundering, terrorist financing or proliferation financing risk-

(i) verifying the identity of the customer using reliable, independent source documents, data or information;

(ii) understanding, and where appropriate, obtaining the required information on the nature and purpose of the business relationship;

(iii) understanding the occupation of the customer;

(iv) understanding the

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENTS)

ownership and control structure of the customer who is a legal person or legal arrangement;

(v) ascertaining the source of customer income and funds;

(vi) establishing the identity of beneficial owners and taking reasonable measures to verify their identities using reliable, independent source documents, data or information; or

(vii) ascertaining that any person purporting to act on behalf of the customer is so authorised and to identify and verify the identity of that person using reliable, independent source documents, data or information;

(b) in the case of a beneficial owner, doing any or all of the following, depending on the perceived money laundering, terrorist financing or proliferation financing risk:

(i) taking reasonable measures to verify the identity of the beneficial owner using reliable, independent source documents, data or information;

(ii) understanding the occupation of the

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENTS)

beneficial owner; or

(iii) ascertaining the source of income and funds of the beneficial owner;

(c) in the case of a person purporting to act on behalf of the customer, doing any or all of the following, depending on the perceived money laundering, terrorist financing or proliferation financing risk:

(i) verifying the identity of the person using reliable, independent source documents, data or information;

(ii) understanding the occupation of the person;

(iii) understanding the relationship between the person and the customer; or

(iv) ascertaining that the person is authorised to act on behalf of the customer; and

(d) in all cases above, in paragraphs (a), (b) and (c), reviewing existing records to ensure that they are up-to-date and relevant;

Act No. 1 of 2004

"customs" has the meaning ascribed to it under the East African Community Customs Management Act;

"proliferation financing" means an act by any person who by any means directly or indirectly, renders help or provides in whole or in part any assets, funds, economic resources, technology or services to any proliferation of

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENTS)

weapons of mass destruction course or to any person or jurisdiction or for the benefit of any person designated by the United Nations Security Council to acquire, possess, broker, manufacture, develop, store, transport, convey, transfer, import or export nuclear, chemical or biological weapons and their means of delivery or related materials including technologies and dual use goods used for non legitimate purpose;

Cap. 256 "forfeiture" has the meaning ascribed to it under the Proceeds of Crime Act;

Cap. 19 "funds" has the meaning ascribed to it under the Prevention of Terrorism Act;

"family member" means an individual who is related to a politically exposed person either directly on consanguinity or through marriage or similar civil forms of relationships or partnership, and includes a spouse, sibling, child and spouse of a child, parent and parent in-law;

"legal arrangement" means trusts or other similar arrangements;

"occasional transaction" means a transaction carried out by a reporting person on behalf of a customer with whom it does not have a business relationship and the transaction is carried out otherwise than through an account and it may be a single transaction or a series of transactions in a single operation or several operations that appear to be linked to each other;

Cap. 256 "proceeds of crime" has the meaning ascribed to it under the Proceeds of Crime Act;

"prominent public function" or "prominent

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENTS)

function" means-

(a) in the case of Government and public sector functions in the United Republic, an office or function held by a public leader mentioned in the Public Leadership Code of Ethics Act and any person in the capacity of deputy of the identified leader;

Cap. 398

(b) in the case of a foreign government or jurisdiction, an office or function held by heads of state or government, senior politicians, senior executives of state owned corporations or agencies, high level and senior functions in the foreign states, governments or diplomatic missions, foreign institutions and international organisations affiliated to the United Republic and foreign countries and jurisdictions including high commissioners, ambassadors and their deputies, military and other attaches, directors, assistant directors, managers and assistant managers and other senior and principal officers; or

(c) any other prominent function which the Minister may, by notice published in the *Gazette*, specify;

"reasonable measures" means appropriate measures which are commensurate with the money laundering, terrorist financing or proliferation financing risk;

"risk assessment" means identifying, assessing and understanding risks and documenting the process and the findings or results;

"senior management" means natural persons within a body corporate at the highest level of management who have the

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENTS)

day to day task of managing the body corporate and includes directors, chief executive officers, their deputies and where appropriate, members of the board of directors or of equivalent function;

"trust and company service provider" means any person who, by way of business, provides any of the following services:

(a) the formation of body corporate;

(b) acting as, or arranging for another person to act as, a director, secretary or a similar position in relation to a body corporate;

(c) providing a registered office, business address, correspondence or administrative address and other related services for a body corporate;

(d) acting as, or arranging for another person to act as, a trustee of a trust or a similar legal arrangement; or

(e) acting as, or arranging for another person to act as, a nominee shareholder for another person other than a company listed in a regulated market that is subject to disclosure requirements in accordance with the laws of the United Republic or subject to equivalent international standards;

"virtual asset" means a digital representation of value that can be digitally traded or transferred and can be used for payment or investment purposes and is recognised by the government of the United Republic and does not include digital representations of fiat currencies, securities and other financial assets that are already

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENTS)

covered in the laws of the United Republic;

"virtual asset service provider" means any person who conduct one or more of the following activities or operations for or on behalf of a customer:

(a) exchange between virtual assets and fiat currencies;

(b) exchange between one or more forms of virtual assets;

(c) transfer of virtual assets;

(d) safekeeping or administration of virtual assets or instruments enabling control over virtual assets; and

(e) participation in and provision of financial services related to an issuer's offer or sale of a virtual asset;".

Amendment of section 4

5. The principal Act is amended in section 4, by-

(a) deleting the words "of Finance" appearing in subsection (1) and substituting for them the words "responsible for finance"; and

(b) deleting the words "regarding potential money laundering or terrorist financing" appearing in subsection (2) and substituting for them the words "regarding actual or potential money laundering, terrorist financing or proliferation financing".

Amendment of section 6

6. The principal Act is amended in section 6, by-

(a) deleting subsection (1) and substituting for it the following:

"(1) For the purposes of section 4, the Financial Intelligence Unit shall be a national center responsible for receiving and analyzing suspicious transaction reports and other information concerning money laundering and associated predicate offences,

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENTS)

terrorist financing and proliferation financing and in that respect, the FIU shall-

(a) receive suspicious transaction reports, currency transaction reports, cross border currency reports, electronic funds transfer reports and such other reports or information submitted by reporting persons or submitted from any other source and conduct operational and strategic analysis on such reports and information;

(b) disseminate the results of the analysis to law enforcement agencies, supervisory authorities or other competent authorities;

(c) supervise reporting persons for compliance with anti-money laundering, countering terrorist financing and countering proliferation financing obligations under this Act and any other written laws;

(d) compile statistics and records and share information relating to money laundering, terrorist financing and proliferation financing within or outside the United Republic;

(e) make recommendations and advise the National Committee on matters relating to anti-money laundering, countering terrorist financing and countering proliferation financing;

(f) in consultation with regulators of the relevant reporting persons, issue guidelines to such reporting

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENTS)

persons in respect of obligations provided for under this Act, and any other anti-money laundering, countering terrorist financing and countering proliferation financing obligations under any other written laws;

(g) create training requirements and provide such training for stakeholders including reporting persons their employees, judicial officers and competent authorities;

(h) consult with any relevant person, institution or organisation for the purpose of discharging its duties under this section;

(i) request for or have access to information from any reporting person, regulator or law enforcement agency or any other relevant legal person in the manner provided for in the regulations;

(j) require any reporting person to report to FIU any suspicious transaction or activity where that reporting person suspects that the transaction or activity involves money laundering, terrorist financing or proliferation financing;

(k) in collaboration with the regulator or on its own, supervise reporting persons for anti-money laundering, countering terrorist financing or countering proliferation financing compliance;

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENTS)

(l) prepare periodic reports on money laundering, terrorist financing and proliferation financing typologies and trends, in the manner provided for in the regulations;

(m) enter into agreements or related arrangements overseas with financial intelligence units and comparable bodies and other foreign counter parts for exchange of information pertaining to combating money laundering and associated predicate offences, terrorist financing and proliferation financing;

(n) exchange information with domestic competent authorities in combating money laundering, terrorist financing and proliferation financing; and

(o) liaise with the relevant investment and business registration and licensing authorities in assessing genuine investors.";

(b) adding immediately after subsection (1) the following:

"(2) Upon analysis of the reports and information, the Commissioner or any employee of the FIU designated by him may-

(a) where there are reasonable grounds to suspect money laundering, terrorist financing, proliferation financing or any other crime, disseminate spontaneously or upon request intelligence or any other

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENTS)

information to relevant law enforcement agencies for investigation and possible prosecution;

(b) disseminate spontaneously or upon request reports to any competent authority for any relevant action including reporting person supervisory action, recovery of taxes, and inform on anti-money laundering, countering terrorist financing and countering proliferation financing; or

(c) share the information with any other relevant stakeholders within or outside the United Republic.";

(c) renumbering subsections (2) and (3) as subsections (3) and (4), respectively; and

(d) deleting the reference to "subsection (2)" appearing in subsection (4) as renumbered and substituting for it the reference to "subsection (3)".

Amendment of section 8

7. The principal Act is amended in section 8-

(a) in subsection (1), by adding the words "Counter Terrorist Financing and Counter Proliferation Financing" immediately after the word "Laundering";

(b) in subsection (2), by-

(i) inserting immediately after paragraph (i) the following:

"(j) one representative from the National Prosecutions Service;

(k) one representative from the office of the Director of Public Prosecutions from the Revolutionary Government of Zanzibar;

(l) one representative from the Tanzania Revenue Authority;

(m) one representative from the Zanzibar

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENTS)

Revenue Board;

(n) one representative from the Business Registration and Licensing Agency;

(o) one representative from Zanzibar Business and Property Registration Agency;

(p) one representative from the Ministry responsible for wildlife conservation;

(r) one representative from the Zanzibar Anti-Corruption and Economic Crimes Authority;

(s) one representative from the Drug Control and Enforcement Authority;

(t) one representative from the Commission for National Coordination and Drug Control Zanzibar;"; and

(ii) renaming paragraphs (j) and (k) as paragraphs (u) and (v), respectively.

(c) by deleting subsection (4) and substituting for it the following:

"(4) Members of the National Committee established under subsection (1) shall be-

(a) appointed by the Minister;

(b) senior officers who possess knowledge and experience in matters relating to money laundering, terrorist financing and proliferation financing.".

Repeal and replacement of section 9

8. The principal Act is amended by repealing section 9 and replacing for it the following:

"Functions of National Committee

9. The functions of the National Committee shall be to-

(a) formulate, assess, regularly review and improve the effectiveness of the policies and measures to combat money laundering and

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENTS)

associated predicate offences, terrorist financing and proliferation financing;

(b) advise the Government on legislative, regulatory and policy reforms in respect of anti-money laundering, countering terrorist financing, countering proliferation financing and combating crimes;

(c) coordinate activities to identify, assess and create understanding of money laundering, terrorist financing and proliferation financing risks at the national, sectoral, institutional and individual level, to recommend risk mitigation measures, to oversee implementation of the risk assessment action plans and to ensure that such risk assessments are kept up-to-date;

(d) coordinate engagements and engage with regional and international anti-money laundering, countering terrorist financing and countering proliferation financing bodies and advise the Government accordingly;

(e) coordinate country assessments or evaluations by regional and international anti-money

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENTS)

laundering, countering terrorist financing and countering proliferation financing bodies and advise the Government on implementation of the resulting action plans; and

(f) establish and oversee operational mechanisms within the United Republic to coordinate and share information among competent authorities and other stakeholders, in order to combat money laundering, terrorist financing and proliferation financing.”.

Amendment of section 12

9. The principal Act is amended in section 12, by-

(a) designating the content of section 12 as subsection (1); and

(b) adding immediately after subsection (1) as designated, the following:

"(2) The offence of money laundering under subsection (1) shall be separate, independent and distinct from the crime underlying money laundering offence.

(3) It shall not be necessary that a person first be convicted of the crime underlying money laundering offence, in order for that person to be convicted of money laundering in subsection (1).

(4) Conviction for the offence of money laundering in subsection (1) shall not amount to conviction for the associated underlying crime to money laundering offence.".

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENTS)

Amendment of section 14

10. The principal Act is amended in section 14-

(a) in subsection (1) by adding the words "or a person holding a position" immediately after the word "partner" appearing at the end of paragraph (a); and

(b) by inserting the words "within the body corporate" between the words "person" and "who" appearing in subsection (3).

Amendment of Heading to Part IV

11. The principal Act is amended by deleting the heading to Part IV and substituting for it the following:

"PART IV

SUPERVISION OF ANTI-MONEY LAUNDERING, COUNTERING TERRORIST FINANCING AND PROLIFERATION FINANCING".

Repeal and replacement of section 15

12. The principal Act is amended by repealing section 15 and replacing for it the following:

"Undertaking risk assessment, risk mitigation measures and allocation of resources

15.-(1) There shall be conducted risk assessments on money laundering, terrorist financing and proliferation financing in the United Republic.

(2) Risk assessments in subsection (1) shall entail identifying, assessing and understanding risks at the national, sectoral and institutional level and commensurate risk mitigation measures shall be applied.

(3) Risk assessments in subsection (1) shall be conducted by competent authorities, reporting persons and other anti-money laundering, countering terrorist financing and countering proliferation financing stakeholders and shall be approved by senior management.

(4) A person conducting the

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENTS)

assessment under subsection (1) may seek assistance, data or information from any other person from within or outside the United Republic.

(5) There shall be established mechanisms to provide and share with relevant stakeholders, information from risk assessments for awareness creation, to prioritize the allocation of resources, to help in mitigating the associated risks and to help institute implementation of adequate measures to prevent money laundering, terrorist financing and proliferation financing.

(6) Reporting persons shall conduct money laundering, terrorist financing and proliferation financing risk assessment associated with-

(a) new and existing customers, countries or geographical areas, products, services, transactions and delivery channels;

(b) new products, business practices, services, technologies and delivery channels prior to their launch or use;

(c) existing products, business practices, services, technologies and delivery channels which have undergone changes, prior to their continued use; and

(d) the use of new or developing technologies for both new and pre-existing products.

(7) Subject to subsection (6)(d),

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENTS)

new products shall include any transfers within decentralized convertible virtual currencies or assets networks, person-to-person transfers involving hosted wallet providers, large value virtual currency payments or assets transfer, mobile payments and internet-based payments services.

(8) Subject to any relevant law allowing the use of virtual currencies or assets, when conducting risk assessment with respect of virtual currencies or virtual assets, the reporting persons shall pay particular attention to the risks posed by the nodes or points of intersection that are used to move value into and out of fiat currencies and shall focus the efforts on identifying higher risks convertible virtual currencies or assets.

(9) Reporting persons shall have appropriate mechanisms to provide to competent authorities results, findings and other information on risk assessments conducted in subsection (6).

(10) Competent authorities and reporting persons shall-

(a) have documented policies, controls and procedures approved by senior management, to manage and mitigate the risks identified in subsections (1) and (6);

(b) ensure that the level of detail of the documented policies, controls and procedures in the case of reporting persons in

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENTS)

paragraph (a) are commensurate with the size, structure and complexity of the business of the reporting person;

(c) monitor and audit the implementation of policies, controls and procedures referred to in paragraph (a);

(d) regularly review and update the policies, controls and procedures in paragraph (a) and document such reviews and updates; and

(e) take enhanced measures to mitigate the risks in paragraph (a) where higher risks are identified.

(11) The risk assessments referred to under subsections (1) and (6) shall be kept up-to-date at a frequency commensurate with the identified risks, but at least once a year.

(12) In accordance with the identified risks in subsections (1) and (6), a regulator shall effectively monitor reporting persons under its purview and take the necessary measures to ensure that the risks are managed and mitigated and to enforce anti-money laundering, countering terrorist financing and countering proliferation financing compliance.

(13) The United Republic may decide not to apply some of the anti-money laundering, countering terrorist financing and countering proliferation financing measures based on proven low risk of money laundering, terrorist

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENTS)

financing or proliferation financing.

(14) The reporting persons may apply simplified measures to manage and mitigate the risks, if the risk assessments have identified low risk areas and there is no suspicion of money laundering, terrorist financing or proliferation financing.

(15) Countering measures applied shall be proportionate to the identified risks and explanations shall be made on their proportionality to the risks *suo motto* or when called upon to do so.

(14) Any person who fails to implement any anti-money laundering, countering terrorist financing and countering proliferation financing measures or requirements in accordance with this section shall be liable to administrative measures as may be imposed by the FIU or the regulator as the case may be.".

Addition of section 15A

13. The principal Act is amended by adding immediately after section 15 the following:

"Reporting person to conduct customer due diligence

15A.-(1) A reporting person shall-

(a) conduct customer due diligence in accordance with the identified risks-

(i) before establishing a business relationship;

(ii) before carrying out an occasional transaction;

(iii) when money laundering, terrorist financing or proliferation financing

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENTS)

is suspected;

(iv) when the veracity or adequacy of documents, data or information previously obtained for the purposes of customer due diligence is doubted; or

(v) any time after establishing the materiality of money laundering, terrorist financing and proliferation financing risk;

(b) conduct ongoing customer due diligence after establishing a business relationship, including the updating of customer information;

(c) not open or operate an account in a false, disguised, anonymous or fictitious name;

(d) not commence a business relationship prior to completion of customer due diligence, provided that, under proven low risk, business relationship may commence pending the verification process;

(e) terminate an existing business relationship when customer due diligence cannot be completed; and

(f) submit a suspicious

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENTS)

transaction report to the FIU when customer due diligence cannot be completed as provided under paragraphs (d) and (e).

(2) The reporting person shall, when conducting customer due diligence-

(a) obtain and verify information on the ultimate beneficial owners of a legal person, entity or arrangement;

(b) in relation to politically exposed person, in addition to undertaking normal due diligence measures-

(i) have appropriate risk management systems to determine whether the customer is a politically exposed person;

(ii) obtain senior management approval for establishing business relationship with such customer;

(iii) take reasonable measures to establish the source of wealth and source of funds; and

(iv) conduct enhanced ongoing monitoring on that relationship.

(3) A reporting person may, subject to conditions prescribed in the

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENTS)

regulations, rely on customer due diligence conducted by a third party.".

Repeal and replacement of section 16

14. The principal Act is amended by repealing section 16 and replacing for it the following:

"Reporting persons to establish and maintain records

16.-(1) Every reporting person shall-

(a) establish and maintain records of all domestic and international transactions, know your customer files, customer due diligence, accounts, business correspondences, risk assessments on money laundering, terrorist financing and proliferation financing and suspicious transaction reports and the results of any analysis carried out, and all other reports and statistics required by this Act; and

(b) retain records required under this section for a minimum period of ten years from the date-

(i) when all activities relating to a transaction or a series of linked transactions were completed or was last carried out;

(ii) when the business relationship was formally ended; and

(iii) when analysis or when money laundering, terrorist financing or

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENTS)

proliferation financing risk assessment was completed.

(2) The reporting person shall, where a report has been made to the FIU or he knows or believes that a matter is under investigation, without prejudice to subsection (1), retain all relevant records for as long as may be required by the competent authority.

(3) Records required under subsection (1)(a) shall contain particulars sufficient to identify-

(a) the name, address and occupation or where appropriate, business or principal activity of each person-

(i) conducting the transaction; or

(ii) on whose behalf the transaction is being conducted, as well as the method used by the reporting person to verify the identity of each such person;

(b) the nature and date of the transaction;

(c) the type and amount of currency involved;

(d) the type and identification number of any account with the reporting person involved in the transaction;

(e) the following details if the transaction involves a negotiable instrument:

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENTS)

(i) the name of the drawer of the instrument;

(ii) the name of the institution on which it was drawn;

(iii) the name of the payee, if any;

(iv) the amount and date of the instrument;

(v) the number, if any, of the instrument; and

(vi) details of any endorsements appearing on the instrument; and

(f) the name and address of the reporting person, and of the officer, employee or agent of the reporting person who prepared the record.

(4) Records maintained pursuant to this section shall be made available on timely basis to competent authorities upon request.

(5) Where a reporting person is required by any provision of law to release any document referred to under this section, he shall retain a copy of the document and maintain a register of released documents with such particulars as may be prescribed in the regulations.

(6) Any reporting person who contravenes the provisions of this section commits an offence and shall-

(a) be liable to administrative sanctions as prescribed in the regulations made under section 19A; or

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENTS)

(b) on conviction, be liable to criminal sanctions as provided for under this Act.".

Amendment of section 17

15. The principal Act is amended in section 17(1), by-

(a) deleting the words "money laundering or predicate offence" appearing in the opening words and substituting for them the words "money laundering, proliferation financing or predicate offence";

(b) deleting the words "transaction or proposed transaction" appearing in paragraph (a) and substituting for them the words "funds or property, transaction or proposed or attempted transaction"; and

(c) deleting the words "transaction in accordance with subsection (2), and communicate the information" appearing in paragraph (b) and substituting for them the words "or attempted transaction in accordance with subsection (2), and submit the report".

Repeal and replacement of sections 18 and 19

16. The principal Act is amended by repealing sections 18 and 19 and replacing for them the following:

"Reporting persons to establish and maintain internal reporting procedures

18.-(1) A reporting person shall establish and maintain internal policies, controls and procedures that-

(a) ensure that persons to be engaged or employed by the reporting person are properly screened and vetted, in order to recruit qualified persons with integrity;

(b) designate a natural person as money laundering reporting officer, to whom

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENTS)

its employees shall report any actual or suspicious activities or transactions in terms of money laundering, terrorist financing, proliferation financing or any other criminal activity which comes to the attention of employees in the course of work;

(c) enable the money laundering reporting officer to have reasonable access to information that may be relevant in determining whether sufficient basis exists to report the suspicious activity or transaction to the FIU, pursuant to section 17;

(d) require the money laundering reporting officer to report the suspicious activity or transaction to the FIU pursuant to section 17, in the event there exists reasonable grounds to report the matter;

(e) put in place measures to ensure that employees are made aware of the legislation relating to combating money laundering, terrorist financing and proliferation financing and related policies, procedures and controls, that are established and maintained pursuant to this Act;

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENTS)

(f) ensure that relevant employees are appropriately trained on a regular basis in the recognition and handling of suspicious transactions relating to money laundering, terrorist financing and proliferation financing;

(g) provide for compliance management arrangements that ensure that anti-money laundering, countering terrorist financing and countering proliferation financing matters are addressed by the compliance department or function; and

(h) ensure independent and regular auditing of the internal policies, procedures and controls established in this section is carried out.

(2) In determining whether a person has complied with any requirement of paragraphs (e) and (f) of subsection (1), the court shall have regard to all the circumstances of the case, including such customs and practices as may, from time to time, be current in the relevant trade, business, profession or employment, and may take account of any relevant guidance adopted or approved by a public authority or other body that supervises, regulates or acts as a representative of the trade, business, profession or employment carried on by that person.

Reporting

19.-(1) A reporting person shall,

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENTS)

persons to implement group-wide programmes

in addition to requirements provided for under section 18-

(a) in the case of reporting persons with group-wide corporate structures, formulate and implement consistent group-wide programmes to combat money laundering, terrorist financing and proliferation financing, which shall include policies, procedures and controls for sharing information within the group;

(b) in the case of reporting persons whose corporate structures extend beyond the United Republic, ensure that their foreign branches and majority-owned subsidiaries apply anti-money laundering, countering terrorist financing and countering proliferation financing measures consistent with the requirements of section 18;

(c) in the case of foreign operations of such reporting persons, where the minimum anti-money laundering, countering terrorist financing and countering proliferation financing requirements of the host country or jurisdiction are less strict than those of the United Republic, ensure that their branches and majority-owned subsidiaries in host

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENTS)

countries implement the requirements of the United Republic, to the extent that the host country legislation permits;

(d) where the host country does not permit the proper implementation of the measures of the United Republic, apply appropriate additional measures to manage the money laundering, terrorist financing and proliferation financing risks, and inform their respective regulator in the host country or jurisdiction, and in the United Republic; and

(e) where the additional measures are not sufficient, the relevant regulator in the United Republic shall consider additional supervisory actions such as placing additional controls on the reporting person, including as appropriate, requesting the financial group to close down its operations in the host country or jurisdiction.

(2) Any person who contravenes the provisions of this section commits an offence and shall be liable-

(a) to administrative sanctions as prescribed in the regulations made under section 19A; or

(b) upon conviction, to a fine of

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENTS)

not less than five hundred thousand shillings but not exceeding five million shillings or to imprisonment for a period of twelve months, in the case of a natural person; or

(c) upon conviction, to a fine of not less than five million shillings but not exceeding ten million shillings, in the case of a body corporate.".

Amendment of section 21

17. The principal Act is amended in section 21 by deleting subsection (2) and substituting for it the following:

"(2) For the purpose of subsection (1), competent authorities and reporting persons may, on any matters related to combating money laundering, terrorist financing and proliferation financing, share information among each other or with their counterparts overseas.".

Amendment of section 22

18. The principal Act is amended in section 22 by deleting the words "a bank or a financial institution, cash dealer, designated non-financial businesses or professions or their respective staff or partners" appearing in subsection (1) and substituting for them the words "a reporting person, or any person employed or engaged by the reporting person, or a partner of a reporting person".

Amendment of section 23

19. The principal Act is amended in section 23, by-

(a) deleting subsections (1) and (2) and substituting for them the following:

"(1) Any person, who transport into or out of the territory of the United Republic, cash or a bearer negotiable instrument in any amount equal to or above the amount prescribed in the regulations, shall declare to

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENTS)

an officer of customs such cash or bearer negotiable instrument and the customs shall transmit that information to the FIU.

(2) Subject to subsection (1), a customs officer shall have powers to stop and restrain any cash or bearer negotiable instrument for a reasonable time in order to make the necessary enquiries or to ascertain whether evidence of money laundering, terrorist financing or proliferation financing may be found.

(3) Where a customs officer is satisfied that-

(a) any amount of cash or bearer negotiable instruments has not been declared;

(b) any amount of cash or bearer negotiable instruments or any other particular, detail or information has been falsely or inaccurately declared;

(c) the person making the declaration has not provided convincing or satisfactory responses on, among others, the source of the cash or bearer negotiable instruments, the ultimate beneficiaries, or the intended use of the cash or bearer negotiable instruments; or

(d) there is suspicion of money laundering, terrorist financing, proliferation financing or predicate offence, even if cash or bearer negotiable instruments have been correctly or accurately declared,

he shall take reasonable measures including seizing part or the whole amount of cash or bearer negotiable

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENTS)

instruments.";

(b) in subsection (4), by deleting the words "law enforcement agency" and substituting for them the words "competent authority"; and

(c) renumbering subsections (3) to (6) as subsections (4) to (7), respectively.

Amendment of section 23A

20. The principal Act is amended in section 23A-

(a) in subsection (1), by-

(i) inserting the words "or FIU" between the word "regulator" and the word "shall" appearing in the opening words;

(ii) deleting the words "their regulated entities" and the words "regulated entities" appearing in paragraphs (a) and (b), respectively and substituting for them the words "reporting persons";

(b) by deleting subsection (2) and substituting for it the following:

"(2) Subject to subsection (1)(b), the supervision for anti-money laundering, countering financing terrorism and countering proliferation financing compliance shall include the application of the consolidated group supervision or monitoring.".

Amendment of section 28B

21. The principal Act is amended in section 28B by deleting subsection (2) and substituting for it the following:

"(2) For purposes of subsection (1), every director, manager, controller, principal officer or any person holding a similar position in a body corporate shall be deemed to have committed the offence unless that person proves that, the offence was committed without his consent or connivance and that he exercised such diligence to prevent the commission of the offence as he ought to have exercised, having regard to the

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENTS)

nature of his functions in that capacity and to the circumstances pertaining to commission of the offence.”.

Addition of section 28D

22. The principal Act is amended by adding immediately after section 28C the following:

“Maintenance of statistics

28D.-(1) Competent authorities shall keep and maintain the following statistics concerning money laundering, terrorist financing and proliferation financing and predicate offences:

(a) statistics on investigations, prosecutions, convictions, seizures, freezing, forfeiture and confiscations of proceeds and instrumentalities of crime; and

(b) information on mutual legal assistance, extraditions, suspicious transaction reports and other reports that are submitted to the FIU, intelligence reports that are disseminated by the FIU and any other information that competent authorities exchange with counterparts at the national and international level,

and shall provide the statistics to the FIU semi-annually in the manner as the FIU and the relevant competent authority shall agree.".

Amendment of section 29

23. The principal Act is amended in section 29(2)-

(a) by adding immediately after paragraph (b), the following:

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENTS)

"(c) the manner and procedure for making declaration of cash or bearer negotiable instruments that are transported in or out of the United Republic;"; and

(b) renaming paragraph (c) as paragraph (d).

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENTS)

PART III
CONSEQUENTIAL AMENDMENTS
(a) Amendment of the Bank of Tanzania Act, (Cap. 197)

Construction Cap. 197

24. This Part shall be read as one with the Bank of Tanzania Act, hereinafter referred to as the "principal Act".

Amendment of section 47

Cap. 423

25. The principal Act is amended in section 47 by adding the words "or to anti-money laundering and countering terrorist financing matters pursuant to the Anti-Money Laundering Act" immediately after the word "institution" appearing at the end of subsection (1).

(b) Amendment of the Capital Markets and Securities Act, (Cap. 79)

Construction Cap. 79

26. This Part shall be read as one with the Capital Markets and Securities Act, hereinafter referred to as the "principal Act".

Amendment of section 11

27. The principal Act is amended in section 11(3), by-

(a) inserting immediately after paragraph (c) the following:

"(d) any information on countering terrorist financing and countering proliferation financing matters pursuant to the Anti-Money Laundering Act;"; and

Cap. 423

(b) renaming paragraphs (d) and (e) as paragraphs (e) and (f), respectively.

(c) Amendment of the Insurance Act, (Cap. 394)

Construction Cap. 394

28. This Part shall be read as one with the Insurance Act, hereinafter referred to as the "principal Act".

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENTS)

Amendment of section 143

29. The principal Act is amended in section 143 by deleting subsection (1) and substituting for it the following:

"(1) The Commissioner may, for the purpose of this Act, require the production of any document or information relating to-

(a) the insurance business of any insurer, broker or agent or applicant for registration, as the case may be; or

(b) countering terrorist financing matters pursuant to the Anti-Money Laundering Act.".

Cap. 423

(d) Amendment of the Mutual Assistance in Criminal Matters Act, (Cap. 254)

Construction Cap. 254

30. This Part shall be read as one with the Mutual Assistance in Criminal Matters Act, hereinafter referred to as the "principal Act".

Amendment of section 4

31. The principal Act is amended in section 4, by-

(a) inserting immediately after paragraph (m) the following:

"(n) carrying out of undercover operations and control delivery;"; and

(b) renaming paragraphs (n) and (o) as paragraphs (o) and (p), respectively.

(e) Amendment of the Prevention of Terrorism Act, (Cap. 19)

Construction Cap. 19

32. This Part shall be read as one with the Prevention of Terrorism Act, hereinafter referred to as the "principal Act".

Amendment of section 3

33. The principal Act is amended in section 3 by adding in its appropriate alphabetical order the following:

Cap. 423

""proliferation financing" shall have the meaning

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENTS)

ascribed to it under the Anti-Money Laundering Act;".

Deletion and substitution of Heading to Part II

34. The principal Act is amended in Part II, by-

(a) deleting the heading to Part II and substituting for it the following:

"PART II

PROHIBITION OF ACTS OF TERRORISM AND PROLIFERATION FINANCING"; and

(b) inserting immediately before section 4 the following Sub-Part:

"(a) Prohibition of Acts of Terrorism".

Amendment of section 4

35. The principal Act is amended by deleting section 4 and substituting for it the following:

"Definition and prohibition of terrorism act

4.-(1) Any person within or outside the United Republic who commits a terrorist act commits an offence.

(2) A person commits a terrorist act if the act or omission is committed with the aim of-

(a) intimidating or causing fear amongst members of the public or a section of the public;

(b) intimidating or compelling the Government or an international organisation to do or refrain from any act; or

(c) destabilising the religious, political, constitutional, economic or social institutions of a country or an international organisation.

(3) The term "terrorist act" means an act or threat of action or

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENTS)

omission which involves:

(a) an attack upon a person's life which may cause death or serious bodily harm;

(b) the kidnapping of a person;

(c) serious damage to property;

(d) a serious risk to the health or safety of the public or a section of the public;

(e) the use of firearms or explosives;

(f) releasing into the environment or any part of it or distributing or exposing the public or any part of it to any-

(i) dangerous, hazardous, radioactive or harmful substance;

(ii) toxic chemical; or

(iii) microbial or other biological agent or toxin;

(g) disruption of any computer system or the provision of services directly related to communications infrastructure, banking or financial services, utilities, transportation or other essential infrastructure; or

(h) disruption of the provision of essential emergency services such as police, civil defence or medical services.

(4) An act which-

(a) only disrupts services; and

(b) is committed in pursuance of a protest, demonstration

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENTS)

or stoppage of work,

shall be deemed not to be a terrorist act within the meaning of this section, so long as the act is not intended to result in any harm referred to under subsection (2).”.

Amendment of section 7

36. The principal Act is amended in section 7(1) by inserting the words “terrorist or” between the word “a” and the word “proscribed” appearing in paragraph (b).

Addition of Sub-Part (b) and section 11B in Part II

37. The principal Act is amended in Part II by inserting immediately after section 11A the following:

“(b) Prohibition of Proliferation Financing

"Prohibition of proliferation financing

11B. Any person who, by any means, directly or indirectly-

(a) provides or collects funds, technology or services, with an intention or knowledge that the said funds, technology or services may be used, in full or in part, to carry out an act constituting proliferation financing or to any person or jurisdiction or for the benefit of any person designated by the United Security Council; or

(b) deals with, enters into or facilitates any transaction or enables the acquisition of a business interest or performs any other act in connection with funds, which such person knows or ought reasonably to have known or suspected to have been acquired, owned, collected, used, possessed or

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENTS)

provided for proliferation financing,

commits an offence and shall be liable, on conviction, to imprisonment for a term of not less than twenty years.".

Amendment of section 12

38. The principal Act is amended in section 12(5), by-

(a) deleting paragraph (d); and

(b) renaming paragraph (e) as paragraph (d).

Addition of section 12A

39. The principal Act is amended by adding immediately after section 12 the following:

"Designation of domestic terrorists

12A.-(1) The Minister may, subject to the designation criteria set out in the United Nations Security Council Resolutions, by notice published in the *Gazette*, declare any person, body corporate or unincorporated, to be a suspected domestic terrorist or terrorist body and the conditions prescribed under section 12 shall, *mutatis mutandis*, apply.

(2) The Minister may make regulations prescribing the criteria, procedures and mechanisms of designating a domestic terrorist under this section.".

Repeal and replacement of sections 13 and 14

40. The principal Act is amended by repealing sections 13 and 14 and replacing for them the following:

"Prohibition of financing of terrorism

13. A person who finances terrorism or a person who willfully provides or collects, by any means, directly or indirectly, funds within or outside the United Republic with the intention that the funds may be used, or with the knowledge that they may be

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENTS)

used, in order to carry out terrorist acts, commits an offence and shall upon conviction be liable to imprisonment for a term of not less than twenty years.

Collection of property or provision of property and services for commission of terrorism acts

14.-(1) A person who, directly or indirectly, collects property or provides, invites a person to provide, or makes available, property or financial or other related services-

(a) intending that they be used, in whole or in part, for the purpose of committing or facilitating the commission of a terrorist act, financing of terrorism, proliferation or proliferation financing or for the purpose of benefiting any person who is committing or facilitating the commission of a terrorist act, financing of terrorism, proliferation or proliferation financing; or

(b) knowing that in whole or in part, they may be used by, or shall benefit, individual terrorist or a terrorist group,

commits an offence and shall on conviction, be liable to imprisonment for a term of not less than twenty years but not more than twenty five years.

(2) Notwithstanding the provisions of subsection (1), it shall not be necessary to prove that the funds or other assets were used for carrying out, attempt, or linked to a terrorist act, financing of terrorism, proliferation or proliferation financing.”.

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENTS)

Addition of section 14A

41. The principal Act is amended by adding immediately after section 14 the following:

"Prohibition of terrorism related to travel or conduct

14A. Any person who-

(a) travels or attempts to travel within or outside the United Republic; or

(b) funds, organises, facilitates or recruits such travel or attempted travel by another,

intending that the travel be for-

(i) perpetrating, planning, preparing or participating in a terrorist act, financing of terrorism, proliferation or proliferation financing;

(ii) providing or receiving terrorist training; or

(iii) joining or providing support to a proscribed organisation,

commits an offence and shall, on conviction, be liable to imprisonment for a term of not less than fifteen years but not exceeding twenty years.".

Amendment of section 15

42. The principal Act is amended in section 15 by adding the words "financing of terrorism, proliferation or proliferation financing" immediately after the words "terrorist act" appearing at the end of paragraphs (a) and (b).

Amendment of section 17

43. The principal Act is amended in section 17 by inserting immediately before the words "terrorist group" wherever they appear in those provisions the words "an individual terrorist or".

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENTS)

Amendment of section 18

44. The principal Act is amended in section 18, by-

(a) inserting immediately before the words "terrorist group" appearing in subsection (1)(a) the words "individual terrorist or"; and

(b) deleting the words "a member of a terrorist group constitutes giving of support to a terrorist group" appearing in subsection (2) and substituting for them the words "an individual terrorist or a member of a terrorist group constitutes giving of support to an individual terrorist or a terrorist group".

Amendment of section 20

45. The principal Act is amended in section 20, by-

(a) inserting immediately before the words "terrorist group" appearing in paragraph (a) the words "an individual terrorist or"; and

(b) inserting the words "an individual terrorist" immediately after the words "benefit of" appearing in paragraph (c).

Amendment of section 26

46. The principal Act is amended in section 26(1) by adding the words "an individual terrorist or" immediately after the words "addressed by" appearing in paragraph (c).

Addition of section 27A

47. The principal Act is amended by adding immediately after section 27, the following:

"Financial penalties

27A.-(1) Where a person contravenes the provisions of this Act or regulations made under this Act and no specific financial penalty is stipulated, that person shall, on conviction:

(a) in the case of an individual person, be liable to a fine not exceeding five hundred million shillings but not less than one hundred million shillings or be

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENTS)

ordered to pay three times the amount of money involved or market value of the property, whichever amount is greater; or

(b) in the case of a body corporate, be liable to a fine of not less than five hundred million shillings or be ordered to pay three times of the amount of money involved or market value of the property, whichever amount is greater.

(2) For the purposes of subsection (1)(b), every director, manager or principal officer and member of the board of directors of the company shall be deemed to have committed the offence.".

Amendment of section 48

48. The principal Act is amended in section 48, by-

(a) inserting immediately after subsection (1), the following:

"(2) Without prejudice to the generality of subsection (1), the regulations may provide for-

(a) procedure and mechanisms to collect or solicit information to identify persons and entities that meet the criteria for designation and persons or entities who have been identified and whose proposal for designation has been considered;

(b) preventive measures for funds, assets and properties of sanctioned persons or entity;

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENTS)

(c) procedures for proposing persons or entities for designation and delisting under the United Nations Security Council Resolutions relating to terrorist financing and proliferation financing and the authority responsible for proposing designation;

(d) mechanism and criteria for identifying targets for designation;

(e) implementation of targeted sanctions and other measures imposed by the United Nations Security Council Resolutions;

(f) procedure to respond to international request for information regarding particular actions or movements of terrorist or terrorist groups pursuant to section 37(a); and

(g) any other matter which is required to be prescribed for proper implementation of this Act."; and

(b) renumbering subsections (2) and (3) as subsections (3) and (4), respectively.

(f) Amendment of the Proceeds of Crime Act, (Cap. 256)

Construction Cap. 256

49. This Part shall be read as one with the Proceeds of Crime Act, hereinafter referred to as the "principal Act".

Amendment of section 3

50. The principal Act is amended in section 3 by deleting the words "includes any" appearing in the definition of the term "serious offence" and substituting for them the words "any other".

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENTS)

OBJECTS AND REASONS

This Bill proposes amendment to the Anti-Money Laundering Act, Cap. 423 and make consequential amendments to other laws in order to address challenges in combating money laundering and countering financing of terrorism and countering the proliferation financing. The Bill proposes to make consequential amendment to five other laws, namely the Bank of Tanzania Act, Cap. 197, the Capital Markets and Securities Act, Cap. 79, the Insurance Act, Cap. 394, the Mutual Assistance in Criminal Matters Act, Cap. 254, the Prevention of Terrorism Act, Cap. 19 and the Proceeds of Crimes Act, Cap. 256.

This Bill is divided into Three Parts as follows:

Part I of the Bill deals with preliminary provisions which include the title of the Bill and the manner in which the laws proposed to be amended are amended in their respective Parts.

Part II of the Bill proposes amendments to the Anti-Money Laundering Act, Cap. 423 where section 3 is amended by deleting and substituting certain definitions and providing definitions of new technical terms that are used in the Act and are commonly used in combating money laundering, terrorist financing and the proliferation financing.

Sections 4 and 6 of the Act are proposed to be amended for the purpose of introducing the aspect of supervision of proliferation financing by FIU, requiring the FIU to collect and maintain statistics, cooperate with law enforcement agencies and exchange

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENTS)

information with law enforcement agencies and other stakeholders.

The Bill also proposes amendment to section 8 for the purpose of adding representatives from the National Prosecution Office, the Office of the Director of Public Prosecutions in Zanzibar, Zanzibar Anti-Corruption and Economic Crimes Authority, the Drugs Control and Enforcement Authority, the Commission for National Coordination and Drugs Control Zanzibar, to be members of the National Anti-Money Laundering Multi-Disciplinary Committee. Section 9 is proposed to be amended by conferring upon the National Committee the responsibility of coordinating the national risk assessment, ensuring that it is updated regularly and ensuring that its functions include advising the Governments on matters relating to proliferation financing.

Section 12 of the Act is proposed to be amended to distinguish between an offence of money laundering from the underlying predicate offence. The proposal intends to remove the necessity of a person to be convicted of the predicate offence for him to be convicted for money laundering offence.

Section 15 is proposed to be repealed and replaced in order to make it a requirement for conducting money laundering risk assessment at national, sectoral, and on the individual reporting person's levels. Further, it is proposed to add a new section 15A that sets the conditions for reporting person's conduct of Customer Due Diligence measures. This provision also imposes a duty on reporting persons to identify politically exposed persons and the beneficial owners of companies and other legal arrangements when conducting Customer Due Diligence.

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENTS)

Sections 16, 18 and 19 are proposed to be repealed and replaced in order to impose a mandatory requirement for every reporting person to establish and maintain records relevant for countering money laundering, financing of terrorism and proliferation financing such as information relating to domestic and international transactions and know your customer files. The provisions also impose a condition for reporting persons to establish and maintain internal policies, controls and procedures for combating money laundering and countering financing of terrorism and proliferation financing. The internal controls include policies for screening and vetting persons engaged in the employment by the reporting person, capacity building of employees and anti-money laundering audit functions to test the systems.

The Bill also proposes to add a new section 28D that imposes a requirement for all law enforcement agencies and other Government bodies to keep and maintain comprehensive and updated statistics concerning money laundering, terrorism financing, proliferation financing, confiscation and seizures, mutual assistance, cases under investigation and decided cases.

Part III proposes consequential amendment to various laws, whereby Sub-Part (a), (b) and (c) propose to amend the Bank of Tanzania Act, Cap. 197, the Capital Markets and Securities Act, Cap. 79 and the Insurance Act, Cap. 394 for the purpose of facilitating the regulators to obtain information relating to money laundering, financing of terrorism and proliferation financing.

Sub-Part (d) proposes to amend the Mutual Assistance in Criminal Matters Act, Cap. 254 in section 4 in order to include undercover operations under the provisions of that section. The

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENTS)

aim of the amendment is to enable mutual assistance in the carrying out of undercover operations and control delivery.

Sub-Part (e) proposes to amend the Prevention of Terrorism Act, Cap. 19 whereby a new section 11A is added to provide for prohibition of financing of terrorist or acts of terrorism and make it an offence to provide or collect funds that may be used by terrorists or to carry out a terrorist act. It is also proposed to add a new section 12A that empowers the Minister responsible for home affairs to designate domestic terrorists and ensure that they are registered by the United Nations Security Council. Sections 13 and 14 are proposed to be repealed and replaced for the purpose of prohibiting the financing of terrorist acts and terrorism and collection of properties or provision of property and services for the purpose of committing terrorist acts. A new section 14A is added that prohibits terrorism related travels within and outside the United Republic.

Sub-Part (f) proposes amendment to the Proceeds of Crime Act, Cap. 256 in order to improve the definition of the term “serious crime” to correspond with the definition under various international instruments to which the United Republic is a party.

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENTS)

MADHUMUNI NA SABABU

Muswada huu unapendekeza marekebisho katika Sheria ya Kudhibiti Utakasishaji wa Fedha Haramu, Sura ya 423, na kufanya marekebisho yatokanayo katika sheria nyingine tano ili kukabiliana na changamoto katika udhibiti wa utakasishaji wa fedha haramu, ufadhili wa ugaidi na ufadhili wa silaha za maangamizi. Marekebisho ya sheria nyingine yatokanayo na marekebisho ya Sheria ya Kudhibiti Utakasishaji wa Fedha Haramu, ni Sheria ya Benki Kuu ya Tanzania (Sura ya 197), Sheria ya Masoko ya Mitaji na Dhamana, (Sura ya 79), Sheria ya Bima, (Sura ya 394), Sheria ya Ushirikiano Katika Masuala ya Jinai (Sura ya 254), Sheria ya Kuzuia Ugaidi (Sura ya 19) na Sheria ya Mapato ya Uhalifu, (Sura ya 256).

Muswada huu umegawanyika katika Sehemu Tatu kama ifuatavyo:

Sehemu ya Kwanza ya Muswada inaainisha masharti ya utangulizi ambayo ni jina la Muswada na tamko kuhusu marekebisho ya Sheria mbalimbali zinazokusudiwa kufanyiwa marekebisho kupitia Muswada huu.

Sehemu ya Pili ya Muswada inapendekeza marekebisho katika Sheria ya Kudhibiti Utakasishaji wa Fedha Haramu (Sura ya 423) ambapo kifungu cha 3 kinafanyiwa marekebisho kwa kufuta na kuandika upya tafsiri ya baadhi ya maneno, kuweka tafsiri ya maneno mapya yanayohusiana na masuala ya utakasishaji wa fedha haramu, ufadhili wa ugaidi na ufadhili wa silaha za maangamizi ambayo yanapendekezwa kutumiwa kwenye Sheria.

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENTS)

Vifungu vya 4 na 6 vya Sheria vinarekebishwa kwa madhumuni ya kuongeza suala la usimamizi katika udhibiti wa ufadhili wa silaha za maangamizi, kukitaka Kitengo cha Kudhibiti Utakasishaji wa Fedha Haramu kuandaa na kutunza takwimu na kubadilishana taarifa na taasisi mbalimbali na wasimamizi wa sekta ya fedha.

Muswada pia unapendekeza kurekebisha kifungu cha 8 cha Sheria hiyo kwa lengo la kuongeza wajumbe wa Kamati ya Kitaifa ya Kudhibiti Utakasishaji Fedha Haramu kwa kuwajumuisha wawakilishi kutoka Ofisi ya Taifa ya Mashtaka, Ofisi ya Mkurugenzi wa Mashtaka Zanzibar, Mamlaka ya Kupambana na Rushwa na Uhujumu Uchumi Zanzibar, Mamlaka ya Kudhibiti na Kupambana na Dawa za Kulevya na Kamisheni ya Taifa ya Kuratibu na Kudhibiti Dawa za Kulevya, Zanzibar. Kifungu cha 9 kinapendekezwa kurekebishwa kwa kuipa Kamati ya Kitaifa wajibu wa kuratibu zoezi la tathmini ya viashiria hatarishi kitaifa na kuhakikisha kuwa tathmini hiyo zinafanyiwa mapitio ili kuendana na wakati na kuzishauri Serikali kuhusu masuala ya ufadhili wa silaha za maangamizi.

Kifungu cha 12 kinapendekezwa kurekebishwa ili kubainisha tofauti kati ya kosa tangulizi na kosa la kutakasisha fedha haramu ili kuondoa ulazima wa mtu kutiwa hatiani kwanza kwa kosa tangulizi ili mtu huyo atiwe hatiani kwa kosa la kutakasisha fedha haramu.

Kifungu cha 15 kinapendekezwa kufutwa na kuandikwa upya ili kuweka masharti ya kufanya tathmini ya viashiria hatarishi vya utakasishaji wa fedha haramu, ufadhili wa ugaidi na ufadhili wa silaha za maangamizi na namna ya kudhibiti viashiria hivyo. Vilevile, inapendekezwa kuongeza kifungu kipya cha 15A kinachoweka masharti ya utambuzi wa taarifa za wateja kwa watoa taarifa na kuendelea kuboresha taarifa za mteja mara kwa

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENTS)

mara. Masharti haya pia yanaweka wajibu kwa watoa taarifa kuwatambua wamiliki wanufaika wa kampuni au taasisi zisizo kampuni na kuwataka watoa taarifa kufanya utambuzi wa watu wenye nyadhifa katika taasisi za umma.

Vifungu vya 16, 18 na 19 vinapendekezwa kufutwa na kuandikwa upya ili kuweka masharti ya lazima kwa kila mtoa taarifa kuanzisha na kutunza kumbukumbu zinazohusiana na utakasishaji wa fedha haramu, ufadhili wa ugaidi na ufadhili wa silaha za maangamizi kama vile taarifa kuhusiana na miamala ya kitaifa na kimataifa na taarifa za utambulisho wa mteja. Masharti hayo yanajumuisha wajibu wa mtoa taarifa kuwa na sera ya udhibiti na taratibu za kupambana na utakasishaji wa fedha haramu, ufadhili wa ugaidi na ufadhili wa silaha za maangamizi pamoja na kuandaa taratibu za uhakiki na ukaguzi wa watumishi wanaoajiriwa na mtoa taarifa, utoaji mafunzo na kuwajengea uwezo watumishi hao na kuwa na taratibu za ukaguzi wa mifumo ya udhibiti.

Muswada pia unapendekeza kuongeza kifungu kipya cha 28D kinachoweka masharti kwa taasisi zote za utekelezaji wa sheria, taasisi za usimamizi na vyombo vingine vya Serikali kuanzisha na kutunza takwimu zinazohusiana na utakasishaji fedha haramu, ufadhili wa ugaidi na ufadhili wa silaha za maangamizi, kesi zilizo katika hatua ya uchunguzi na kesi zilizotolewa uamuzi, taarifa za utaifishaji wa mali na taarifa kuhusu ushirikiano katika masuala ya jinai.

Sehemu ya Tatu, inapendekeza marekebisho mengineyo ya sheria nyingine yatokanayo na marekebisho ya Sheria ya Kudhibiti Utakasishaji wa Fedha Haramu (Sura ya 423) ambapo, Sehemu Ndogo za (a), (b) na (c) zinapendekeza marekebisho katika Sheria ya Benki Kuu ya Tanzania, (Sura ya 197), Sheria ya Masoko ya Mitaji na Dhamana, (Sura ya 79) na Sheria ya Bima (Sura ya 394)

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENTS)

kwa madhumuni ya kuziwezesha taasisi za usimamizi katika Sheria hizo kupata taarifa za utakasishaji fedha haramu, ufadhili wa ugaidi na ufadhili wa silaha za maangamizi kutoka kwa wanaowasimamia.

Sehemu Ndogo ya (d) inapendekeza kurekebisha Sheria ya Ushirikiano Katika Masuala ya Jinai, Sura ya 254 katika kifungu cha 4 ili kujumuisha katika masharti ya kifungu hicho operesheni zinazofanyika kwa njia ya kificho. Marekebisho yanayopendekezwa yanalenga kuwezesha ushirikiano katika operesheni za kificho.

Sehemu Ndogo ya (e) inapendekeza marekebisho katika Sheria ya Kuzuia Ugaidi, Sura ya 19 ambapo kinaongezwa kifungu kipya cha 11B kinachoainisha masharti ya kuzuia ufadhili wa ugaidi na matendo ya ugaidi na kutamka kuwa kutoa au kukusanya fedha zinazoweza kutumika na magaidi au kufanya kitendo cha ugaidi kuwa kosa. Kifungu kipya cha 12A kinapendekezwa kuongezwa ili kumpa Waziri mwenye dhamana ya masuala ya mambo ya ndani ya nchi mamlaka ya kuwatangaza magaidi wa ndani ya nchi na kuhakikisha kuwa wanasajiliwa na Baraza la Usalama la Umoja wa Mataifa. Vifungu vya 13 na 14 vinapendekezwa kufutwa na kuandikwa upya kwa lengo kuzuia vitendo vya kufadhili ugaidi na ukusanyaji wa mali au utoaji wa mali na huduma kwa madhumuni ya kutekeleza vitendo vya ugaidi. Kifungu kipya cha 14A kinaongezwa ili kukataza vitendo vinayohusiana na safari za ndani na nje ya Jamhuri ya Muungano kwa madhumuni ya kufanya ugaidi.

Sehemu Ndogo ya (f) inapendekeza marekebisho katika Sheria ya Mapato ya Uhalifu, Sura ya 256 katika tafsiri ya neno “kosa kubwa” ili kuendana na tafsiri inayotumika katika mikataba mbalimbali ya kimataifa.

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENTS)

Dodoma,
26 Januari, 2022

MWIGULU LAMECK NCHEMBA MADELU,
Waziri wa Fedha na Mipango

SCHEDULE OF AMENDMENT TO BE MOVED BY THE HON. DR. MWIGULU LAMECK NCHEMBA MADELU, THE MINISTER OF FINANCE AND PLANNING AT THE SECOND READING OF A BILL ENTITLED "THE ANTI-MONEY LAUNDERING (AMENDMENT) ACT, 2022"

(Made under S.O. 99 (10))

A Bill entitled "The Anti-Money Laundering (Amendment) Act, 2022" is amended as follows:

A: In Clause 4-

(a) in subclause (e), by-

(i) deleting the proposed paragraph (e) appearing in item (ii); and

(ii) renaming the proposed paragraphs (f) and (g) as paragraphs (e) and (f) respectively;

(b) in the proposed definition of the term "customer due diligence" appearing in subclause (f), by-

(i) deleting the word "ascertaining" appearing in paragraph (a)(v) and substituting for it the word "obtaining information on";

(ii) deleting the word "ascertaining" appearing in paragraph (a)(vii) and substituting for it the word "obtaining information";

(iii) deleting the word "ascertaining" appearing in paragraph (b)(iii) and substituting for it the word "obtaining information on"; and

(c) in the proposed definition of the term "family member" appearing in subclause (f) by deleting the words "and includes a spouse, sibling, child and spouse of a child, parent and parent in-law".

B: In Clause 6 by deleting the words "and analyzing" appearing in the opening phrase of the proposed subsection (1) and substituting for them the words "analysing, keeping and maintaining".

C: In Clause 7-

(a) in subclause (b) by deleting the words "Commission for National Coordination and Drug Control Zanzibar" appearing in the proposed paragraph (t) and substituting for them the words "Zanzibar Drugs Control and Enforcement Authority";

(b) in subclause (c) by adding immediately after the proposed subsection (4) the following:

"(5) In appointing members of the Committee, the Minister shall take into consideration gender equality."; and

(c) by adding immediately after subclause (c) the following:

"(d) by renumbering subsections (5) and (6) as subsections (6) and (7) respectively.".

D: In Clause 10 by adding the word "similar" immediately before the word "position" appearing in paragraph (a).

E: In Clause 12 by renumbering the repeated subsection (14) appearing in the proposed section 15 as subsection (16).

F: In Clause 13, by-

(a) deleting the words "customer due diligence" appearing in the proposed section 15A(1)(b) and substituting for them the words "monitoring"; and

(b) deleting the word "a third party" appearing in the proposed subsection (3) and substituting for them the words "another reporting person".

G: In Clause 14, by-

(a) adding a proviso immediately after paragraph (b) of the proposed section 16(1) as follows:

"Provided that, a reporting person who closes business shall submit all records required under paragraph (a) to the regulator or, where there is no regulator in respect of the reporting person, to the FIU and the provisions of this paragraph shall not apply."; and

(b) deleting the words "in the regulations made" appearing in the proposed subsection (6)(a).

H: In Clause 15(a) by inserting the words "terrorist financing" between the words "laundering" and "proliferation financing".

I: By adding immediately after Clause 16 the following:

"Repeal and replacement of section 19A

17. The principal Act is amended by deleting section 19A and substituting for it the following:

"Administrative sanctions

19A. Where any reporting person fails to comply with the provisions of section 15, 16, 17 or 18 of this Act, the FIU or regulator shall impose any of the following administrative sanctions:

(a) warning or caution not to repeat the conduct which led to non-compliance;

(b) reprimand;

(c) directives to take remedial action or to make specific arrangement to remedy the default;

(d) restriction or suspension of certain business activities;

(e) suspending a business licence; or

(f) suspension or removal from office any member of staff who caused or failed to comply."

J: In Clause 19, by-

(a) adding immediately after the proposed subsection (2) the following:

"(3) Where a customs officer exercises the powers under subsection (2), he shall notify the owner of the cash or bearer negotiable instrument on the time expected to be spent to conduct the necessary enquiries or ascertainment which shall not exceed 14 days.";

(b) renumbering the proposed subsection (3) as subsection (4); and

(c) deleting the reference to "subsections (4) to (7)" appearing in paragraph (c) and substituting for it the reference to "subsections (4) to (8)".

K: In Clause 31(a) by deleting the word "control" appearing in the proposed paragraph (n) and substituting for it the word "controlled".

L: In Clause 35, by-

(a) deleting the marginal note and substituting for it the following:

"Repeal and replacement of section 4"; and

(b) adding the word "seriously" at the beginning of paragraphs (a), (b) and (c) of the proposed section 4(2).

M: In Clause 37 by adding the word "Nations" immediately after the "United" appearing in the proposed section 11B(a).

N: In Clause 39 by deleting the proposed section 12A and substituting for it the following:

"Designation of domestic terrorists

12A.-(1) The Minister may, pursuant to the United Nations Security Council Resolutions, designate any person or entity to be a suspected domestic terrorist, where there are reasonable grounds to believe that-

(a) a person or an entity is or has been involved in the commission or attempt to commit a terrorist act;

(b) an entity is owned or controlled, directly or indirectly, by any person or entity designated under paragraph (a); or

(c) any person or entity is acting on behalf of, or at the direction of, any person or entity designated under paragraph (a).

(2) The Minister may make regulations prescribing the procedures and mechanisms of designating a domestic terrorist under this section.

(3) The provisions of this section shall apply where it is not reasonably practicable to bring the person or entity before the court on a charge relating to terrorism or terrorist financing."

O: In Clause 40 by deleting the words "financing of terrorism, proliferation or proliferation financing" wherever they appear in the proposed section 14.

P: In Clause 41 by deleting the words "or conduct" appearing in the marginal note of the proposed section 14A.

Q: In Clause 42 by deleting the word "proliferation" appearing immediately after the word "terrorism"

R: By renumbering Clauses 17 to 50 as Clauses 18 to 51 respectively.

Dodoma, **MLNM**
....., 2022 *MFP*

INSERT MUSWADA

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENT)

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENT)

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENT)

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENT)

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENT)

NAKALA MTANDAO(ONLINE DOCUMENT)

(Hoja ilitolewa iamuliwe)

WAZIRI WA MAMBO YA NDANI YA NCHI: Mheshimiwa Mwenyekiti, naafiki.

MWENYEKITI: Ahsante sana Mheshimiwa Waziri wa Fedha na Mipango, hoja imeungwa mkono. Sasa tunaendelea na utaratibu mwingine. Namwita Mwenyekiti wa Kamati ya Bajeti ili aweze kuja kuwasilisha maoni ya Kamati kuhusu Muswada huu. Karibu sana Mheshimiwa Omar kwa niaba ya Mwenyekiti.

MHE. OMAR M. KIGUA – MAKAMU MWENYEKITI KAMATI YA KUDUMU YA BUNGE YA BAJETI: Taarifa ya Kamati kuhusu Muswada wa Marekebisho ya Sheria ya Kudhibiti Utakatishaji wa Fedha Haramu kwa Mwaka 2022 *(The Anti-money Laundering Amendment Act, 2022).*

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa mujibu wa Kanuni ya 99(1)(b) ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Toleo la 2020, naomba kutoa maoni na ushauri wa Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Bajeti kuhusu Muswada wa Sheria ya Kudhibiti Utakatishaji wa Fedha Haramu Mwaka 2022 *(The Anti-money Laundering Bill 2022)*.

Mheshimiwa Mwenyekiti, tarehe 3 Februari, 2022 Waziri wa Fedha na Mipango aliwasilisha Bungeni Mapendekezo ya Serikali ya Muswada huu. Baada ya kuwasilisha Muswada huo, Mheshimiwa Spika aliagiza Kamati ya Bunge ya Bajeti kuuchambua Muswada huo na tarehe 4 Februari, 2022 Naibu Waziri wa Mipango Mheshimiwa Hamad Hassan Chande, Mbunge aliwasilisha mapendekezo hayo mbele ya Kamati kwa niaba ya Serikali.

Mheshimiwa Mwenyekiti, Kamati kwa muda wa siku mbili ilifanya vikao kwa ajili ya kuchambua Muswada huu. Kamati imepitia Muswada huu kifungu kwa kifungu kwa madhumuni ya kujielimisha maudhui ya kila kifungu na kupendekeza marekebisho katika maeneo ambayo

yanahitaji maboresho baada ya kujiridhisha maudhui ya Muswada.

Mheshimiwa Mwenyekiti, tarehe 6 Februari, 2022 kamati ilifanya majadiliano ya kina na Waziri wa Fedha na Mipango, Mwandishi Mkuu wa Sheria pamoja na wataalam kutoka Wizara ya Mambo ya Ndani ya Nchi, Wizara ya Fedha na Mipango, Benki Kuu ya Tanzania pamoja na Ofisi ya Mwendesha Mashtaka.

Mheshimiwa Mwenyekiti, katika uchambuzi wa Kamati, imebainika kwamba chimbuko kubwa la Muswada huo linatokana na taarifa ya Umoja wa nchi za Kusini na Mashariki mwa Afrika katika kupambana na utakatishaji wa fedha haramu *(East and Southern Africa Anti-money Laundering Group* - ESMG), iitwayo *Anti-money Laundering and Counter Terrorist Finance and Measures Mutual Evaluation Report Tanzania* iliyotolewa mwezi Juni, 2021.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kamati ilibaini kwamba katika taarifa hiyo Tanzania ilionekana ni eneo lenye viashiria vya kati na vya juu katika mazingira ya utakatishaji wa fedha na ufadhili wa ugaidi, silaha za maangamizi. Aidha, kwa sasa Tanzania ipo chini ya uangalizi wa *Financial Action Task Force (FATF)* na *ESALMG*, taasisi ya Kimataifa ambazo *AU* na Tanzania ni wanachama mtawaliwa. Vile vile Kamati ilibaini kwamba marekebisho haya ya sheria endapo yatachelewesha, inaweza kusababisha nchi yetu kuonekana eneo oevu la kuchochea vitendo vya ugaidi na utakatishaji wa fedha haramu, silaha za maangamizi.

Mheshimiwa Mwenyekiti, hivyo Kamati imejiridhisha bila shaka kwamba Muswada huu ulistahili kuletwa Bungeni kwa hati ya dharura. Maoni na Mapendekezo ya Kamati kuhusu Muswada wa Marekebisho ya Sheria ya Kudhibiti Utakatishaji wa Fedha Haramu wa Mwaka, 2022 *(The Anti-money Laundering Amendment Act. 2022).*

Mheshimiwa Mwenyekiti, Muswada huu unafanya mabadiliko katika sheria sita. Sheria ya kwanza ni sheria kuu

ambayo ni Sheria ya Kudhibiti Utakatishaji wa Fedha Haramu, Sura 423 na Sheria nyingine tano zinafanyiwa marekebisho ili ziendane na maudhui ya mabadiliko yaliyofanyika katika Sheria ya Udhibiti na Utakatishaji wa Fedha Haramu. Baada ya majadiliano ya kina baina ya Kamati na Serikali, Kamati ina maoni na mapendekezo yafuatayo katika ibara mbalimbali za Muswada.

Mheshimiwa Mwenyekiti, Sheria ya Kudhibiti Utakatishaji wa Fedha Haramu ya Mwaka 2022, Ibara ya 4 ya Muswada huu, tafsiri ya maneno, *"watoa taarifa (reporting person)."* Kamati imebaini mawanda ya watoa taarifa *(reporting person)* yameongezwa kwa kuwajumuisha wauzaji wa magari *(car dealers)*, mawakala wa forodha pamoja na makampuni ya kutunza taarifa za wakopaji *(Credit Reference Bureaus)*.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa mujibu wa majukumu yaliyobainishwa ya watoa huduma katika sheria hii, ni wazi kwamba itakuwa ni vigumu kutekelezwa na wauzaji wa magari ambao hawana makampuni kwa kuwa nyaraka zote za mifumo wanayotumia mawakala wa forodha, ama yanapitia katika Benki za Biashara au kupitia mifumo ya Mamlaka ya Mapato Tanzania. Kamati inashauri ifuatavyo:-

(i) Kufanya marekebisho kwa kuondoa maneno *"car dealers"* na badala yake iwe ni *"registered car dealers"* ili iwaguse wale tu wenye makampuni yanayofanya kazi hiyo; *(Makofi)*

(ii) Kuwaondoa *Clearing and Forwarding* kwa sababu kimsingi taarifa zote zinakuwa katika mifumo ya kibenki au mifumo ya mamlaka ya mapato, Tanzania; na

(iii) Kuondoa *Credit Reference Bureau (CRB)* kama watoa taarifa kwa sababu kimsingi hawafanyi miamala yoyote ya fedha na endapo Serikali inataka taarifa kutoka *CRB* inaweza kuziomba na ikapewa.

Mheshimiwa Mwenyekiti, upembuzi wa kina wa mteja *(customer due diligence);* Muswada unapendekeza kutoa tafsiri ya maneno *"customer due diligence"* ili kutoa maelekezo kwa watoa taarifa na namna ya kufanya upembuzi wa kina wa wateja hao. Lengo la tafrsiri ya maneno hayo ni kuhakikisha kwamba endapo watabaini viashiria au kuthibitisha muamala shuku, watoe taarifa katika kitengo cha kudhibiti fedha haramu. Kamati ina ushauri ufuatao kwa Serikali:-

(i) Uchumi wetu bado kwa kiasi kikubwa unatumia pesa taslimu kufanya malipo. Watumiaji wa *credit card* na njia nyingine za malipo ya ki-*digit* ni chini ya 3% ya Watanzania. Hivyo ni wazi kwamba Watanzania wengi wanaweza kujikuta ni washukiwa kwa sababu tu ya uhalisia wa uchumi.

(ii) Taifa bado halijaweza kutengeneza kanzidata ya utambuzi wa watu kurahisisha ufuatiliaji wa taarifa. Mfano, *NIDA* hadi hivi sasa haijaweza kusajili hata asilimia 50 ya Watanzania walio na umri wa kusajiliwa.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa msingi huo, Kamati ilishauri Serikali kuondoa maneno ya *Customer Due Diligence (CDD)* na kuweka neno *"monitoring"* kwenye kifungu cha 3 cha tafsiri katika sheria inayofanyiwa marekebisho. Serikali ilikubaliana na mapendekezo ya Kamati kama inavyoonekana kwenye Jedwali la Marekebisho ya Serikali.

Mheshimiwa Mwenyekiti, tafsiri ya maneno, *"family member"* yamejumuisha mtu yeyote mwenye uhusiano na *political expose person (PEP).* kwa uelewa tu, *PEP* ni mtu yeyote aliye kwenye makundi yafuatayo; wanasiasa, wateuliwa wote, viongozi wa makampuni na mtu yeyote mwenye wadhifa katika kampuni ama udhamini. Hivyo kwa wanafamilia inajumuisha mwenza, watoto, wakwe, ndugu na wabia. Tafsiri hii imeongezewa mawanda na hivyo inaweza kuwa ni athari katika utekelezaji wa sheria.

Mheshimiwa Mwenyekiti, Kamati iliishauri Serikali kwamba tafsiri ya *"family member"* iangalie uhusiano wa mwanafamilia na kosa lililotendeka na siyo kila mtu. Hivyo Serikali ikubali mapendekezo ya Kamati kwa kuondoa maneno "ndugu, mwenza, watoto, wazazi na wakwe" kama inavyoonekana katika jedwali la marekebisho. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, Ibara ya 14 ya Muswada inahusu uundaji na utunzaji wa kumbukumbu. Kamati inakubaliana na masharti yote yaliyo katika ibara hiyo ambayo inafanya marekebisho katika kifungu cha 16 cha sheria. Hivyo ni vyema marekebisho yakafanyika katika kifungu kidogo cha (2) ili kuweka mfumo utakaoweka sharti la *FIU* kumjulisha mtunza kumbukumbu kuendelea kutunza kumbukumbu endapo kuna ushauri, upelelezi juu ya mteja wao inayoendelea. Serikali ilikubaliana na ushauri wa Kamati na marekebisho yapo kama yanavyoonekana katika jedwali la marekebisho.

Mheshimiwa Mwenyekiti, Ibara ya 19 ya Muswada inaweka jukumu kwa mtu yeyote anayesafiri kuingia ama kutoka nje ya nchi kutoa tamko au taarifa kuhusu fedha taslimu au hati za kifedha alizonazo. Ibara ya 19 ya Muswada inafanya marekebisho katika kifungu cha 23 cha sheria mama ili kuweka utaratibu wa kutoa tamko endapo msafiri ana kiwango cha fedha au hati za kifedha ambazo zinazidi kiwango kilicho katika kanuni za sheria za udhibiti ya utakatishaji fedha haramu cha shilingi milioni 10. Kamati inakubaliana na maudhui hayo.

Mheshimiwa Mwenyekiti, hata hivyo, Kamati iliishauri Serikali kuweka kiwango cha ukomo wa muda ambapo Afisa Forodha anaweza kuzuia fedha ama hati za fedha kabla ya kuruhusu mhusika kuingia ama kutoa nchini. Serikali ilikubaliana na mapendekezo ya Kamati na kuweka ukomo wa siku 14 kama inavyoonekana katika jedwali la marekebisho ya Serikali.

Mheshimiwa Mwenyekiti, Ibara ya 14 ya Muswada inahusu wajibu wa watoa taarifa kutunza kumbukumbu. Ibara

ya 14 ya Muswada inafanya marekebisho katika kifungu cha 16 kwa kukifuta na kuiandika upya. Katika kifungu kidogo cha 6(a) ilipendekezwa kuwa mtu atakayepatikana na kosa chini ya kifungu hiki atapewa adhabu za kiutawala kwa mujibu wa kanuni *(Regulation).*

Mheshimiwa Spika, Kamati iliishauri Serikali kwamba, badala ya kuacha adhabu zitolewe katika kanuni ni vyema adhabu hizo ziainishwe kwenye sheria. Serikali ilikubaliana na mapendekezo ya Kamati, na kama inavyoonekana katika jedwali la marekebisho ya Serikali.

Mheshimiwa Mwenyekiti, Sheria ya Benki Kuu 1997 *(The Bank of Tanzania Act, Cap. 197);* Sheria ya Bima Sura ya 394 *(The Insurance Act Cap. 394);* na Sheria ya Masoko ya Mitaji ya Dhamana Sura ya *73 (Capital Market and Security Act, Cap. 79).*

Mheshimiwa Mwenyekiti, Kamati imechambua mapendekezo yaliyoko katika sheria hizi tatu na kukubaliana na Serikali. Sheria hizi zinasimamia maeneo ambayo yanaweza kutumika katika uwanja wa kutakasisha fedha haramu, hivyo kimsingi mabadiliko haya yataongeza takwa la kisheria kwa taasisi hizo na taasisi wanazosimamia kuandaa na kutunza kumbukumbu za miamala shuku na miamala mingine inayopitia katika taasisi hizo.

Mheshimiwa Spika, kuhusu Sheria ya Ushirikiano Katika Masuala ya Jinai, Sura ya 254 *(Mutual Assistance in Criminal and Matters Cap. 254*); Kamati inakubaliana na maudhui yaliyopendekezwa kwenye sheria hii, kwa sababu kimsingi yatasaidia wapelelezi kuwa na uwezo wa kushiriki katika kusindikiza na kufanya utambuzi wa uhalifu nje ya mipaka ya Tanzania. Hatua hii itasaidia wapelelezi wa ndani na nje ya nchi kutambua mtandao mzima wa uhalifu katika utakasishaji wa fedha haramu.

Mheshimiwa Mwenyekiti, Sheria ya Ugaidi, Sura ya 19 *(Prohibition of Terrorism Act, Cap. 19).* Kamati imepitia

marekebisho yaliyofanyika katika sheria hii na kubaini kwamba yana malengo makuu matatu kama ifuatavyo:-

Kwanza, ni kuingiza dhana ya ufadhili wa ugaidi kama kosa la ugaidi *(pro-referential financing);*

Pili, ni kutenganisha na kitendo cha ugaidi. Tafsiri iliyopo hivi sasa kwenye sheria ilikuwa haiweki tofauti kati ya kitendo na nia;

Tatu, kuwatambua magaidi binafsi *(individual terrorists).* Sheria ilivyo kwa sasa inatambua vikundi vya kigaidi tu *(terrorist groups);* na

Nne, kuweka utaratibu wa kisheria wa kuwatangaza magaidi wa ndani ya nchi kupitia Waziri mwenye dhamana ya masuala ya mambo ya ndani ya nchi.

Mheshimiwa Mwenyekiti, baada ya majadiliano na Serikali Kamati iliishauri Serikali na ikakubali kuongeza maneno *serious offence* ili kuondoa makosa mengine ya kawaida yasije yakatafsiriwa kama makosa ya kigaidi. Kimsingi mapendekezo haya yanaendana na tamko la kimataifa la kuzuia ufadhili wa ugaidi wa mwaka 1999 ambalo Tanzania imeridhia *(The International Convention on Suppressions of Terrorism Financing, 1999).*

Mheshimiwa Mwenyekiti, Sheria ya Mapato, Sura 256; Kamati inakubaliana na marekesho yaliyofanyika katika Ibara ya 50 ya Muswada inayofanya marekebisho katika Kifungu cha 3 cha Sheria hii yenye lengo la kuhakikisha kwamba tafsiri ya maneno kosa kubwa *(serious offence)* linaendana na mikataba ya kimataifa ambayo Tanzania imeridhia.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kuhusu maoni na mapendekezo ya jumla; masuala mengine yaliyojadiliwa katika Kamati wakati kupitisha Muswada wa Sheria ya Kudhibiti Utakatishaji wa Fedha Haramu wa Mwaka 2022, Sheria ya Kutoa Muda wa Maandalizi kwa ajili ya Kuandaa Mazingira ya Kutunza Kumbukumbu.

Mabadiliko haya yameongeza watoa taarifa *(report in person)* wanaowajibika kutunza kumbukumbu na kuwasilisha katika kitengo cha kudhibiti fedha haramu miamala na taarifa za washukiwa *(FIU).* Hivyo, ni lazima utolewe muda wa walau miezi mtatu ili wahusika waelekeze katika miundombinu ya kuweza kuchukua na kutunza kumbukumbu za wateja wao pamoja na kuwaelemisha kuhusu majukumu yao. Aidha, ni vyema Serikali kuhakikisha kuwa vyuo vyote vinavyotoa taaluma ambazo zinahusisha watoa taarifa waliotajwa katika sheria kunakuwa na mafunzo maalum vyuoni ili kuwafundisha majukumu yao kwa mujibu wa sheria hii.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kuongeza majukumu ya *FIU* kupokea taarifa na kushughulikia fedha zinazotokana na usafirishaji haramu wa binadamu. Kitengo cha kudhibiti fedha haramu *(FIU)* kimeongezewa majukumu mapya sita na kufanya kiwe na jumla ya majukumu 15.

Mheshimiwa Mwenyekiti, katika mwaka wa fedha 2021/2022, Kitengo cha Kudhibiti Fedha Haramu kilitengewa bajeti ya Shilingi bilioni 1.29. Kiasi hiki cha fedha ni kidogo ukilinganisha na majukumu haya. Hivyo, Kamati inaitaka Serikali kuhakikisha kwamba katika mwaka wa fedha wa 2022/2023 ni vyema kitengo hiki kiongezewe bajeti ya kutosha ili kiweze kufanya kazi zake kikamilifu.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kuhusu kuangalia uwezekanano wa kuanzisha Wakala wa Udhibiti Fedha Haramu *(The Anti-Money Laundering Agency)* kitakachokuwa chini ya Wizara ya Fedha. Kulingana na majukumu ambayo yapo na yanaongezewa Kitengo cha *FIU* kuna umuhimu kitengo hiki kiwe wakala wa kujitegemea. Kwa sababu kwa mawanda ya watoa taarifa walioongezwa na kwa wingi wa taarifa watakazokuwa wanapokea na kuchakata miamala shuku ni wazi kwamba lazima iwe wakala na si kitengo tu. Endapo kitaachwa kama ilivyo uwezo wa kupokea na kuchakata taarifa utakuwa ni mdogo kuliko mahitaji ya sasa.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kuhusu nchi kuwa na mifumo ya kudhibiti rasilimali za fedha, hati za fedha na amali za kimtandao. Pamoja na kwamba Sheria ya Udhibiti na Utakatishaji wa Fedha Haramu imetambua mali, hati za kifedha za kimtandao bado nchi haina mfumo rasmi wa kudhibiti na kusimamia mali na amali hizo. Mfano mzuri ni ushiriki wa Watanzania katika fedha za kidijiti kama vile *bitcoin, ethereum* na nyinginezo, hakuna udhibiti wowote wa ndani. Hivyo ni wakati sasa Tanzania kuanzisha mifumo ya kisheria kwa ajili ya kusimamia na kudhibiti sarafu hizo.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kuhusu kutunga Sera za Kudhibiti Ugaidi Tanzania. Utaratibu wa kawaida uliozoeleka kwa jambo ambalo si jipya na lina uharaka hutungiwa kwanza sera na baadaye sheria. Kamati inakubaliana na dharura na uhitaji wa sheria ya kudhibiti ugaidi nchini. Hivyo Kamati inaishauri Serikali kuhakikisha kwamba Sera ya Kudhibiti Ugaidi inatungwa ili malengo yake, dhima na dira viendane na sheria iliyopo.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kuhusu kujiandaa kisera, kimbinu na kimfumo katika kupambana na utakatishaji wa fedha haramu na ufuatiliaji wa ugaidi. Mabadiliko yaliyofanyika ni kwa lengo la kuifanya nchi iendane na mabadiliko ya kimataifa ya kuondoa mwanya wanchi kutumika kama eneo oevu la kutakatisha fedha na kufadhili ugaidi. Hata hivyo, ni lazima Serikali iandae sera, mbinu na mifumo ya kudhibiti utakatishaji wa fedha haramu.

Mheshimiwa Spika, hitimisho; naomba kutumia nafasi hii kukushukuru wewe, kumshukuru Spika, Mheshimiwa Tulia Ackson kwa kunipa fursa hii ili niweze kuwasilisha taarifa ya Maoni ya Kamati Kuhusu Muswada wa Marekebisho ya Sheria ya Kudhibiti Utakatishaji wa Fedha Haramu ya Mwaka 2022 *(The Anti-Money Laundering (Amendment) Act, 2022*). Aidha, napenda nimshukuru Mheshimiwa Dkt. Mwigulu Lameck Nchemba, Waziri wa Fedha na Mipango, Mheshimiwa Hamad Hassan Chande, Naibu Waziri wa Fedha na Mipango na Mheshimiwa Dkt. Jaji Eliezer Feleshi, Mwanasheria Mkuu wa Serikali. Pia Ndugu Onorius Njole, Mwandishi Mkuu wa

Sheria wa Serikali pamoja na wataalam wa Wizara ya Fedha na Mpango kwa ushirikiano walioutoa katika kipindi chote cha uchambuzi wa Muswada.

Mheshimiwa Mwenyekiti, napenda kuwashukuru Wajumbe wa Kamati ya Bajeti kwa umakini, umahiri na uvumilivu wao katika kipindi chote cha uchambuzi wa Muswada huu, hasa ukizingatia kwamba muda haukuwa rafiki sana. Wajumbe hao ni kama inavyoonekana katika jedwali la taarifa.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa namna ya pekee naomba kumshukuru Katibu wa Bunge, Bi. Nenelwa Mwihambi, *ndc* pamoja na watendaji wote wa Ofisi ya Bunge kwa kuiwezesha Kamati kutekeleza majukumu yake ipasavyo.

Mheshimiwa Mwenyekiti, aidha, kwa namna ya pekee napenda kuishukuru Sekretarieti ya Kamati ya Bajeti ikiongozwa na Ndugu Michael Kadebe, Mkurugenzi wa Idara ya Bajeti pamoja na Ndugu Mathew Kileo *(ndc),* Mkurugenzi Msaidizi kwa kuratibu shughuli za Kamati pamoja na kutoa ushauri wa kitaalam na hatimaye kukamilika kwa taarifa hii kwa wakati.

Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba kuwasilisha na naunga mkono hoja. Ahsante. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Ahsante sana Mheshimiwa Omar kwa kuwasilisha taarifa au maoni hayo ya Kamati ya Bajeti kwa niaba ya Mwenyekiti. Sasa ni wakati wa kuchangia, lakini kwa vile majina yaliyotakiwa au wachangiaji waliotakiwa ni saba tu na majina yamekuja mengi kwa upande wa huku; kwa hiyo upande wa CCM tutatoa dakika tano tano, na upande wa pili kwa kuwa kuna mtu mmoja ni dakika 10.

Kwa hiyo tutaanza na Mheshimiwa Luhaga Mpina, baadaye Mheshimiwa Tarimba Gulam Abbas ajiandae.

MHE. LUHAGA J. MPINA: Mheshimiwa Mwenyekiti, nashukuru sana kwa nafasi uliyonipa ili nami niweze

kuchangia haya mabadiliko ya Sheria ya *Anti-Money Laundering Amendment Act* ya Mwaka 2022.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwanza nitangulie kuipongeza sana Serikali kwa ushirikiano mkubwa iliyotupa na kwa kukubali ushauri wa Wabunge, kwamba takriban maeneo yote tulikubaliana, na hizi pongezi zimfikie Mheshimiwa Samia Suluhu Hassan, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kwa kuwa Serikali yake ni sikivu na imewasikiliza sana Wabunge.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kama ambavyo Makamu Mwenyekiti amewasilisha hapa Taarifa ya Kamati, tulifanya mapitio. Kwa mfano ukiangalia ibara ya 12 ambayo ilifanya marekebisho katika sheria Ibara ya 15 ambako adhabu zilikuwa zimeainishwa kwamba zitatajwa tu kwenye kanuni, lakini tukasema hapana, hatuwezi kutunga sheria ambayo hahitaji adhabu na badala yake adhabu zimewekwa kwenye kanuni. Kwa hiyo Serikali ikakubali na wote tukakubaliana na sasa adhabu zimewekwa kwenye sheria.

Mheshimiwa Mwenyekiti, nyingine ya pili ni hii Ibara ya 35 ya Muswada ambapo hapa hapakuwa na tofauti ya matendo makubwa na matendo madogo, ikaonekana kwamba huenda hata matendo madogo tu yakaingia kwenye ugaidi, kwa hiyo hii nchi ingekuwa kwenye shida kubwa kwa sababu tungeanza tu kutuhumiana ugaidi, mtu amefanya jambo dogo unamtisha tu basi gaidi. Kwa hiyo tukakubaliana na Serikali ikafanya marekebisho na marekebisho hayo sasa kwa jedwali ambalo limewasilishwa na Serikali kwa kuweka neno *seriously*, kwa hiyo tayari makosa yale madogo yote tutakuwa tumeyaondoa kwenye ugaidi.

Mheshimiwa Mwenyekiti, lingine la pili ni hili suala la kutangazwa kuwa gaidi. Sheria ikampa Waziri kutangaza mtu yeyote anaweza kutangazwa kuwa gaidi. Hii nayo ilikuwa na changamoto kubwa kwa sababu ingefika mahali unatangazwa tu kuwa gaidi; lakini nchi yetu hatujawahi kuwa na gaidi ambaye yuko mitaani. Magaidi wote wanaoshukiwa kuwa magaidi wanatumikia jela na wengine wako chini ya

vyombo vya dola. Kwa hiyo ndiyo maana tukakubaliana na Serikali ikakubaliana na ushauri wa Kamati kwamba sasa haya mambo mtu atakayetangazwa na Waziri ni yule tu ambaye atabainika kwamba anatafutwa (*wanted*) akamatwe ili afikishwe kwenye vyombo vya dola.

Mheshimiwa Mwenyekiti, hii maana yake ni kwamba, yeye tayari anakwepa kukamatwa ili kufikishwa mahakamani na kwenye mikono ya dola. Kwa hiyo baada ya kufanya marekebisho hayo, hakuna tena wasiwasi wa mtu yeyote kutangazwa kuwa gaidi katika nchi yetu na nchi hii itaendelea kufanya shughuli za kimaendeleo bila tatizo lolote.

Mheshimiwa Mwenyekiti, pamoja na Tanzania, pamoja na nchi yetu kuwa chini ya uangalizi wa *Financial Action Task Force (FATF)* na *ESAAMLG* kwamba sisi tumekuwa na mifumo ya fedha hatarishi, lakini changamoto kubwa iliyoko katika sheria hii ni Serikali kuleta marekebisho badala ya kuileta sheria yote. Ukweli ni kwamba sheria hii ya *Anti-Money Laundering* ilitakiwa iletwe yote ili tuweze kuijadili yote kwa pamoja, lakini badala yake sasa hivi imeletwa sehemu tu.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kuletwa sehemu ya Sheria hii kunasababisha baadhi ya vifungu ambavyo vilipaswa vifanyiwe marekebisho visiweze kufanyiwa marekebisho. Kwa mfano, ukienda Ibara ya Nne ya Sheria hii ambayo ni *establishment of Financial Intelligence Unit (FIU),* hii *FIU* iko chini ya Wizara ya Fedha mpaka sasa hivi tunavyozungumza, ni idara tu. Taasisi inayoshughulika na mambo makubwa haya ambayo leo tunaipa jukumu la kuhangaika na utakatishaji wa fedha haramu, ufadhili wa ugaidi, ufadhili wa silaha za maangamizi, lakini ni idara tu chini ya Wizara ya Fedha. Kitengo hiki kikiendelea kuwa hapo hakitakuwa na nguvu ya kiutendaji na ya kisheria ya kuweza kuchukua hatua stahiki katika mambo haya inayoyasimamia. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, hivi sasa taasisi tunaweza kusema ni sawa na dawati tu, tunaweza kusema ni sawa tu na eneo la kupokelea taarifa, tunaweza tukasema kwamba

haina nguvu yoyote ile ya kuiwezesha kusimamia majukumu yake ya kisheria, ni kama baraza la wazee. Sasa kama tutaendelea namna hii hatuwezi kuleta mageuzi tunayoyatarajia, hata haya mabadiliko ambayo tunayazungumza hapa hayawezi kuleta tija katika nchi yetu.

Mheshimiwa Mwenyekiti, nini kinachoshauriwa, hii *FIU* inashauriwa iwe Wakala chini ya Wizara ya Fedha. Iwe na uwezo wa kushtaki na kushtakiwa, iwe na uwezo wa kuchukua hatua. Leo tunaenda kuwaweka watoa taarifa wengi tu, takriban ishirini na kitu; hao watoa taarifa watatoa taarifa wapi? Watatoa taaarifa kwenye mamlaka ambayo...

(Hapa kengele ililia kuashiria kwisha kwa muda wa Mzungumzaji)

MHE. LUHAGA J. MPINA: Mheshimiwa Mwenyekiti, dakika mbili tu.

MWENYEKITI: Malizia dakika moja.

MHE. LUHAGA J. MPINA: Mheshimiwa Mwenyekiti, itakuwa na uwezo. Leo tunaiongezea mamlaka ya watoa taarifa ili iweze kuwawajibisha, walete taarifa ili iweze kuchukua hatua, lakini haina nguvu, ni idara tu. Sasa ikiendelea kuwa idara namna hii hatuwezi kupata tija. Idara hii tuifanye kuwa Wakala wa Serikali na wenzetu kama Wakenya wao wanaita *Financial Reporting Center,* ni mamlaka kamili, ina nguvu kubwa kisheria. Sasa na sisi hapa tuweke hayo maamuzi ili tupate hiyo nguvu ya kisheria na haya tunayoyatarajia tutaweza kuyapata. Ahsante sana. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Ahsante sana Mheshimiwa Mpina. Tunaendelea na Mheshimiwa Tarimba Gulam Abbas, baadaye Mheshimiwa Halima James Mdee na Mheshimiwa Kwagilwa Reuben Nhamanilo ajiandae.

MHE. TARIMBA G. ABBAS: Mheshimiwa Mwenyekiti, nikushukuru sana kwa kunipa nafasi ili nami nichangie

Muswada ambao uko mbele yetu. Kwa haraka kabisa niweze kuipongeza Serikali kwa kuleta Muswada huu na vilevile niwapongeze Mheshimiwa Waziri, mwananchi Mwigulu pamoja na Naibu wake Mheshimiwa Chande pamoja na Mwanasheria Mkuu wa Serikali ambao tumeshinda nao kwa kipindi cha siku mbili kuweza kushauriana jinsi ya kuuboresha Muswada huu.

Mheshimiwa Mwenyekiti, Tanzania ni sehemu ya jumuiya ya kimataifa. Matukio ya utakatishaji wa fedha popote pale yanapotokea na hasa vile vile yakitokea hapa nyumbani yanatuathiri vibaya mno katika miundombinu, katika masuala ya kuweka usalama wa nchi yetu na hata masuala yanayohusu uchumi wetu kwa ujumla. Hivyo ni vitendo ambavyo vinaweza vikasababisha kutokuwepo na amani, maendeleo na hata ikapelekea kutengwa na mashirika ya kimataifa na nchi nyingine ambazo zinatuona Tanzania kama vile hatuna sheria madhubuti za kupambana na utakatishaji wa fedha pamoja na ufadhili wa fedha haramu.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hali hii, kama ilivyosemwa na Mheshimiwa Waziri Mwenyekiti pamoja na maoni ya Kamati, kwamba Tanzania inaonekana kana kwamba tuna viashiria vya kati na vya juu vinavyohusiana na masuala ya utakatishwaji wa fedha. Hivyo ningeomba Bunge hili liridhie na kukubali mabadiliko haya ya sheria ili sasa tuweze kukumbana na kupambana vilivyo na matukio haya ya utakatishaji wa fedha na *financing of terrorism*.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kuna kitu ambacho kimenifurahisha. Katika tafsiri ya sheria ambayo kwanza ililetwa, inayohusiana na maana ya familia, wakawaongeza wazazi na wakwe. Katika tasnia ya Kiafrika kumtaja mzazi katika masuala kama haya na vilevile wakwe inatuletea ukakasi. Nimefurahi kuona kwamba Serikali imekubaliana na Kamati kutumia tafsiri ya *financial action task force* ile ya kimataifa kwa kuwaondoa watu hawa wasiwemo katika tafsiri ile.

Mheshimiwa Mwenyekiti, hata hivyo, hii haimaanishi kwamba yule ambaye ataonekana kufanya vitendo vya kutakatisha fedha na akazipenyeza na kuzichepusha kwa wazazi au wakwe sheria haitamuacha, hiyo imenifurahisha, ingawa hawakumtaja jina lakini tusitumie mwanya huo kuwapelekea wazazi wetu fedha ambazo ni chafu.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kulikuwa na suala linalohusiana na masuala ya *due diligence*, ningeomba na kuikumbusha Serikali iharakishe kuja na *guidelines* za jinsi taasisi za kifedha zinavyotakiwa zifanye hiyo *exercise* ya *due diligence*.

Mheshimiwa Mwenyekiti, ukiangalia zaidi Muswada huu utaongeza majukumu ya *FIU* kutoka majukumu tisa hadi 15. Napata mashaka juu ya utekelezaji wa sheria hii. Nikiwaangalia *capacity* ya *FIU*, *workforce* ya *FIU*, nikiangalia ufundi wa masuala ambayo yamezungumzwa, nikiangalia na bajeti, ambapo mwaka huu wamewekewa 1.29 *billion shillings* naona kana kwamba sheria hii inaweza ikafika mahali isiweze kutekelezwa vizuri sana.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kutokana na hilo, naiomba Serikali, na ningependa mwananchi wakati atakapokuja kufanya hitimisho atueleze ni kwa jinsi gani Serikali inajipanga kuweza kuifanya *FIU* iwe na bajeti ya kutosha, iwe na wafanyakazi wa kutosha, lakini vile vile ifikirie pia kuipandisha hadhi *FIU* isibaki kama *unit* bali iendelee na kupata hadhi ya juu ili iweze kutekeleza matakwa haya ya kisheria vizuri zaidi.

Mheshimiwa Mwenyekiti, hata pale tutakapofanyia *peer review* iweze ikaonekana kwamba kweli Tanzania wamefanya marekebisho ya sheria hizi ili kuweza kukidhi na kufikia viwango vya Kimataifa. Pale ninavyotaja mwananchi, maana yake nazungumzia Mheshimiwa Mwigulu Nchemba, mwananchi ambaye kwenye hili ni bingwa kabisa. Ninaamini haya ambayo tumependekeza, kama ilivyokuwa katika Kamati kuyapokea maoni ya Kamati, basi hata hapa maoni ya Wabunge ataweza kuyapokea vizuri zaidi.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hali hiyo, naunga mkono hoja. Ahsante sana kwa kunipa nafasi. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Ahsante sana Mheshimiwa Tarimba. Nilimtaja Mheshimiwa Halima James Mdee na baadaye tutaendelea na Mheshimiwa Kwagilwa na Mheshimiwa Deodatus Phillip ajiandae.

MHE. HALIMA J. MDEE: Mheshimiwa Mwenyekiti, nashukuru. Nami nikiwa kama Mjumbe wa Kamati, kiukweli nitambue utayari wa Waziri pamoja na Mwanasheria Mkuu wa Serikali na timu yake kukubali mapendekezo ya mabadiliko ambayo tulikuwa tumependekeza kwenye Kamati ili kufanya huu Muswada uwe bora zaidi.

Mheshimiwa Mwenyekiti, nitachangia kwenye maeneo yafuatayo: Kwanza, ni muhimu sana kwa Waziri sasa ikawa ni kipindi muafaka kuleta sera, kwa sababu ni aibu sana pale ambapo tunatunga sheria, wakati tukijua kwa taratibu za nchi, lazima uanze kuwa na sera ambayo ndiyo inaleta misingi, kisha unakuja kutunga sheria wakati tayari umeandaa misingi na mifumo iliyo bora katika utekelezaji wa sheria husika. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, sasa kuna hoja kwamba hili jambo ni la dharura; ninakubali kwa ajili ya maslahi ya nchi tu. Kwa sababu ni aibu pale nchi inapokuwa chini ya uangalizi kwa kutokuwa na mifumo thabiti ya kudhibiti utakasishaji wa fedha haramu. Ni jambo la aibu. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, vile vile, kwa sisi ambao hii sheria ya kwanza kabisa ya utakasishaji wa fedha; na Mwanasheria Mkuu anajua; ya kwanza kabisa ilikuwa ni 2006 si ndiyo! *Act* Na. 12, 2006 ya kwanza kabisa; ya pili ni *Act* Na. 6, 2008; ya tatu tulikuwa tunafanya *Amendment* Na. 1, 2012; Na.1, 2013; Na. 14, 2015; Na.4 2016; na hii hapa Na. 2, 2022. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo, katika mazingira ya kawaida, hili jambo siyo jipya, ni jambo ambalo kama nchi

tulikuwa tunalifahamu. Sasa tunapokuja na kufanya mabadiliko, kwangu mimi ni tafsiri ya kawaida tu; imefanywa tathmini na mabosi huko, Wazungu wanaotufadhili chenji mbili tatu, wameona kwamba kuna ukakasi ambao hauendani na vigezo vya wanaotusaidia huko, kwa hiyo tunakuja *faster faster* kufanya mambo mazito. Kwa hiyo, naomba sana, kama tuko *serious* kama Taifa, kwenye hili jambo, nami wanajua kwenye Kamati tumeshirikiana vizuri tu, wala sina bifu, ni kuhakikisha kwamba tunakuja na sera. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, naona Mheshimiwa Jenista anahangaika pale. Mwache Mheshimiwa Dkt. Pindi atulie. Mheshimiwa Jenista, cheo kimeshaondoka hicho, mwache Mheshimiwa Dkt. Pindi. *(Kicheko/Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, ni aibu pale nchi tunayojivunia kama Tanzania kuwa chini ya uangalizi. Tulikuwa na matatizo mwaka 2009, tukawa chini ya uangalizi mpaka 2014, tukaonekana tunapumuapumua kidogo baada ya kuwa chini ya uangalizi. Kutoka 2014 sasa tukaachiwa kidogo, tathmini ikafanywa 2015/2016, ripoti ikatoka 2019, lakini imechapishwa rasmi 2021. Tumeonekana tunafanyaje? Tunachechemea, tunataka kuwa chini ya uangalizi. *There is something wrong somewhere. Something big and very very wrong* iko sehemu. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo, naomba kiroho safi kabisa, tulete sera ili baada ya kutimiza haja ya leo tusiwe tena chini ya uangalizi. Ni aibu kwa Taifa kama letu la Tanzania. Hilo ni la kwanza. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, la pili, suala la ugaidi; na katika hili ni -*appreciate* sana mabadiliko ambayo mliyaleta baada ya Kamati kushauri, kwamba ulivyokuja ilikuwa kama suala la ugaidi ni kosa la kawaida, wakati ni jambo zito ambalo lina maumivu makubwa sana ya watu. Mpaka suala liwe la ugaidi, lazima liwe la kutisha sana; liwe na madhara makubwa sana, kwa kutenda ama kutokutenda, kwa kupanga ama vinginevyo. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, sasa mimi Mheshimiwa Mwanasheria Mkuu wa Serikali katika busara yako hiyo hiyo, nashauri sana, sheria yetu hii inaeleza tukio la ugaidi, makosa ya kigaidi viashiria vyake ni nini? Kwa busara hii, hii tukumbuke mashehe wetu wa Uamsho walikaa sana ndani kwa makosa ya ugaidi, ushahidi ukashindwa kupatikana.

Mheshimiwa Mwenyekiti, leo Mwenyekiti wa CHADEMA, Mheshimiwa Freeman Mbowe ana kesi. Sitaki kujadili mambo ya Mahakamani, lakini ninaamini busara yako, kutokana na vigezo hivi ambavyo sheria imeainisha, haya mambo myamalize kwa haki na kisheria. Kwa sababu ugaidi *is not a joke*, ugaidi siyo jambo la kitoto, ugaidi ni jambo ambalo linaonyesha viashiria vya wazi vya madhara makubwa kwa mwananchi mmoja mmoja, kwa jamii na kwa jamii ya Kimataifa. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, sheria hizi tuzitunge na tuzitekeleze tukifahamu kwamba leo sheria hii itamkamata Halima, kesho sheria hii itamkamata Jenista. Tukifanya mambo haya, tutazirahisishia Mahakama zetu kazi ili zi-*deal* na kesi za maana na zenye tija. Huo ni mchango wangu wa pili. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, mchango wangu wa tatu, tumepanua wigo wa watoa taarifa, wigo ambao umeingiza magari na vile vile wameingiza watu wa *clearing and forwarding.* Najua dhamira ni njema kwamba sawa hawa watu, kuna watu wengine anapiga fedha chafu huku, anaenda ananunua magari, anahalalisha hela. Ni jambo jema. Hata hivyo, kuna majukumu makubwa sana ya kisheria ambayo hao watoa taarifa wameongezewa, na Mwanasheria Mkuu wa Serikali unajua na Mheshimiwa Waziri unajua.

Mheshimiwa Mwenyekiti, nilichokuwa ninaitaka Serikali, jukumu la msingi la kuhakikisha watoa taarifa wote; inawezekana wa zamani mlishafanya utaratibu wakawa wanajua wajibu wao vizuri, hao watoa taarifa wapya ambao ni wafanyabiashara tu wa kawaida, vijana wanapambana

huko *(clearing and forward agents),* hao wengine *dealers* wa magari, mhakikishe mnatoa mafunzo mahususi kwa sababu sheria hii imetoa adhabu ya fedha na kifungo. Kwa hiyo, kama dhamira ni kusaidia kuweza kudhibiti fedha chafu, basi ushauri wangu kwenu wa bure tu ili kuepusha kutokuwa na kesi Mahakamani zisizokuwa na maana na kuwachosha Mawakili, Mahakimu na Majaji, waende Mahakamani watu wanaostahili, lakini siyo watu waende Mahakamani kwa nia ya kutokutekeleza wajibu wenu. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, nimalizie tu kwa kuendelea kutambua kiukweli kabisa, Mwanasheria Mkuu wa Serikali na timu yako, mimi ni mkongwe kwenye hili Bunge; na Mheshimiwa Waziri kwa sababu huu ndiyo Muswada wake kwa kusaidiana nawe, mmekuwa *flexible* sana, sana. Kinyume na hapo, yaani leo hapa pangekuwa na kitimtimu. Mmekuwa *flexible,* ninaamini sasa mtatekeleza sheria hizi kwa haki, bila upendeleo na bila kuonea watu.

Mheshimiwa Mwenyekiti, nashukuru sana. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Ahsante sana Mheshimiwa Halima James Mdee. Tunaendelea na Mheshimiwa Kwagilwa na baadaye Mheshimiwa Deodatus Phillip Mwanyika na Mheshimiwa Joseph Kakunda wajiandae.

MHE. KWAGILWA R. NHAMANILO: Mheshimiwa Mwenyekiti, ahsante sana kwa kunipatia nafasi hii ili niweze kuchangia Muswada wa Marekebisho ya Sheria ya Kudhibiti Utakatishaji wa Fedha Haramu. Kwanza nitumie nafasi hii nimpongeze sana Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, kwa kulipa uzito jambo hili na kwa kuona umuhimu wa jambo hili na hatimaye kuleta Muswada huu kwa dharura ili kulinda hadhi ya nchi yetu katika uwanda wa Kimataifa. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, ukisoma tathmini ambayo ilifanywa na ikapelekea leo Serikali kuleta Muswada huu, tathmini ile inaonyesha maeneo mawili makubwa ambayo ilitutaka kama nchi tuyafanyie marekebisho ili tuweze

kuendana na viwango vya Kimataifa. Eneo la kwanza ni eneo la kisheria ambayo ndiyo kazi tunayofanya leo hapa. Kwa hiyo, hapa wala asiwepo mtu wa kumlaumu mtu mwingine kwamba imechelewa kuja, huu ndiyo wakati sahihi. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, eneo la pili ni la kimifumo. Mifumo ya taasisi zetu, namna ambavyo taarifa zinatoka taasisi moja kwenda nyingine, namna ambavyo taasisi zinatoka kampuni moja kwenda nyingine. Haya ndiyo maeneo mawili ambayo utafiti ule au tathmini ile ilitaka tuyaboreshe.

Mheshimiwa Mwenyekiti, Ibara ya 4 ya Muswada ambayo inafanya marekebisho kwenye kifungu cha 3 cha Sheria ile tunayoifanyia marekebisho, imetaja maeneo mawili ya muhimu na ambayo nataka niyajadili kwa huu muda mfupi uliopo. Eneo la kwanza ni eneo la watoa taarifa *(reporting persons*). Ibara hii imeongeza idadi ya watoa taarifa, Sasa watoa taarifa watahusika zaidi na hili eneo la kimifumo. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo, Serikali baada ya kupitisha Sheria hii hapa itakuwa na kazi kwa kweli ya kwenda kuhakikisha kwamba taasisi zetu mifumo inayotumika inasomana. Tuna mifumo mingi. Ipo mifumo inayotumika kule bandarini ya *TANCIS*, ipo mifumo inayotumika kwenye mabenki ambayo iko pale *BoT* na mifumo inayotumika na *TRA* ya kikodi. Vile vile taasisi yetu hii ya *Financial Intelligence Unit* inapokuwa imejiridhisha na taarifa zilizopelekwa kwake, inazipeleka kwenye taasisi nyingine mbalimbali kama vile Polisi na vile *PCCB*. Kwa hiyo, mifumo ya maeneo haya pia lazima Serikali ikairejee iiboreshe ili iweze kusomana. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, vivyo hivyo, mifumo ya *Credit Reference Bureau* ambao ameongezwa kwenye kifungu hiki kama sehemu ya watoa taarifa, vile vile tukaiainishe na mifumo ya kiutumishi pamoja na mifumo ile ya Tume ya Maadili ya Umma. Nakumbuka kila mwaka tunajaza fomu zile za Maadili ya Viongozi wa Umma. Tunatakiwa kama nchi tuwe na mfumo ambao taarifa hizi

tunazi-update tu, badala ya kuwa *tuna-update* kila siku. Kwa kufanya hivi, tutakisaidia kitengo chetu cha *Financial Intelligence Unit* kufanya kazi yake kwa urahisi. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, kipengele kingine ambacho kinatajwa kwenye ibara hii ni hiki cha kufanya *Consumer Due Diligence* kila biashara inapofanyika. Kwamba unapokuwa unafanya biashara yako, lazima umjue mteja wako. Tumeweka marekebisho pale, tumesema *consumer monitoring*. Sasa kwenye kufanya *consumer monitoring,* Watanzania wenye biashara, taasisi zenye biashara zitategemea zaidi taarifa za mtu mmoja mmoja. Kwa maana hiyo, tunaipa Serikali yetu *challenge* ikafanye kazi kwenye eneo hili. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, katika nchi hii Mtanzania anamiliki vitambulisho karibia vinane. Nitatoa mfano. Kitambulisho cha *NIDA*, kitambulisho cha Mpiga kura, kitambulisho cha kazi, kitambulisho cha Bima ya afya, *driving license*, *passport*, kitambulisho cha benki, vitambulisho vya mifuko ya Hifadhi ya Jamii. Ni lazima Serikali iwe na mfumo ambao kitambulisho chetu kimoja tu kile cha *NIDA* kibebe taarifa zote za kila Mtanzania. Kwa kufanya hivyo, tutarahisisha mazingira ya kufanya biashara na kurahisisha kupata taarifa ambazo ndiyo hasa zinahitajika kwenye kitengo chetu hiki cha *Financial Intelligence Unit* ili tuweze *ku-meet* masharti haya kama Taifa.

Mheshimiwa Mwenyekiti, nilitaka nichangie tu maeneo haya. Nakushukuru sana, naunga mkono hoja. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, ahsante sana. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Ahsante sana Mheshimiwa kwa maoni hayo. Tunaendelea na Mheshimiwa Joseph Kakunda na baadaye Mheshimiwa Kandege ajiandae.

MHE. JOSEPH G. KAKUNDA: Mheshimiwa Mwenyekiti, nakushukuru sana. Nami nianze kwa kumpongeza sana

Mheshimiwa Rais Samia Suluhu Hassan kwa jinsi ambavyo anaendelea kuiweka nchi yetu katika ramani ya dunia; maana natambua kwamba vipengele hivi vya sheria ambavyo tunaenda kuvirekebisha leo, vinazidi kuiweka katika ramani nchi yetu kwamba inatekeleza *good practices* katika uga wa Kimataifa.

Mheshimiwa Mwenyekiti, utakumbuka kwamba chimbuko la Sheria hii na chimbuko la kazi hizi ilitokana na tangazo au taarifa juu ya uzingatiaji wa viwango na kanuni msimbo vya Kimataifa *(Report on Observance of Standard and Codes)* ya 1999 ambayo baadaye ndiyo ilipelekea tukatunga Sheria ya Uzuiaji wa Fedha Haramu, au ya kupambana dhidi ya utakatishaji wa fedha haramu mwaka 2007.

Mheshimiwa Mwenyekiti, leo yanaletwa hapa marekebisho ya nane, lakini marekebisho haya yamekuwa *comprehensive* na yamegusa pia ugaidi; kuzuia ufadhili wa ugaidi na kuzuia ufadhili wa silaha za maangamizi. Kwa hiyo, hizi *developments* ni nzuri sana na inaifanya Tanzania ionekane kwenye Jumuiya ya Kimataifa kwamba na sisi ni mfano wa utekelezaji mzuri wa maazimio ya Kimataifa.

Mheshimiwa Mwenyekiti, mafanikio yaliyopatikana mpaka sasa hivi ni mengi, wanajua; lakini kazi ya sheria mpya inalenga kuweka misingi mizuri zaidi ikiwemo tathmini ya vihatarishi, kuwatambua wateja, utoaji wa taarifa kuhusu viashiria vya utakatishaji wa fedha haramu, ufadhili wa ugaidi na ufadhili wa silaha za maangamizi. Kwa hiyo, majukumu yanaongezeka. Maana yake nini? Majikumu yakiongezeka hayaongezeki kwenye kitengo tu hiki cha *Intelligence Unit,* yanaongezeka na kwenye idara nyingine ambazo zinahusika katika utekelezaji. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo, nina maangalizo matatu tu. Angalizo la kwanza, uelewa wa Tanzania kuhusu mambo haya bado uko chini sana. Kuna watu wengi wanaweza wakawa *convicted,* wakashitakiwa Mahakamani kwa kufanya mambo kwa kutokujua. Kwa hiyo, naomba sana

Serikali iwekeze kiasi kikubwa cha fedha na watu kwa ajili ya kuendesha *public campaign* ya kuhakikisha kwamba Watanzania wanaelewa sheria hii inahitaji nini kutoka kwao?

Mheshimiwa Mwenyekiti, la pili, kwa kuwa sheria hii itawalazimisha watoa taarifa wawatambue wateja wao kama ambavyo Waheshimiwa Wabunge wengine wamesema, ni muhimu sana kama Taifa tuimarishe mifumo ya utambuzi. Mifumo yetu ya utambuzi bado ni duni sana, hata ukichukua kitambulisho cha Taifa uka-*click* kwenye *information* ya mtu utakuta hapo cheti cha *form four,* tarehe ya kuzaliwa, basi. Yaani vitu ni vichache mno vinavyomhusu mtu. Hata kama alifungwa hizo taarifa haziko kwenye hiyo *database.*

Mheshimiwa Mwenyekiti, sasa hivi tunafanya nini; huyu mtu atatambuliwaje vizuri na huyu mtoa taarifa? Kwa hiyo naomba sana kama Taifa tuimarishe mifumo ya utambuzi. Sina wasiwasi na ndugu Ismail ambaye ameteuliwa kuwa Mkurugenzi Mkuu wa *NIDA,* lakini anatakiwa asaidiwe.

Mheshimiwa Mwenyekiti, ikiwezekana mpaka mwakani mwezi Juni, Watanzania wote wawe wamepata *personal identification number* na Kitambulisho cha Taifa kipewe kipaumbele kwenye bajeti. Kama hawapewi kipaumbele kwenye bajeti wataendelea kutumia mifumo ya zamani ambayo haitawawezesha Watanzania kuwa bora kwenye mfumo.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kuhusu ugaidi; naamini wasimamizi na watekelezaji wa sheria watakuwa makini kupima dhamira maana yake dhamira ndiyo ita-*determine* kama kosa lile lilikuwa la ugaidi au siyo. Kwa hiyo wasimamizi wawe makini kupima hiyo dhamira, kuiangalia kwanza, hiyo dhamira ndiyo ita-*develop* ushahidi ambao utam-*convict* mtuhumiwa mahakamani, lakini kama itakuwa ni kuchukua tu tukio juujuu hivi itakuwa ni kitu ambacho siyo kizuri sana.

Mheshimiwa Mwenyekiti, la mwisho, naomba Serikali ifikirie kuanzisha taasisi kubwa, kama sheria hii tutaipitisha,

ikipita leo inaanzisha majukumu makubwa, kama kitengo ni kilekile hatutakuwa tunafanya chochote. Inawezekana mambo mengine yakaachwa bila kubadilika. Naomba Serikali ianzishe taasisi kubwa inayojitegemea.

Mheshimiwa Mwenyekiti, naunga mkono hoja. Ahsante sana. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Ahsante sana Mheshimiwa. Waheshimiwa Wabunge, nilikuwa nimemruka Mheshimiwa Deodatus Mwanyika, kwa hiyo sasa nitamwita Mheshimiwa Mheshimiwa Mwanyika na baadaye Mheshimiwa Kandege ajiandae.

MHE. DEODATUS P. MWANYIKA: Mheshimiwa Mwenyekiti, nakushukuru sana kwa kunipa nafasi na kunikumbuka ili nami niweze kutoa mchango kwenye muswada uliyo mbele yetu.

Mheshimiwa Mwenyekiti, nianze moja kwa moja kwanza kwa kumpongeza sana Waziri wa Fedha na Mwanasheria Mkuu kwa kuja na Muswada huu. Muswada huu pamoja na kwamba mawanda yake yanaongelea zaidi mambo ambayo ni ya kuimarisha zaidi udhibiti ili Tanzania nayo isiwe ni sehemu ambayo labda utakatishaji unaweza kushamiri, lakini tukumbuke vilevile kwamba sheria hii inawahusu Watanzania wa kawaida, mmoja mmoja na wengine walio wengi. Kwa hiyo wengine leo watakuwa na mawazo kwamba labda sheria hii itawapa ahueni kwenye mambo fulani.

Mheshimiwa Mwenyekiti, nimpongeze sana Rais wetu, Mheshimiwa Samia Suluhu Hassan. Kwanza kabisa, mimi naichukulia sheria hii kama ni mwendelezo wa yale ambayo tuliyaanza jana ya kuendelea ku-*improve* utoaji haki katika nchi yetu ya Tanzania.

Mheshimiwa Mwenyekiti, ni kweli hili kosa la utakatishaji ni kubwa, lina madhara makubwa kwenye uchumi na tuna kila sababu ya kuhakikisha kwamba

utakatishaji fedha ni jambo ambalo linapigwa vita kwa nguvu zote na udhibiti unakuwepo katika nchi. Pamoja na kusema hayo, nimeridhishwa na kufarijika na kuona marekebisho ambayo yamefanywa katika Muswada huu.

Mheshimiwa Mwenyekiti, niipongeze sana Serikali kwa ku-*take into account* mawazo mengi ya Kamati ambayo waliyatoa, yameturahisishia kazi na yanaonesha kabisa kwamba tuna ushirikiano mzuri katika kuendeleza suala hili la kupeleka sheria ambazo zina maslahi makubwa na mapana kwa Taifa letu.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kuna maeneo mawili tu ambayo napenda niyaongelee; moja ni kifungu cha tatu ambacho tafsiri yake imepanuliwa, imeongezwa, imebadilishwa na imeandikwa upya. Kifungu hiki cha tatu katika sheria ya zamani kulikuwa na hilo kosa linaloitwa kosa mtangulizi au la msingi *(predicate offense).*

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa wanaojua historia ya Muswada huu au sheria hii watagundua kwamba kwa muda mrefu makosa yaliyongezwa mpaka ikafika wakati kosa la kawaida kabisa na lenyewe linaweza lika-*qualify* kuwa ni utakatishaji. Hiyo ilisababisha matatizo makubwa, hisia mbaya dhidi ya Serikali yetu kwa kudhani kwamba kosa lolote unalolifanya linaweza likawa ni utakatishaji.

Mheshimiwa Mwenyekiti, Muswada huu sasa umekuja na umetibu tatizo hilo. Nimefurahia kuona namna *interpretation* katika sheria mpya inavyojaribu kwa kusoma kifungu kile cha 12 ambapo sasa makosa haya yametenganishwa; kosa lile ambalo ndilo la msingi *(predicate offense)* na kosa lenyewe la utakatishaji, ni makosa ambayo sasa hayatakuwa pamoja. Huko nyuma tukumbuke kwamba makosa ya utakatishaji ni makosa ambayo hayana dhamana. Kwa hiyo ukweli ni kwamba pamoja na kudhibiti fedha haramu lakini mwisho wa siku vilevile kuna uwezekano wananchi wakaumia kama jambo hili lisingeangaliwa kwa umakini.

Mheshimiwa Mwenyekiti, napendekeza, moja, ningependa kifungu namba 28B ambacho ni kipya ambacho kinaongelea eneo la wakurugenzi wa makampuni, mameneja, kwamba watakuwa-*presumed* kwamba wame-*commit offense* chini ya Sheria ya *Anti-money Laundering* iwapo hawatajitetea na kuonesha kwamba hawakuhusika.

Mheshimiwa Mwenyekiti, ili uweze kujitetea kwamba haukuhusika unatakiwa upite katika mfumo wa kisheria na tukumbuke kwamba sheria hii isiangaliwe peke yake iangaliwe na sheria nyingine. Sheria hii na makosa katika sheria hii ni makosa ya kihujumu uchumi, kwa hiyo hayana dhamana.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo ni vizuri basi huko mbele Mwanasheria Mkuu angeliangalia hili baada ya kupitisha sheria tukaangalia na sheria nyingine ambazo zinaendana na hii ili ziweze kutoa matumaini makubwa zaidi ambayo Mheshimiwa Rais wetu ameahidi umma wa Watanzania na anaendelea kuyafanyia kazi kwa haraka sana katika utoaji wa sheria kama wote tunavyoona mambo yanavyobadilika na kuwa mazuri zaidi.

Mheshimiwa Mwenyekiti, naunga mkono hoja. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Ahsante sana. Tunaendelea na Mheshimiwa Joseph Kandege na baadaye Mheshimiwa Charles Kimei, Mheshimiwa Judith Kapinga na Mheshimiwa Daniel Sillo wajiandae.

MHE. JOSEPHAT S. KANDEGE: Mheshimiwa Mwenyekiti, nakushukuru kwa kunipatia nafasi jioni ya leo ili niwe miongoni mwa waliopata nafasi ya kuchangia Muswada huu.

Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba niungane na Waheshimiwa Wabunge waliompongeza Mheshimiwa Rais na Serikali yake kwa kuja na Muswada huu. Naomba pia niwapongeze Mheshimiwa Waziri wa Fedha na Mwanasheria Mkuu, hakika wamekuwa wasikivu na kama ambavyo

umepata vionjo kwamba wasingekuwa wasikivu huu ungekuwa miongoni mwa miswada ambayo ingeonekana kwamba ni migumu sana. lakini hakika wanastahili pongezi kwa sababu mmetoa ufafanuzi wa kutosha na mpaka Kamati tukaridhika.

Mheshimiwa Mwenyekiti, nimechangia kwenye Kamati kwa hiyo leo nitakuwa na machache ya kuchangia. Zipo faida nyingi sana ambazo zinatokana na kupitishwa kwa Muswada huu na kuwa sheria na utekelezaji wake ukaanza. Naomba niikumbushe Serikali, tutumie faida ya kupitishwa kwa muswada huu ambao naamini utapitishwa kwa kura zote, hakutakuwa na hata kura moja ya kupinga kwa sababu ni jambo jema kwa ajili ya Taifa letu. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, manufaa ambayo tutayapata, nimkumbushe Mheshimiwa Waziri wa Fedha Kamati yetu imekuwa ikishauri mara nyingi sana kwamba iko haja ya kumalizia mchakato wa Taifa letu kuwa *credit rated* ili tuweze ku-*access* mikopo ya kibiashara ambayo ina *interest* kidogo. Sasa kwa kupitishwa kwa sheria hii tafsiri yake ni kwamba kwenye masuala ya kimataifa sisi tutaonekana kama ni nchi ambayo hakika *transparency* ipo, habari ya miamala shuku haipo kwa sababu tunatoa taarifa. Huo ndiyo uhalisia, ndivyo Taifa la Tanzania tulivyo. Kwa hiyo ni vizuri tutumie fursa hii tumalizie mchakato ule ili tuweze ku-*access* mikopo hiyo.

Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba nitoe ufafanuzi na mchango wangu kidogo kuhusiana na Sura 197 ambayo ni wajibu sasa wa kisheria kwa taasisi zote za kifedha kuhakikisha kwamba miamala shuku yote taarifa zake zinapelekwa Benki Kuu na ni wajibu wa Benki Kuu kuhakikisha kwamba ndiyo wanapeleka kwenye kitengo hiki. Hali kadhalika ni wajibu wa taasisi zote zinazojihusisha na bima kuhakikisha kwamba zinapeleka *TIRA* miamala yote ambayo ni shuku.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kuna tafsiri ambayo inaweza ikawa siyo sahihi au haijaeleweka vizuri, kwamba kila muamala ambao ni shuku ukishapelekwa maana yake

prosecution inakwenda kufanyika au inapelekwa *PCCB.* Kwa ufafanuzi ambao Serikali walituambia, miamala shuku inapopelekwa kazi ya kitengo hiki ni kufanya *analysis* na kujua kwamba je, kuna *substance* ya kuweza kuendelea na hiki ambacho kimeonekana kwamba ni shuku, kama siyo shuku inaishia hapo.

Mheshimiwa Mwenyekiti, bahati nzuri Serikali wametueleza kwamba kwa utaratibu na matakwa ya sheria itakuwa ni vizuri kitengo hiki, *FIU,* kutoa taarifa kwa mtu ambaye alipeleka taarifa za muamala shuku ili vizuri pale ambapo umepeleka taarifa ujue imefanyiwa kazi, ili hata likija kutokea ambalo lingeweza kukuhusisha wewe kazi yako iwe kwamba ulitimiza wajibu wa kupeleka taarifa kwa kushuku, halafu wao ambao ndiyo wana wataalam wa kuweza ku-*analyze* na kuja na majibu watimize wajibu wao.

Mheshimiwa Mwenyekiti, pia *CMA* tafsiri yake ni nini, kwa kuitaka na yenyewe ihusike. Hii itahakikisha, naamini itachangamsha hata soko letu la mitaji kwa sababu hata walioko huko Ughaibuni watajua Tanzania ni sehemu salama ambayo hata ukienda kuwekeza una uhakika hakuna namna yoyote ambayo miamala yako itakuja kuonekana kwamba imekuwa *tainted.*

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa kazi nzuri ambayo imefanya na Serikali, sina sababu ya kupoteza muda. Naomba Waheshimiwa Wabunge wote kwa umoja wetu tuunge mkono sheria hii ili ikatekelezwe tupate matunda yake.

Mheshimiwa Mwenyekiti, nakushukuru sana. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Ahsante sana Mheshimiwa Kandege, tunaendelea na Mheshimiwa Charles Kimei na baadaye Mheshimiwa Judith kama nilivyosema na Mheshimiwa Daniel Sirro wajiandae.

MHE. DKT. CHARLES S. KIMEI: Mheshimiwa Mwenyekiti, nashukuru sana kwa fursa hii. Nianze kwa kumshukuru na

kumpongeza sana Mheshimiwa Rais wetu kwa kukubali kwamba muswada huu uje kwa hati ya dharura. Nimpongeze Mheshimiwa Waziri wa Fedha, Naibu wake na timu yake kwenye ile Wizara pamoja na Mwanasheria Mkuu na *CPD* kwa kuweza kuwa wasikivu sana katika kusikiliza hoja ambazo zimetolewa na ndiyo sababu tukaona kwamba ile *draft* iliyokuja imebadilishwa kwa namna ambayo inaridhisha sana.

Mheshimiwa Mwenyekiti, niseme kwamba nimekuwa *reporting agent* kwa miaka mingi sana, miaka kama 13, kwa hiyo najua namna gani nchi itafaidi kutokana na suala hili la kuweka sheria na sera ambayo najua itakuja baadaye itakayoweza kudhibiti utakatishaji wa fedha haramu pamoja na ufadhili wa ugaidi na ufadhili wa *proliferation* ya *weapons of mass destruction* (silaha za maangamizi).

Mheshimiwa Mwenyekiti, niseme kwamba mimi ninavyouona na nafikiri kwamba wananchi wataelewa vizuri, kwamba sasa nchi yetu inajiingiza kwenye mfumo wa kimataifa wa malipo *(international payment system),* tunaingia sasa tukiwa na hadhi tofauti na ile ambayo tulikuwa tunaonekana. Kwa sababu hiyo naamini kwamba itaipa heshima hata *passport* yetu, ukiwa unasafiri sasa unakwenda mahali popote kwenye nchi nyingine mtu akikuona hakushuku kwamba huyu mtu anaweza akawa amebeba fedha ambazo ni haramu, hutaweza kupekuliwa sana pengine.

Mheshimiwa Mwenyekiti, zaidi ya hiyo, ni kwamba inainua hadhi ya mabenki yetu. Mabenki yetu mengi yale madogo na ya kati yamepata shida sana katika kufungua akaunti na mabenki mengine ya nje ili waweze kufanya miamala na akaunti zile za mabenki mengine kwa sababu mabenki mengine huku nje yanahisi kwamba mabenki haya hayajajiweka sawa katika kudhibiti fedha haramu.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo imekuwa vigumu sana kupata *correspondent banking relationships* ambapo hakuna benki inayoweza kufanya biashara vizuri bila kuwa na mahusiano na mabenki ya nje. Naamini sasa watakwenda

kufungua milango ile na mabenki yale ambayo yalikuwa bado hayajaweza kufungua badala ya kupitia milango ya nyuma au migongo ya mabenki makubwa, nazo ziweze kuingiza biashara yake kwenye mifumo ya kimataifa.

Mheshimiwa Mwenyekiti, nataka kusema kwamba *of course* kuna faida za kiusalama kubwa na naamini kwamba hilo limefanyiwa kazi vizuri na haitakuwa tatizo.

Mheshimiwa Mwenyekiti, niseme hivi; kwa wale ambao hawajui kitu gani kinafanyika, kushuku miamala ni nini? Unashuku kitu ambacho ni *abnormal* kwenye mtiririko wa mapato ya mtu au kwenye akaunti ya mtu. Naamini kwamba huu muswada umekwenda mbali sana, kwa nchi nyingine nyingi kwa kiwango cha kimataifa watu wanaofanya ripoti hizi, wanaotoa taarifa hizi ni *financial institutions,* mabenki na taasisi za kifedha.

Mheshimiwa Mwenyekiti, sasa sisi tumeweka na wengine wengi, kwa hiyo naamini sasa tutaonekana kama vile tuko juu ya kiwango cha kimataifa, kwa sababu tunasema hata *customs* wataripoti. *Of course, customs* watakuwa wanaripoti kwa sababu ya fedha zinazopita mipakani lakini naweza kusema kwamba kwa wale wengine, kwa mfano *car dealers et cetera* pengine hawataripoti kwa sababu hawataona kitu chochote cha kuripoti, hakuna mtu ambaye hataki kuuza halafu uende kwake kuuliza maswali 20 anapotaka kukuuzia gari, lakini itaonekana kwenye akaunti za mabenki.

Mheshimiwa Mwenyekiti, naamini kwamba *ultimately the major reporting person* itakuwa ni taasisi za kifedha na watu wasiogope kwamba eti kila mtu atakuwa *reporting agent,* haitakuwa hivyo. *In fact, itakuja kugeuga kuwa hivyo.*

Mheshimiwa Mwenyekiti, kuna tatizo moja ambalo naliona, hii *issue* ya elimu; wananchi wanaogopa kwamba ukiweka fedha benki unakuwa *reported* kila wakati, kumbe hapana. Ile hela yako iliyo kule benki kama ni *deposit* yako haiwi *reported* kinachokuwa *reported* ni ile miamala ambayo

inapita kule ambayo inaonekana kwamba haihusiani na kitu unachofanya. Kama wewe ni Mbunge halafu *suddenly* ukaingiziwa shilingi milioni 50 na hujui zimetoka wapi, lazima benki itaripoti na utatafutwa, lakini siyo ile *balance,* haina tatizo sana, siyo muamala.

Mheshimiwa Mwenyekiti, ninachotaka kushauri hapa ni kwamba elimu ifanyike kama walivyosema wenzangu, kuwe na elimu kwa wananchi waelewe kwamba ni namna gani haya mambo ya kushuku yanafanyika, inatokea wapi na *implementation* ya sheria hii.

Mheshimiwa Mwenyekiti, cha mwisho niseme kwamba, ibara ya 12 kifungu cha 15 kwenye ile iliyorekebishwa kinaweka sharti la kufanya tathmini ya viashiria hatarishi vya utakatishaji wa fedha. Sasa haijaweka itafanyika kwa muda gani; itafanyika kila baada ya miaka mitano au baada ya miaka kumi au kila mwaka? Sasa zoezi la kufanya tathmini lina gharama sana na ndiyo sababu halifanyiki hovyohovyo, gharama zake ni za juu.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo tunaomba kama pengine kwenye kanuni zitakazozungumzwa na Mheshimiwa Waziri, ziweze kuainisha hilo kwamba hii tathmini haitafanyika hila mwaka itafanyika baada ya miaka mitatu au baada ya miaka mitano au kitu kama hicho.

Mheshimiwa Mwenyekiti, hata hivyo, hilo ni la msingi na naamini kwamba kweli tukipitisha sheria hii ambayo naiunga mkono kwa asilimia 100, basi tutakuwa tumeiweka nchi yetu kwenye hadhi iliyo juu sana katika masuala haya ya fedha haramu pamoja na utakatishaji fedha.

(Hapa kengele ililia kuashiria kwisha kwa muda wa Mzungumzaji)

MWENYEKITI: Ahsante sana.

MHE. DKT. CHARLES S. KIMEI: Mheshimiwa Mwenyekiti, nashukuru sana. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Tunaendelea na Mheshimiwa Judith Kapinga.

MHE. JUDITH S. KAPINGA: Mheshimiwa Mwenyekiti, ahsante kwa nafasi. Tarehe 13, Aprili, 2021 nilisimama hapa katika Bunge hili Tukufu kuishauri Serikali kufanya mabadiliko ya Sheria hii ya Utakatishaji wa Fedha. Napenda niishukuru Serikali chini ya Rais wetu Samia Suluhu Hassan kwa kuona umuhimu wa kufanya mabadiliko kwenye Sheria hii ya Utakatishaji Fedha. Pia kipekee nimshukuru Waziri wa Fedha pamoja na Mwanasheria Mkuu wa Serikali kwa kuleta mabadiliko haya Bungeni. Kwa kweli ni jambo muhimu sana.

Mheshimiwa Mwenyekiti, Sheria hii ya Utakatishaji wa Fedha ilikuwa inalalamikiwa kwa kiasi kikubwa kwa sababu moja, kwamba ilikuwa ina mawanda mapana sana kiasi cha kwamba hata watu ambao walikuwa wanadhaniwa hawahusiki walikuwa wanajumuishwa kwenye makosa hayo ya utakatishaji wa fedha.

Mheshimiwa Mwenyekiti, niipongeze Serikali kwa mapendekezo ya mabadiliko haya hususan kifungu cha 12 ambacho kinalenga kufanya kosa la utakatishaji fedha kujitegemea, tendo ambalo naamini litapunguza kiasi kikubwa kujumuisha makosa ambayo hayahusiki katika makosa ya utakatishaji fedha.

Mheshimiwa Mwenyekiti, pamoja na pongezi hizi kwa Serikali, napenda niishauri Serikali yangu sikivu mambo matatu kama ifuatavyo: -

Mheshimiwa Mwenyekiti, kabla ya mabadiliko haya yaliyopendekezwa na Serikali, makosa tangulizi ya utakatishaji fedha yalikuwa yametafsiriwa chini ya kifungu cha tatu kwa kujumuisha makosa 24.

Mheshimiwa Mwenyekiti, katika mapendekezo haya, tafsiri ya makosa tangulizi imebadilishwa na kuwekewa mawanda mapana zaidi. Kulingana na mabadiliko haya, tafsiri hii imebadilishwa kwa kuelezwa kwamba, makosa

tangulizi yanayoweza kupelekea utakatishaji wa fedha yatakuwa makosa makubwa ambayo yametafsiriwa katika Sheria ya Mazalia ya Uhalifu ama *the Proceeds of Crimes Act.* Sasa ukienda kwenye Sheria hii ya Mazalia ya Uhalifu ama *Proceeds of Crimes Act*, ina-*define* makosa haya tangulizi kama makosa ambayo adhabu yake ni kifo au kifungo kisichopungua miezi 12 *(serious offences constitute a serious offence to which the punishment is either death or imprisonment for a period not less than 12 months).* Hiyo ni sheria ya mazalia ya uhalifu *revise edition 2019*.

Mheshimiwa Mwenyekiti, makosa haya yanawekewa mawanda makubwa sana. Ukisema makosa yote ambayo *punishment* yake ni aidha ni kifo ama makosa ambayo adhabu yake siyo chini ya miezi 12, yanakuwa ni makosa mengi mno. Sasa ningependa kuishauri Serikali kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa kuwa mawanda haya yameongezwa kiasi cha kwamba hata kuna makosa ambayo hayatahusika yatakuwa humu, *advantage* tuliyonayo ni ulinzi wa kifungu cha 12. Hata hivyo, kwa sababu tuna historia ya kutumika vibaya kwa vifungu hivi vya uhujumu uchumi, napenda kuishauri Serikali kuendelea kuimarisha mifumo ya usimamizi ili kuhakikisha vifungu kama hivi visijitokeze vikatumika vibaya. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, tuna mifano mbalimbali huko nyuma; na kifungu hicho kwangu mimi ni kifungu ambacho kipo *very serious* kwa sababu ukisoma makosa yote ambayo adhabu yake ni kifo au makosa yote ambayo adhabu yake ni kifungo ambacho siyo chini ya miaka 12, ni makosa mengi mno na ukizingatia kwamba nchi yetu ina sheria nyingi mno; kwa hiyo, ni muhimu Serikali kuendelea kuweka ulinzi wa mifumo ili kuhakikisha kifungu hiki hakitatumika vibaya. Sina mashaka kwamba kwa Serikali hii ya Mheshimiwa Rais ambayo inajali haki za Watanzania, mifumo itawekwa vizuri na vifungu kama hivi havitatumika vibaya.

Mheshimiwa Mwenyekiti, suala lingine ambalo napenda niongelee, naungana na maoni ya Kamati kuhusiana na kuweka sera itakayohusu kudhibiti Ugaidi na Utakatishaji wa Fedha. Masuala yote yanayohusisha makosa ya kiuchumi ni masuala yanayohusisha haki za watu za kuhodhi mali, yanahusisha masuala ya watu ya kiuchumi. Wote tunafahamu hali ya mtu ya kiuchumi ndiyo uhai wake. Kwa hiyo, ni makosa ambayo kwa namna moja ama nyingine ni *serious* sana ndiyo maana ni muhimu sana kuja na sera hii ili kuhakikisha makosa yote ambayo yanakaa kwenye sheria yamewekewa misingi. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, ukiangalia kwa mfano mawanda ya sheria hii...

(Hapa kengele ililia kuashiria kwisha kwa muda wa Mzungumzaji)

MHE. JUDITH S. KAPINGA: Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba dakika moja namalizia.

Mheshimiwa Mwenyekiti, ukiangalia mawanda ya sheria hii yamehusisha kwa kiasi kikubwa sana Sheria ya Ugaidi. Napenda niishauri Serikali, makosa ya ugaidi ni makosa makubwa sana; na kwa sababu tayari tuna Sheria ya Ugaidi, ingekuwa ni vyema makosa yote yanayohusisha ugaidi yawekwe kwenye Sheria ya Ugaidi na huku *Money Laundering* yabaki makosa ambayo yatahusisha utakatishaji wa fedha ili kuhakikisha kwamba haki za watu za kiuchumi zinalindwa.

Mheshimiwa Mwenyekiti, mwisho kabisa, Kifungu cha 12 kime-*introduce* kifungu kipya cha Pili. Pale limeweka neno ambalo halijatafsiriwa kwenye sheria. Neno la *"Underline Money Laundering Offence*," kama Serikali ilikuwa inamaanisha *proceeds offence* ingeweka hivyo badala ya kutumia neno ambalo halijawa *defined* kwenye sheria.

Mheshimiwa Mwenyekiti, ahsante kwa nafasi. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Ahsante sana. Tunaendelea na Mheshimiwa Daniel Sillo na mchangiaji wetu wa mwisho atakuwa Mheshimiwa Ali Hassan Omar King.

MHE. DANIEL B. SILLO: Mheshimiwa Mwenyekiti, ahsante sana kwa kunipa fursa nami niweze kuchangia kwenye Muswada huu wa marekebisho ya Sheria ya Kudhibiti Utakatishaji Fedha Haramu wa Mwaka 2022.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwanza kabisa, nichukue nafasi hii kumpongeza sana Mheshimiwa Samia Suluhu Hassan, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kwa kuja na Muswada huu ambao ni muhimu sana kwa Taifa letu. Taifa letu siyo kisiwa, tuko ndani ya dunia hii, kwa hiyo, ni muda muafaka kabisa wa kuleta Muswada huu wa kupambana na fedha haramu pamoja na ufadhili wa ugaidi pamoja na ufadhili wa silaha za maangamizi.

Mheshimiwa Mwenyekiti, pia nampongeza Mheshimiwa Waziri wa Fedha na Mipango kwa ushirikiano mzuri kwa Kamati wakati wote wa kuchambua Muswada huu wa sheria.

Mheshimiwa Mwenyekiti, pia nampongeza sana Mheshimiwa Makamu Mwenyekiti wa Kamati Mheshimiwa Omari Kigua kwa kusoma vizuri taarifa ya Kamati mbele ya Bunge lako Tukufu. Aidha, nawapongeza Wanakamati wote wa Kamati ya Bunge la Bajeti kwa umakini wao mkubwa kabisa wakati wa kuchambua Muswada huu wa sheria. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, pia nampongeza Mwanasheria Mkuu wa Serikali, *CPD,* pamoja na Kamishna wa *FIU* kwa ushirikiano mkubwa sana aliouonesha kwa Kamati wakati wote wa kuchambua Muswada huu wa sheria. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, nitakwenda kwenye mambo ya jumla tu. Moja, Muswada huu au mapendekezo

haya ya Mabadiliko ya Sheria yatatufundisha dhamira ya sheria na utekelezaji wake.

Mheshimiwa Mwenyekiti, moja ya changamoto kubwa kwenye sheria zetu ni dhamira iliyopo kwenye sheria na utekelezaji wake. Hii nayo kwa Muswada huu kwa jinsi tulivyouchambua, kwa kweli unaondoa ombwe kubwa kabisa la kisheria katika utekelezaji wake. Kwa hiyo, ninaamani, Serikali ikisimamia vizuri Muswada huu ambao utaongeza vita dhidi ya utakatishaji wa fedha haramu, ufadhili wa ugaidi na ufadhili wa silaha za maangamizi utakuwa na manufaa makubwa sana kwa Taifa letu. Kwa hiyo, naipongeza Serikali na tunaiomba sana isimamie vizuri ili dhamira itofautiane katika utekelezaji wa sheria. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, eneo la pili ni kuongeza mapambano dhidi ya rushwa. Sheria hii itaondoa sana utakatishaji wa fedha. Wale wote wanaopokea rushwa za fedha taslimu nje ya mfumo wa benki na baadaye kuzihalalisha kwa kununua viwanja, nyumba au mashamba, sasa tumeongeza wigo wa watoa taarifa. Kwa hiyo, naamini kabisa, kwa wigo huu basi, mapambano dhidi ya rushwa ambayo pia ni dhamira ya dhati ya Mheshimiwa Samia Suluhu Hassan, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania sasa itaongeza kasi kubwa na ninaamini kwamba rushwa itapungua katika Taifa letu. Kwa hiyo, sheria hii itakuwa na manufaa makubwa sana katika nchi yetu. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, eneo lingine ni kudhibiti mapato ya Serikali. Kati ya changamoto ambayo ilikuwa inapata Serikali, hasa Mamlaka ya Mapato Tanzania *TRA* ni baadhi ya Mawakala wa Forodha au Washauri wa Masuala ya Kodi kushiriki ama kutakatisha fedha au kukwepa kodi. Kwa hiyo, naamini kwa wigo huu tunaongeza watoa taarifa. Sasa jambo hili litakomeshwa kabisa maana yake ni kwamba sasa mapato ya Serikali yatakuwa yamedhibitiwa sana. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, lingine ambalo linakwenda sambamba na mabadiliko haya pia ni mabadiliko ya sheria

yaliyogusa mabadiliko ya taasisi mbalimbali. Moja ni sheria ya Benki Kuu ya Tanzania Sura 197, Sheria ya Bima Sura 364 na Sheria ya Masoko ya Mtaji na Dhamani Sura 79.

Mheshimiwa Mwenyekiti, mapendekezo haya ni muhimu sana kwa sababu taasisi hizi zinashughulika sana na *transactions* nyingi. Kwa hiyo, ni rahisi sana kutambua miamala shuku. Kwa hiyo, sheria hii ni muhimu sana.

Waheshimiwa Wabunge, naomba niwashawishi kabisa kabisa kwa nia ya dhati ya Serikali yetu ya Jamhuri ya Muungano chini ya Mheshimiwa Samia Suluhu Hassan, tuunge mkono Muswada huu upite, una manufaa makubwa sana kwa Taifa letu na pia Kimataifa. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, baada ya kusema haya, nashukuru sana, naunga mkono hoja. Ahsante sana. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Ahsante sana Mheshimiwa Daniel Sillo. Sasa namkaribisha Mheshimiwa Ali Hassan King.

MHE. ALI HASSAN OMAR KING: Mheshimiwa Mwenyekiti, ahsante. Kwanza napenda kutoa shukrani kwa Mungu na kwa kunipa nafasi hii. Kwa kuwa ni dakika tano, nina ujumbe mfupi ambao watu wakiusikiliza vizuri nafikiri hata Wizara ya Fedha hiki kitu watakifanya kwa haraka sana.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kuna Mshairi alisema: “Nawauliza nisai na rijali mkiweza, mimi mwenzenu nipo hoi moja linanitatiza, kati ya kuku na yai ni kipi kilichoanza?” *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, nina maana, leo hapa tupo katika kutunga sheria ili kuweza kudhibiti, lakini hatuna sera. Sasa kati ya Sera na Sheria, ni ipi iliyotakiwa kuanza?

Kwa hiyo, kama Wizara ya Fedha au Serikali italiona hili, basi kuna umuhimu wa kufanya sera kwa haraka sana ili tuweze kwenda vizuri na kuweza kufuzu katika huko kuangaliwa. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, nizungumzie katika *reporting persons.* Hapa pametajwa wauza magari katika maongezo, Mawakala wa Forodha *Clearing Agencies* na pia *Credit Reference Bureau*. Katika kiashiria hiki, ukienda kwenye ripoti ya SM *(LAAC);* kwenye ripoti ni kwamba hapa sisi tumefanya vizuri, lakini pamoja na kufanya vizuri tukasema tuangalie hivi.

Mheshimiwa Mwenyekiti, nitoe inzari moja tu. Tukisema tumewaweka hawa na wakati tuna uwezo mkubwa sana wa ku-*capture* taarifa za hawa ma-*agent, TRA* kwa maana hiyo inakuwa kama labda tunaweza tukasema kwamba tuna-*duplicate*. *Credit Reference Bureau* wao wanachukua taarifa zao za msingi kutoka kwenye mabenki. Wao wanakusanya tu, lakini hizi taarifa wahusika ni wa kutoka kwenye mabenki. Kwa maana hiyo tukisema kwamba naye tumemwingiza hapa, napo kidogo nahisi kama tunaweka mtu ambaye kama hausiki kidogo.

Mheshimiwa Mwenyekiti, halafu jambo lingine ambalo lilizungumzwa na wengi, hakuna kitambulisho kimoja ambacho kinaweza kikatulinda. Tungekuwa na kitambulisho kimoja kwa hizi taasisi zote, tusingekuwa tunataka taarifa ile ile kutoka kila taasisi. Ingelikuwa tunapata taarifa nyingi sana. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, jambo lingine ambalo nataka kulisema la katika *Politically Exposed Person,* kuingiza *family members*; na hasa pale walipotajwa watoto, wazee, wakwe, lakini Serikali imekuja na mabadiliko. Tunashukuru sana, maana hapa ilikuwa tayari ishazuka hofu, leo angetoka Mbunge hapa anakwenda kuposa mahali apewe mke; ina maana kwamba wakimhofia Mbunge huyu anaweza akafanya ufisadi huo, ina maana na wale wakwe nao wanaingia katika *Politically Exposed Person* kama ni *family members.* Kwa hiyo, hii *at least* imetuondolea hofu. Kwa hiyo, hapa tunaishukuru sana Serikali kwa kufanya jambo hilo.

Mheshimiwa Mwenyekiti, jambo lingine la tatu niliseme haraka haraka ni la *Customers Due Diligence*. Ni suala zuri, lakini lipunguzwe makali yake kwa sababu hiyo *due diligence*

ambayo tulikuwa tumeisema, ingawa neno *"ascertaining"* limetolewa na likawekwa *"obtaining information,"* haidhuru kwamba limekaa vizuri, lakini ingewekwa kama *"customers monitoring"* ingelikaa vizuri zaidi, kwa sababu *"due diligence"* ni neno pana. Kwa hiyo, tukisema *due diligence* maana yake ni kwamba huku mwisho kuna adhabu, *(administrative measures),* kuna mpaka mtu kuwa *convicted.* Sasa tunaiweka katika *extent* ipi?

Mheshimiwa Mwenyekiti, kama tutashindwa hivyo, kwa maana hiyo sisi tutakuwa tunafuata vigezo vya Kimataifa, lakini kimifumo sisi hatuko sawa. Zile *facts* ambazo wametoa, vigezo viko juu kwa sababu zile nchi zinajiweza katika mifumo yao. Sisi mifumo yetu bado tunatumia *cash economy*. Hawa wenzetu wako katika *cash less economy,* kwa maana hiyo tukiweka *due diligence* kwa mtu kwa huyo *reporting person, sometimes* tunaweza tukaja tukawa-*commit* watu vibaya.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kingine naomba nitoe ushauri kwa Serikali ambapo Mheshimiwa Waziri ndio ameanza nalo kuhusu Jina la Muswada. Jina la Muswada wanasema kutakasisha. Kitu kutakasa na kutakata au kutakatisha ni vitu viwili tofauti. Kitu cha kutakasa, haidhuru wamesema wamepewa na *BAKITA,* lakini *BAKITA* wana *dictionary* yao, wamesema kutakatisha na kutakasisha, wametoa tofauti.

Mheshimiwa Mwenyekiti, *laundering* ni kutakatisha siyo kutakasisha. Sasa tungeweza kwenda kutazama hili neno vizuri kwasababu wakati mwingine kutakasa tunakuja kwenye jambo la kiroho au kwenye nafsi, ndiyo inaingia kutakasa. Tukisema Mungu ametakasika, basi hata na fedha za kuuzia bangi na gongo nazo zimetakasika? Ukizitoa huko unakwenda kuzitakasa? Tungeenda kwenye neno *"kutakatisha,"* kwa sababu kutakatisha ndiyo kitu ambacho kinaenda kufuliwa. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, hata leo, ukisema kwamba nguo yangu imetakasika, nimeifua, nimeipeleka *laundry,*

imetakasika, haiji; lakini ukisema nguo yangu imetakata au imetakatika baada ya kuipeleka *laundry,* hicho ndiyo kipo sawa. Tusiwe kama watu ambao tunaiga Kiswahili, sisi ndio wenye Kiswahili chenyewe. Kwa hiyo, tujaribu kutazama. Ipo *dictionary* imetolewa na *BAKITA* ambayo imetolewa na *authority* ya nchi mbili; Tanzania na Kenya, tukatazame. Tusifundishwe Kiswahili ambacho hakipo sawa. Kutakasa sote tunajua na kutakata tunajua. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, nashukuru. Naunga mkono hoja. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Ahsante sana Mheshimiwa Ali Hassan King. Kabla sijamruhusu Mheshimiwa Mtoa Hoja, naomba nimpe fursa Mheshimiwa Mwanasheria Mkuu ili aweze kuja kujibu hoja chache na baadaye mtoa hoja aweze kuhitimisha hoja yake.

MWANASHERIA MKUU WA SERIKALI: Mheshimiwa Mwenyekiti, nakushukuru sana kwa nafasi hii. Nami naungana na wachangia wengi. Kwanza namshukuru Mheshimiwa Waziri wa Fedha na Mipango kwa kuanzisha mchakato wa kuandaa Muswada ulio mbele yetu. Ni Muswada ambao mchakato wake nafikiri wengi wameeleze chimbuko lake.

Mheshimiwa Mwenyekiti, pia niongee tu kwamba kwa Waheshimiwa Wabunge na hasa Wajumbe wa Kamati, tunawashukuru sana kwa majadiliano ambayo yaliendelea. Napenda tu kusema kwamba, kwa Mujibu wa Ibara ya 64(1) ni kazi ya Bunge hili kutunga sheria.

Kwa hiyo, mchakato wa kutungwa kwa sheria ni pamoja na kazi ambayo Wajumbe wa Kamati mlifanya. Mara nyingi inakuwa ni mazoea mabaya nafikiri kuwa na mwelekeo kwamba lazima Kamati fulani itofautiane na Serikali au kunuwia mahali fulani pachimbike. Kwa sababu dhamani hii ipo ndani ya Bunge hili pekee na siyo Bunge lingine. Kwa hiyo, tunawashukuru sana Mheshimiwa Mwenyekiti na Kamati yako na wote walioshiriki mwanzoni kabisa wakati mchakato huu umeanza.

Mheshimiwa Mwenyekiti, napenda tu kutoa hofu kwa wale ambao wanaongelea juu ya kuongezwa kwa watoa taarifa wengine. Nitasema hivi, tulipokea sheria zetu hizi zinazoongoza mchakato wa mienendo ya makosa ya jinai katika nchi hii mwaka 1930 *(Criminal Procedure Court).* Tangu wakati huo wajibu wa mtu kutoa taarifa ya uhalifu au mpango wa uhalifu kutendeka uliwekwa kwa mwenye kufahamu; na kutokutoa taarifa ni kosa la jinai.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo, mnaweza mkaona hii safari, tokea mwaka 1930 tukiwa chini ya Mkoloni Mwingereza, tumeendelea mpaka tukawa na sheria ya sasa. Kadri tulivyokwenda ni maendeleo ya kiuchumi na ya kijamii, tukafika mahali ambapo kama ni makosa ya rushwa kwa mujibu wa kifungu cha 37 lazima itolewe taarifa TAKUKURU. Kama ni makosa ya kawaida, Kifungu cha 7 cha *CPA* yanatolewa Kituo cha Polisi au Uongozi wa Mtaa na Uongozi wa Mtaa ukipokea unapeleka Polisi.

Mheshimiwa Mwenyekiti, makosa ya utakasishaji fedha, mfumo wake kwa sababu yanahitaji kuchakatwa na yanaanza na shuku, ndiyo maana sasa kifungu kikahitaji kwamba taarifa hizi zitolewe *Financial Intelligence Unit*. Ndiyo maana ya kuangalia ni watu wapi ambao wako kwenye nafasi nzuri ya kuweza kutoa taarifa kutegemeana na shughuli zao?

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa mantiki hii sasa ukianzia kule nyuma nafikiri sheria hii hata kabla ya mabadiliko yaliyo mbele yetu leo, mkiangalia *report persons* ni pamoja na *cash dealers.* Kwa nini hatukutaka *registered cash dealers?* Ni pamoja na *banks and financial institutions.* Kwa nini hatukutaka neno *registered?* Ni pamoja na *customer officer*, ni pamoja na Mawakili, *Notary Republic* na wengineo.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo, kuongezeka kwa maneno hawa *car dealers,* ni maneno *"car dealers"* na pamoja na hawa wanashughulika na *clearing and forwarding, cash reference bureaus*. Ni wale ambao hata upande mwingine kama haukupeleka taarifa kwenye mfumo

wa mabenki, ili mradi wakiona kuna taarifa ambazo ni vizuri kuzipeleka *Financial Intelligence Unit* wanakuwa na dhamana hiyo.

Mheshimiwa Mwenyekiti, watoa taarifa wote hawa, ukiondoa matumizi mabaya labda ya madaraka ya baadhi ya watendaji, ni watu ambao wana dhamana tu kwa shughuli zao kupeleka ile taarifa. Wao sio washukiwa na kazi ya *Financial Intelligence Unit,* ndiyo maana kazi yake kubwa ni kufanya *analysis.* Ikishamaliza kuchakata, baadaye kama kuna taarifa za kuendelea sasa kuingia hatua ya pili, taarifa zinapelekwa kwenye vyombo kuanza kufanya uchunguzi rasmi wa kijinai kwenye yale makosa ya utakasishaji wa fedha.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo, ni kwa nini kunakuwa na maongezeko haya? Inaendana na kukua kwa uchumi na maendeleo tuliyonayo. Orodha hii huongezeka na kupungua ndani ya Tanzania, Afrika na duniani kote kutegemea na maendeleo ambayo yatakuwepo. Ndipo hapo sasa Mheshimiwa Mdee tunaona kwa nini mabadiliko ya sheria, yanakuwa mengi. Yanakuwa ni mengi kwa sababu ya nini kinajiri na kinachotokea?

Mheshimiwa Mwenyekiti, Sheria hii ni kweli ilitungwa mwaka 2006 ikaanza kazi mwaka, 2007 Julai, lakini ikiwa Sheria ya Muungano. Mabadiliko ya kwanza yalikuwa ya kurekebisha dosari zilizojitokeza katika utendaji kazi wake.

Mheshimiwa Mwenyekiti, naona nimepigiwa kengele, lakini kuna hoja ya Mheshimiwa Deo Mwanyika kuhusu kifungu cha 28B. Mheshimiwa Mwanyika nafikiri hupaswi kuwa na wasiwasi na wale watu, walioambiwa kwamba wanakuwa *presumed* mpaka wamejieleza. Sasa huku sio kule kushukiwa kwa kwenda mahakamani. Mara nyingi wao kwa nafasi yao wanatakiwa kudhibiti, kwa sababu wapo kwenye hizo Taasisi, lakini endapo hawakuhusika maana yake ni jukumu lao wao sasa kueleza walichukua hatua zipi za tahadhari. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, mtakumbuka zipo kesi ambazo watu wengi hawajashtakiwa kwa sababu *Financial*

Intelligence Unit inapofanya ile *analysis,* inakuta wahusika hakuna taarifa zingine ambazo zinakwenda upande mwingine. Vinginevyo, niseme Sheria za Ugaidi na Sheria hizi, Sheria ya Ugaidi tulianza mwaka 2002 ilipokuja mara ya kwanza hiyo dhana. Vilevile kama nilivyosema Sheria ya Utakatishaji imekuja mwaka 2006. Hazitumiki hivi hivi pamoja na hiyo Sheria ya *Proceeds of Crime* na tutofautishe sana, utekelezaji mbaya wa sheria unakuwa na sheria nzuri. Nafikiri wajibu wetu sasa ni kushughulika na wanaosimamia vibaya Sheria. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa kuwa nimepigiwa kengele naomba niishie hapo. Ahsanteni, naunga mkono hoja. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Ahsante sana Mwanasheria Mkuu. Sasa namkaribisha Mheshimiwa Naibu Waziri? Ndio halafu baadaye mtoa hoja atamalizia. Mheshimiwa Naibu Waziri karibu.

NAIBU WAZIRI WA FEDHA NA MIPANGO: Mheshimiwa Mwenyekiti, nakushukuru sana kwa kunipa fursa hii ili niweke neno katika michango ya Muswada huu. Awali ya yote namshukuru Mwenyezi Mungu *Rahhim* ambaye ametuwezesha kukutana hapa na kufanya mjadala huu tukiwa katika hali ya uzima na afya.

Mheshimiwa Mwenyekiti, pili, kwa dhati kabisa naomba kuishukuru sana Kamati ya Bajeti, sana kwa sababu, nimejifunza mengi. Vile vile nawashukuru sana Wabunge wenzangu kwa mijadala yao ya kujenga. Kila mmoja ambaye ametoa maoni yake yalikuwa ni maoni mazuri ambayo yanajenga katika maendeleo ya Taifa letu. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, pia naomba nimshukuru sana Waziri wa Fedha na Mipango, kwa ushirikiano wake wa karibu sana nami katika utendaji na utumishi wa Serikali yetu. Namshukuru pia Mwanasheria Mkuu wa Serikali kwa michango yake na ushirikiano wake.

Mheshimiwa Mwenyekiti, sasa naomba niende tu moja kwa moja sasa kwenye baadhi ya michango ambayo imetolewa na Wabunge. Baadhi ya Wabunge wamechangia suala zima la kutoa elimu kwa wadau kuhusu Muswada huu. Kwa kweli hili niliseme kwa niaba ya Waziri kwamba tunalichukua na tutajitahidi kutoa taaluma kwa wadau wote ambao wanahusika na tunaahidi kwamba elimu hii itafika mpaka chini kwa wananchi wote.

Mheshimiwa Mwenyekiti, jambo la pili, Mheshimiwa Kakunda ametoa maoni, amesema kwamba tuwe na kampeni maalum ya kuongeza uelewa kwa wananchi nalo hili pia tumelichukua. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, niwaombe Waheshimiwa Wabunge wote tuwe Walimu wa kutoa taaluma kwa wananchi wetu juu ya sheria hii endapo itapitishwa, kwa sababu, madhara ya utakatishaji wa fedha haramu ni makubwa sana na ni hatari kabisa kwa maendeleo ya Taifa letu. Nawaomba sana Wabunge wenzangu, tuwe mstari wa mbele katika kutoa taaluma. Mwisho kabisa nawaomba Wabunge kupitisha Muswada huu. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, ahsante sana. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Ahsante sana Mheshimiwa Naibu Waziri wa Fedha na Mipango. Sasa nimkaribishe mtoa hoja Mheshimiwa Waziri wa Fedha na Mipango ili aje kuhitimisha hoja yake. Karibu sana Mheshimiwa Waziri.

WAZIRI WA FEDHA NA MIPANGO: Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba kutumia fursa hii kukushukuru wewe binafsi na Wenyeviti, kwa kuendesha mjadala huu kuhusu Muswada wa Sheria ya Kudhibiti Utakatishaji wa Fedha Haramu kwa kiwango kizuri sana. Napenda kutambua michango iliyotolewa na Kamati ya Bajeti ambayo imewasilishwa hapa mbele yako, chini ya Mwenyekiti Mheshimiwa Daniel Sillo, Mbunge wa Babati Vijijini. Michango ya Waheshimiwa Wabunge wote waliochangia kwa kuzungumza na kwa maandishi nawashukuruni sana. Kama

alivyosema Mwanasheria Mkuu wa Serikali, tumefanya kazi vizuri ya Kibunge ya kutunga sheria. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, kipekee kabisa nichukue fursa hii kutoa shukurani zangu za dhati kwa Mheshimiwa Dkt. Jaji Eliezer Mbuki Feleshi Mwanasheria Mkuu wa Serikali, kwa kufafanua vizuri hoja mbalimbali zinazohusu Muswada huu. Aidha, nitumie fursa hii pia kumshukuru na kumpongeza Naibu Waziri wa Fedha Mheshimiwa Chande kwa ufafanuzi wake, lakini pia na yeye kwa ushiriki mkubwa katika utengenezaji wa Muswada huu. Aidha, nimshukuru sana Bwana Njole, Mwandishi Mkuu wa Sheria na wataalam walio chini yake. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, pamoja na wataalam wengine wa Wizara ya Fedha kwa kazi nzuri sana waliyoifanya usiku na mchana, kwa kushirikiana na wataalam wengine ambao wako chini ya Taasisi hii. Pamoja na kiongozi wa Taasisi hii kwa michango yao na kazi kubwa ambayo wameifanya, katika kupokea michango ya Waheshimiwa Wabunge na kutayarisha majedwali mbalimbali ya marekebisho na majibu mbalimbali ya hoja za Wabunge. Nawashukuru sana.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kama nilivyoeleza awali nafarijika sana kwa michango mizuri iliyotolewa na Waheshimiwa Wabunge na nitaeleza tu kwa muhtasari, mengine tumechukua kwa sababu imetolewa kama ushauri. Nikianza na michango iliyotolewa na Kamati yetu; Kamati imeongelea suala la bajeti na suala la kuongeza nguvu kazi pamoja na masuala ya mafunzo. Tumepokea maoni hayo pamoja na mengine waliyoyatoa, tutaendelea kuyafanyia kazi, likiwepo suala hili la bajeti ambalo tayari Serikali ilishaanza kulifanyia kazi. Mfano, tayari Serikali iliongeza takriban Shilingi milioni 568 ili kuwezesha shughuli hizi ziweze kufanyika vizuri. Hivyo hivyo na suala la Taasisi kuongezewa watumishi tumelipokea. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, kuna hoja nyingine ilitolewa kuwa Taasisi hii ipewe hadhi ya Wakala. Tumepokea ushauri huu, lakini pamoja na hivyo nilihakikishie Bunge lako Tukufu

kwamba, pamoja na hali ilivyo sasa ya Taasisi hii, Taasisi hii inafanya kazi kikamilifu. Ukienda kwenye viwango vya ufanyaji wa kazi wetu sisi bado tuko vizuri ukilinganisha na nchi zingine zinazotuzunguka katika ukanda wetu wa Afrika Mashariki pamoja na huku *SADC*. Hata kimuundo karibu nchi nyingi kama sio zote zinatumia utaratibu huu huu wa kuwa *unit* na tunatofautiana tu, kuna baadhi ya maeneo Taasisi hii inaripoti kwa Waziri wa Fedha na baadhi ya maeneo ni Taasisi ambayo inaripoti moja kwa moja Ofisi ya Rais. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, pamoja na hoja nzuri hizi kuna hoja zingine ambazo ningetamani nifafanue hata kidogo tu. Kuna hoja moja aliitoa Mheshimiwa Halima Mdee wakati anachangia. Kwa kweli wakati namuona kwenye *screen,* niliona leo Halima Mdee amependeza kuliko siku zingine. Hata nilipomuuliza Naibu Waziri Mheshimiwa Geophrey Pinda akasema na yeye anamuona hivyo hivyo na Naibu wangu akasema hivyo hivyo. *(Kicheko)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, wakati anachangia aliweka neno kwamba, Serikali baada ya kutumwa na mabosi wao kwamba imetumwa na Wazungu. Kwanza niseme kwamba Tanzania ni nchi huru haina bosi. Hakuna mabosi wanaoituma Tanzania, wala hakuna Wazungu wanaoituma Tanzania. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, Tanzania ina wajibu na wajibu huo umetimizwa vizuri sana na kiongozi wetu, Rais wa nchi yetu mama yetu, mama Samia Suluhu Hassan kwa kutumia utashi wa kiuongozi na kutoa uongozi, kwamba, nchi yetu ina wajibu wa kulinda heshima yake, wala sio kwa kutumwa, ina wajibu wa kulinda heshima yake na hicho ndicho Rais alichokifanya. Kwa Rais wetu hili sio jambo la kwanza ambalo amelifanya ambalo linalinda heshima ya nchi yetu. Tayari ameshatimiza wajibu huo katika kuitengenezea Tanzania taswira njema sana, ya masuala ya kidiplomasia na masuala ya Kimataifa. Tayari ameshatengeneza ramani bora sana ya kuwahakikishia wawekezaji kwamba Tanzania ni *destination* bora sana kwa uwekezaji. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, tayari ameshatengeneza taswira bora sana kwamba Tanzania ni nchi inayojali utu, Tanzania ni nchi inayojali demokrasia na Tanzania ni nchi ambayo inalinda watu wake na mali zao. Kwa hiyo, haya yote anayafanya kwa kutoa utashi wa kiuongozi na kutoa uongozi katika nchi yetu.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo, Waheshimiwa Wabunge wale ambao wamempongeza Mheshimiwa Rais wamefanya, jambo jema sana na Mheshimiwa Rais ameyafanya haya kwa maeneo mengi sana tofauti tofauti na wala sio hili tu. Jambo hili Mheshimiwa Rais ameona ni vyema likafanyika kwa sababu mambo haya ambayo yanahusisha utakatishaji wa fedha yanazingatia sana chanzo cha fedha hizo ni nini. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, mkifuatilia katika maeneo mengi vyanzo vya fedha zinazoweza kutakatishwa inaweza ikawa *either* fedha hizo zinatokana na biashara ya madawa ya kulevya. Sasa ubaya wa biashara ya madawa ya kulevya na athari za madawa ya kulevya wala huhitaji mzungu, wala bosi yeyote kukwambia ni utashi wa kiongozi ulio bora kama alivyofanya mama yetu, mama Samia Suluhu Hassan. Si hiyo tu fedha zinazoweza kutakatishwa zinaweza zikawa zimetokana na rushwa, ama matumizi mabaya ya madaraka. Hili nalo huhitaji mzungu yeyote kwa nchi kama Tanzania ambayo ina kiongozi anayesimamia maslahi ya wananchi wake, haihitaji bosi yeyote kukwambia. Yeye amefanya hivyo kwa sababu ana nia njema na nchi yetu na ameyafanya haya katika maeneo tofauti. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, sio hayo tu, kuna maeneo mengine mengi ambayo Mheshimiwa Rais amefanya, ambayo yanalenga kuhakikisha kwamba nchi yetu inakuwa na heshima na inasimamia yale ambayo ni *standard* ambazo zimewekwa. Kwa hiyo, kuhusisha kwamba watu wa mataifa mengine wametoa neno, hizo ni *standard* tu ambazo ziko katika maeneo mengine mengi. Rais wetu ameona ni jambo jema kuzitimiza *standards* kama hizo, ili heshima ya nchi yetu iendelee kuwa katika nafasi yake. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, Tanzania mara zote imekuwa nchi ambayo inaheshimika na nchi ambayo inatolewa mifano iliyo bora. Mama yetu, anaona mbali sana na ameshafanya mambo mengi ambayo yanaonyesha tofauti na mengine nyinyi wenyewe Waheshimiwa Wabunge ni mashahidi. Hata katika masuala ya ndani ya nchi tu ambayo yanahusisha utekelezaji wa bajeti karibu mikoa yote sasa hivi tunavyoongea, mingine imeshapokea zaidi ya asilimia 100 ya fedha ambazo ilikuwa inazihitaji. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti,Nilikuwa naongea na baadhi ya Waheshimiwa Wabunge wakasema kwenye jimbo letu huku, kwenye wilaya yetu huku kwa kweli kuhusu masuala ya fedha hatuna hoja. Hayo ni mambo ambayo mama yetu anayafanya kwa kutoa uongozi katika Taifa letu. Tuendelee kumwombea na tuendelee kumuunga mkono ili aendelee kuipeperusha vyema bendera ya Tanzania, kwa kuifanya nchi yetu ionekane kwenye ramani na isomeke kwenye heshima yake inayostahili.

Mheshimiwa Mwenyekiti, jambo lingine ilikuwa Serikali iandae sera ya kusimamia masuala ya fedha haramu. Kama ambavyo nimesema jambo hili halijafanywa kwa kukurupuka, ni jambo ambalo Serikali imelifanyia kazi na kwa kutambua umuhimu wake ndivyo maana umeona kwamba limeletwa kwa hati ya dharura. Kuletwa kwa hati ya dharura sio kwamba jambo hili limeletwa kwa kukurupuka, ni jambo ambalo limefanyiwa kazi ila uzito wake ndio uliosababisha lifanyiwe kazi kwa uharaka kwamba lipitishwe ili liweze kuanza kutekelezwa. Kwa hiyo, kwa upande wa sera ya kusimamia masuala ya fedha haramu Mheshimiwa Rais alishatuelekeza mapema sana kuanzia alipokuwa anatutuma haya majukumu. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, suala hilo la sera tayari linafanyiwa kazi na wadau mbalimbali wanaendelea kushirikishwa na tunaamini ifikapo Machi kwenda Juni, tutaliarifu Bunge lako Tukufu hatua ambayo itakuwa imekamilika na tunaamini kwamba tutakuwa tunakwenda

kwenye kuwatangazia Watanzania kwamba hiyo sera sasa iko tayari. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, kuhusu suala la mafunzo kwa watoa taarifa kama nilivyosema, bajeti yake ipo jambo hilo litaendelea kutolewa taarifa hizo. Kadri ambavyo umuhimu huo utakuwa unafanyika mafunzo hayo yataendelea kutolewa.

Mheshimiwa Mwenyekiti, jambo lingine lilisema Serikali iboreshe mifumo ya taasisi zinazosaidiana na utambuzi, sambamba na yale masuala ambayo ameyasema kwa nguvu Mheshimiwa Kwagilwa, Mbunge makini wa Handeni pamoja na Waheshimiwa Wabunge wengine ambao nimewasikiliza wakisema jambo hili na wale wote ambao wamechangia kuhusu masuala ya vitambulisho kuwa vingi. Jambo hili pia Mheshimiwa Rais alilitolea maelekezo mahususi kabisa.

Sambamba na kuwa na mifumo inayosomana, sambamba na kuwa na mifumo ambayo ipo *harmonized.* Mifumo ambayo imewianishwa ili kuwa na mfumo mmoja ama mifumo inayosomana ambayo inaweza ikafanya kazi pamoja. Kwa hiyo, jambo hili na lenyewe linaendelea kufanyiwa kazi na tayari hivi tunavyoongea, kitambulisho cha Taifa kimeshaanza kutumika katika maeneo tofauti tofauti. Ili kuweza kupunguza mtu kuulizwa taarifa hizo hizo katika maeneo tofauti tofauti atakayokwenda. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, jambo hili mifumo itakapokuwa inasomana maana yake rejea za taarifa zitakuwa rahisi sana na jambo hili linaendelea kufanyika, hata katika maeneo mengine ambayo yalikuwa yanahusisha mtu kwenda ofisi zaidi ya moja na kuweza kuulizwa taarifa zinazofanana. Hili na lenyewe Mheshimiwa Rais alilitolea maelekezo mahususi na sisi kama Wizara, pamoja na Wizara zingine zote ambazo zinahusishwa na jambo hili, tunaendelea kufanyia kazi na tunaamini litakamilika na litaweza kuwa na msaada kwa wananchi wetu kupunguza matatizo ambayo yanaweza kujitokeza. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, tathmini ya viashiria hatarishi na gharama zake amelisema Dkt. Kimei. Masuala haya yote yamefanyiwa *consideration* na viwango vyake na masuala ya mapitio yatakuwa yanafanyika kuhusu viashiria. Kwa upande wa Serikali imejipanga vizuri kuangalia masuala hayo ya *assessment,* itafanya mapitio kila baada ya miaka mitatu. Watoa taarifa wataandaliwa na kuweka taratibu, ambazo zitakuwa *zimekuwa-shared* nao kuhusu masuala haya ya mapitio.

Mheshimiwa Mwenyekiti, hoja zilizotolewa na Waheshimiwa Wabunge kama ambavyo umekiri, nyingi tumekuwa tumeshakubaliana kati ya Serikali na Kamati kwa niaba ya Bunge. Kama ambavyo Mheshimiwa Rais ametoa muongozo wa namna ya kufanya kazi hizi kwa kushirikiana, Wizara imekuwa bega kwa bega ikishirikiana na Kamati. Ndio maana unaona katika vitu vyote vinavyohusisha Wizara na Kamati mara nyingi, tunafikia muafaka kwa sababu kazi hiyo ni moja na tunafanya kwa niaba ya Watanzania. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, nakushukuru tena wewe mwenyewe, Waheshimiwa Wabunge wote waliotoa michango na kuboresha Muswada huu. Nawashukuru tena na wale wengine wote ambao walitoa michango ya kuandika na wale wote, ambao wamesisitiza maeneo ambayo tunatakiwa tuyafanyie kazi huko tunakokwenda.

Mheshimiwa Mwenyekiti, ameongea vizuri sana mwananchi mwenzangu Mheshimiwa Abbas Tarimba pamoja na wengine. Yale ambayo yatahitaji kufanyia kazi baada ya kuwa tumeshapitisha Muswada huu tutaendelea kuyafanyia kazi, ili kuweza kuhakikisha kwamba vipengele vingine ambavyo vitafanya Muswada huu ufanye kazi vizuri vinatimia vizuri. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, Mheshimiwa Rais alishasema na leo *Attorney General* amerudia kwamba, Sheria nzuri sana ni ile iliyoandikwa moyoni. Ile iliyoandikwa moyoni ndio Sheria iliyo nzuri sana. Sheria pekee ikiwa nzuri kama wale watekelezaji hawatendi haki, Sheria ile haitakuwa na

manufaa kwa wananchi. Kwa maana hiyo, hivi vingine vyote ambavyo Waheshimiwa Wabunge wamevisema ambavyo vinahusu kutenda haki, kiongozi wetu ametoa dira na mmeona kwa vitendo vile vitu ambavyo anavifanya ambavyo vinazingatia ulinzi wa haki za watu. Kwa hiyo, Watanzania pamoja na Waheshimiwa Wabunge wasiwe na mashaka tuko katika mwelekeo sahihi, tuko katika kasi iliyo sahihi na tunaamini tutafika pazuri ili wananchi waweze kupata ustawi mzuri katika maisha yao. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, baada ya kuwa nimeyasema haya, nakushukuru sana na naomba sasa kutoa hoja.

WAZIRI WA KATIBA NA SHERIA: Mheshimiwa Mwenyekiti, naafiki.

MWENYEKITI: Ahsante sana Mheshimiwa Waziri wa Fedha na Mipango, hoja imeungwa mkono. Katibu sasa tuendelee.

NDG. MOSSY LUKUVI – KATIBU MEZANI:

KAMATI YA BUNGE ZIMA

MISWADA YA SHERIA YA SERIKALI

(Muswada wa Sheria wa Marekebisho ya Sheria ya Kudhibiti Utakatishaji wa Fedha Haramu wa Mwaka 2021 (The Anti-Money Laundering Amendment, Bill 2022)

Hapa Spika (Mhe. Dkt. Tulia Ackson) Alikalia Kiti

Kifungu cha 1
Kifungu cha 2
Kifungu cha 3

(Vifungu vilivyootajwa hapo juu vilipitishwa na Kamati ya Bunge Zima bila Mabadiliko yoyote)

Kifungu cha 4

(Kifungu kilichotajwa hapo juu ilipitishwa na Kamati ya Bunge Zima pamoja na Marekebisho ya Serikali)

Kifungu cha 5

(Kifungu kilichotajwa hapo juu kilipitishwa na Kamati ya Bunge Zima bila Mabadiliko yoyote)

Kifungu cha 6
Kifungu cha 7

(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vilipitishwa na Kamati ya Bunge Zima pamoja na Marekebisho ya Serikali)

Kifungu cha 8
Kifungu cha 9

(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vilipitishwa na Kamati ya Bunge Zima bila Mabadiliko yoyote)

Kifungu cha 10

(Kifungu kilichotajwa hapo juu ilipitishwa na Kamati ya Bunge Zima pamoja na Marekebisho ya Serikali)

Kifungu cha 11

(Kifungu kilichotajwa hapo juu kilipitishwa na Kamati ya Bunge Zima bila Mabadiliko yoyote)

Kifungu cha 12
Kifungu cha 13
Kifungu cha 14
Kifungu cha 15

(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vilipitishwa na Kamati ya Bunge Zima pamoja na Marekebisho ya Serikali)

Kifungu cha 16

(Kifungu kilichotajwa hapo juu kilipitishwa na Kamati ya Bunge Zima bila Mabadiliko yoyote)

Kifungu kipya cha 17

(Kifungu kilichotajwa hapo juu ilipitishwa na Kamati ya Bunge Zima pamoja na Marekebisho ya Serikali)

Kifungu cha zamani cha 17

MWENYEKITI: Waheshimiwa Wabunge, ukigonga meza kwenye ngazi hii maana yake unataka kusimama, una jambo. Ukigonga meza kwenye ngazi hii ya utungaji wa sheria maana yake una jambo unataka kusimama.

(Kifungu kilichotajwa hapo juu kilipitishwa na Kamati ya Bunge Zima bila Mabadiliko yoyote)

Kifungu cha zamani cha 18

(Kifungu kilichotajwa hapo juu kilipitishwa na Kamati ya Bunge Zima bila Mabadiliko yoyote)

Kifungu cha zamani cha 19

MWENYEKITI: Katibu mwisho si tutabadilisha hivi vifungu?

NDG. MOSSY LUKUVI-KATIBU MEZANI: Ndiyo.

MWENYEKITI: Sasa nadhani tuache hii ya cha zamani ama kipya, kwa sababu tutabadilisha vyote baadaye. Haya taja hicho kifungu kinachofuata.

Kifungu cha 19

(Kifungu kilichotajwa hapo juu kilipitishwa na Kamati ya Bunge Zima pamoja na Marekebisho ya Serikali)

Kifungu cha 20
Kifungu cha 21
Kifungu cha 22
Kifungu cha 23
Kifungu cha 24
Kifungu cha 25
Kifungu cha 26
Kifungu cha 27
Kifungu cha 28
Kifungu cha 29
Kifungu cha 30

(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vilipitishwa na Kamati ya Bunge Zima bila Mabadiliko yoyote)

Kifungu cha 31

(Kifungu kilichotajwa hapo juu ilipitishwa na Kamati ya Bunge Zima pamoja na Marekebisho ya Serikali)

Kifungu cha 32
Kifungu cha 33
Kifungu cha 34

(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vilipitishwa na Kamati ya Bunge Zima bila Mabadiliko yoyote)

Kifungu cha 35

(Kifungu kilichotajwa hapo juu ilipitishwa na Kamati ya Bunge Zima pamoja na Marekebisho ya Serikali)

Kifungu cha 36

(Kifungu kiliyotajwa hapo juu kilipitishwa na Kamati ya Bunge Zima bila Mabadiliko yoyote)

Kifungu cha 37
(Kifungu kilichotajwa hapo juu ilipitishwa na Kamati ya Bunge Zima pamoja na Marekebisho ya Serikali)

Kifungu cha 38

(Kifungu kilichotajwa hapo juu kilipitishwa na Kamati ya Bunge Zima bila Mabadiliko yoyote)

Kifungu cha 39
Kifungu cha 40
Kifungu cha 41
Kifungu cha 42

(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vilipitishwa na Kamati ya Bunge Zima pamoja na Marekebisho ya Serikali)

Kifungu cha 43
Kifungu cha 44
Kifungu cha 45
Kifungu cha 46
Kifungu cha 47
Kifungu cha 48
Kifungu cha 49
Kifungu cha 50

(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vilipitishwa na Kamati ya Bunge Zima bila Mabadiliko yoyote)

NDG. MOSSY LUKUVI - KATIBU MEZANI: Mheshimiwa Mwenyekiti, kutokana na marekebisho yaliyoingizwa kwa kuingiza Kifungu kipya cha 17, sasa inapendekezwa Kifungu kilichokuwa cha 17 hadi Kifungu cha 50 sasa viwe Vifungu vya 18 hadi Kifungu cha 51.

(Mabadiliko ya Ibara ya 17 hadi 50 na kuwa Ibara ya 18 hadi Ibara ya 51 yalipitishwa na Kamati ya Bunge Zima)

NDG. MOSSY LUKUVI-KATIBU MEZANI: Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba kutoa taarifa kwamba Kamati ya Bunge Zima imemaliza kazi yake.

MWENYEKITI: Bunge linarejea.

(Bunge lilirudia)

SPIKA: Waheshimiwa Wabunge, tukae. Mtoa hoja taarifa.

T A A R I F A

WAZIRI WA FEDHA NA MIPANGO: Mheshimiwa Spika, naomba kutoa taarifa kwamba Kamati ya Bunge Zima imepitia Muswada wa Marekebisho ya Sheria ya Kudhibiti Utakatishaji wa Fedha Haramu wa Mwaka 2022 *(The Anti-Money Laundering (Amendment) Act, 2022)* kifungu kwa kifungu na kuukubali pamoja marekebisho yake.

Mheshimiwa Spika, naomba kutoa hoja kwamba taarifa hii sasa ikubaliwe rasmi.

Mheshimiwa Spika, naomba kutoa hoja.

WAZIRI WA KATIBA NA SHERIA: Mheshimiwa Spika, naafiki.

SPIKA: Ahsante sana. Waheshimiwa Wabunge hoja imeunga mkono, kwa utaratibu wetu nitawahoji.

(Hoja ilitolewa iamuliwe)
(Hoja iliamuliwa na Kuafikiwa)

SPIKA: Ahsanteni sana. Katibu.

NDG. MOSSY LUKUVI – KATIBU MEZANI:

Muswada wa Sheria kwa Ajili ya Kufanya Marekebisho Katika Sheria ya Kudhibiti Utakatishaji wa Fedha Haramu na Kufanya Marekebisho Yatokanayo Katika Sheria Nyingine Tano ili Kukabiliana na Changamoto Katika Udhibiti wa Utakatishaji wa Fedha Haramu, Ufadhili wa Ugaidi na Ufadhili wa Silaha za Maangamizi. *(A Bill For An Act to Amend The Anti-Money Laundering Act And to Make Consequential Amendments to Five Other Laws for the Purpose of Addressing*

Challenges in Combating Money Laundering and Countering Financing of Terrorism and Countering of Proliferation Financing)

(Kusomwa Mara ya Tatu)

SPIKA: Ahsante sana.

Waheshimiwa Wabunge, Muswada wetu umeshasomwa kwa Mara ya Tatu na kwa mujibu wa taratibu zetu tulizojiwekea, tumeshamaliza kwa sehemu yetu utungaji wa sheria hii. Hivyo, nichukue fursa hii kutangaza ya kwamba Muswada wa Marekebisho ya Sheria ya Kudhibiti Utakatishaji wa Fedha Haramu wa Mwaka 2022 *(The Anti-Money Laundering (Amendment), Act, 2022)* umepitishwa rasmi na Bunge. *(Makofi)*

Waheshimiwa Wabunge, hivyo, nichukue fursa hii kuipongeza Serikali kwa namna ambavyo kwanza mmesikiliza mawazo ya Waheshimiwa Wabunge kwa ule Muswada mliokuwa mmeleta na mabadiliko mbalimbali ambayo mmeyafanya baada ya kusikia Kamati ya Bajeti na mawazo yake kwa niaba ya Bunge zima na kwa niaba ya wananchi. Kwa hiyo nawapongeza sana kwa kusikiliza mawazo ya Wabunge. *(Makofi)*

Waheshimiwa Wabunge, pia nawapongeza kwamba mmeuleta Muswada huu kwa wakati; na kama walivyosema Wabunge wengine, tunaamini mawazo mengine yaliyotolewa ambayo ni nje na muktadha wa Muswada huu, lakini ambayo mnaweza kuyafanyia kazi, basi mnaweza kuanza kuyatafutia ufumbuzi maswali ambayo Waheshimiwa Wabunge walikuwa nayo kwenye eneo hilo. Tunaamini mtaendelea kutoa ushirikiano huo ambao mmeutoa safari hii. Tunawapongeza sana na tunawashukuru. *(Makofi)*

Waheshimiwa Wabunge, pia Mwenyekiti wa Kamati ya Bajeti, Makamu Mwenyekiti na Wajumbe wote wa Kamati ya Bajeti ambao mmeupitia Muswada huu katika kipindi hiki kifupi, mmefanya kazi nzuri sana ninawapongeza sana kwa

kazi nzuri mliyoifanya na mmeonesha weledi wa hali ya juu. Kwa kweli mmefanya kazi nzuri na Wajumbe wengine ambao wamepata fursa ya kuchangia Muswada huu bila shaka mmeona namna ambavyo wote walikuwa wanapita katika mawazo ya Kamati na inaashiria kwamba Kamati mmeutendea haki Muswada huu. Tunawashukuru sana.*(Makofi)*

Waheshimiwa Wabunge, kuna suala moja hapa ambalo limejitokeza kutoka kwenye Gazeti la Raia Mwema, ninalazimika kusema hapa kwa sababu hili gazeti limesomwa siku nzima ya leo na limetoa habari ambazo ni upotoshaji kwa maana ya kilichoandikwa sicho ambacho Bunge limepitisha. Kwa hiyo, hakuna namna nyingine zaidi ya kusema ni upotoshaji. *(Makofi)*

Wao wameandika, "Muswada wa Kuwapa Nguvu Polisi Wapita." Maandishi makubwa kabisa yapo mbele hapa, halafu habari ipo ukurasa wa nne, sasa sitasoma kwa sababu ni habari ndefu kidogo; wameandika kama uchambuzi ukurasa mzima wanaelea namna ambavyo Bunge limepitisha hiyo sheria na mambo ambayo yanaweza kutokea hapo, kwa maana ya wao wamekwenda moja kwa moja kwenye Kifungu cha 47 (a) ambacho jana hapa tuliambiwa na Kamati yetu ya Katiba na Sheria namna walivyoupitia ule Muswada na namna ambavyo waliafikiana na Serikali kwamba Kifungu kile kisiwepo.

Katika marekebisho ambayo Mwanasheria Mkuu wa Serikali aliyaleta hapa Bungeni ya kurekebisha Muswada ule uliokuwa umeletwa mara ya kwanza, ulionesha kwamba kifungu kile kimefutwa na ndicho ambacho Bunge hili yale ndiyo maamuzi yake kwamba kifungu kile hakipo tena. *(Makofi)*

Waheshimiwa Wabunge, gazeti hili ni la leo, siyo la jana, kwa sababu ingekuwa jana tungesema labda walikuwa wanajaribu kuwaza mbele kwamba nini kinaweza kutokea. Sasa gazeti ni la leo na wanasema maoni; wamekosea kidogo, badala ya kusema maoni yetu, Polisi awajibike

akivunja sheria; wanasema, maoni yatu Polisi awajibike akifunja sheria.

Sasa nimeona niliseme hili hapa ili wenzetu wa Vyombo vya Habari kwa sababu tunashirikiana vizuri, wanapozitafuta taarifa, sisi Bunge tupo tayari kabisa kuwapa taarifa ambazo wanazihitaji ili waweze kuzizungumza ama kuzitolea taarifa kwenye vyombo vyao na hakuna sehemu ambayo pengine walihitaji taarifa halafu hawakupewa. *(Makofi)*

Kwa hiyo, gazeti hili la Raia Mwema limefanya upotoshaji, tena upotoshaji mkubwa wa kuonesha Umma kwamba pengine Bunge limefanya maamuzi fulani wakati Bunge halijafanya maamuzi hayo. Kama nilivyosema hapa, sheria iliyopitishwa jana na Bunge ambayo inasubiri kusainiwa na Mheshimiwa Rais, imepita bila kifungu hicho kuwepo. *(Makofi)*

Waheshimiwa Wabunge, hivyo, niwatoe hofu wananchi kwamba hicho kifungu hakipo. Kwa hiyo gazeti la Raia Mwema limefanya upotoshaji mkubwa. Sasa wao wenyewe watajitafakari nini cha kufanya, sijataka kusema jambo kuhusu nini kitafuata, lakini wao wenyewe wajitafakari.

Nami kama nilivyosema, vyombo vya Habari, sisi kama Taasisi ya Bunge tuko tayari kabisa kushirikiana nao kwa taarifa wanazozitaka ili waweze kutusaidia kufikisha kwa Umma kwa sababu sote tunategemeana. Tunatamani taarifa za kazi tunazozifanya ziwafikie wananchi, lakini ziwafikie wananchi kwa namna ambayo ina uhalisia na ina ukweli kuonesha Wabunge wanafanya nini kwa niaba yao.

Waheshimiwa Wabunge, baada ya kusema hayo kuhusu gazeti hilo la Raia Mwema, lipo tangazo kutoka kwa Katibu wa Wabunge wa Chama cha Mapinduzi kwamba Wabunge wote wa Chama cha Mapinduzi mnaalikwa katika Ukumbi wa Msekwa kwenye Kikao cha Kamati ya Wabunge wa Chama cha Mapinduzi mara baada ya kuahirishwa Bunge.

Waheshimiwa Wabunge, baada ya tangazo hilo, ninaahirisha shughuli za Bunge mpaka kesho aaa 8.00 mchana.

(Saa 12.15 Jioni Bunge liliahirishwa hadi Siku ya Jumatano, Tarehe 9 Februari, 2022 Saa Nane Mchana)